

Régi jó idők

 GIZELLA
NAPOK
VESZPRÉM
2000.

Válogatta és szerkesztette
Dr. CSISZÁR MIKLÓSNÉ

Kiadja
az Eötvös Károly Megyei Könyvtár
Felelős kiadó: Halász Béla igazgató

A kiadást támogatta
a Veszprém Megyei Jogú Város
Polgármesteri Hivatala

ISBN 963 7199 640

Az Olvasóhoz

A XIX. század utolsó évtizedeinek veszprémi sajtójából készült válogatást tart a kezében e könyv olvasója.

Veszprémnek ekkor alig több mint 12000 lakosa volt, de egy időben több újságot is képes volt eltartani. Ebben az időszakban az újságolvasók a „Veszprém” című közgazdasági, társadalmi és irodalmi hetilap, a megyei és városi híreket egyaránt tartalmazó ellenzéki „Veszprémi Független Hírlap” és a Veszprémi Közlöny” címet viselő katolikus lap között válogathattak hétről hétre. A megyeszékhely közéletének szereplői személyes ismerősei voltak egymásnak és a sajtó minden eseményről beszámolt.

Írtak a népszámlálásról, főispáni fogadásról, megyebálról és a veszprémi időjárásról.

Megverselték a veszprémi vásárt és a megyegyűlést, megfricskálták a város vezetését a poros Palotai út és az ürgefarok gyűjtésére kiadott rendelet miatt.

Tudósítottak Veszprém városligetéből a ma is működő Betekints-vendéglőből.

Beszámoltak az 1879-es szegedi árvíz károsultjainak javára szervezett jótékony célú hangversenyről és egy érettségi találkozóról.

Az újságírók név szerint említik az események résztvevőit, mindenütt ott voltak és mindenről hírt adtak.

Tudósításaik a „rég jó időköt” és a város akkori polgárait hozzák tapintható közelségbe hozzánk, az ezredfordulóra készülö veszprémiekhez.

a szerkesztö

VESZPRÉM

A kies Balaton tó, – e magyar Tempevölgy – és a híres Bakony-hegység és erdő közt elterülő vidék, mellynek közepe táján Veszprém városa fekszik, nem tartozik ugyan azon regénydús tájakhoz, mellyeket a természet pazarul ékített fel bájaival, de mint minden vidéknek, úgy ennek is megvannak a maga szépségei. – A Veszprém felé vezető út nagyjából egyenesen legelők és dombos völgyes hullámzó szántóföldeken visz keresztül, s csak néhol szakítják félbe ez egyhangúságot egyes fák és facsoportozatok. E terület közepén, csaknem egyenlő távolságra a Balaton és Bakonytól egy, a Séd vize által nedvesített mély sziklás völgyben fekszik Veszprém város; mellynek közepéből kiemelkedett kősziklás hegyen régi híres várának még csaknem ép barna falai s bástyái körül a legszebb újdonszerű építésű házak és templomok tündöklenek elé. Azonban különös, hogy az utas, ha Veszprém felé közeledik, e várnak, – melly kivéve délről, majdnem mindenütt 20–24 öl magasságú – semmi nyomát sem látja; mert a város körül fekvő dombok, mellyeken a város egy része is el van már terjedve, távolról nem engedik falait láttatni, csak magasabb épületei és tornyai látszanak ki, s ezek is a dombon fekvő városrészhez látszanak tartozni. De annál jobban lepi meg az utazót, midőn már a külvárosba belép, – megdöbbenve látja azon mélységet, mellyben a város többi része fekszik, s mellynek közepéből roppant sziklás, meredek hegyen régi várfalak mögül díszes épületek, sőt egész új város kandikál.

Veszprém egyike Magyarország legrégebb és legnevezetesebb városainak, melly már őseink bejövetelekor fenállott, és később szent István király alatt az ország legvirágzóbb városai közé tartozott. Már a rómaiak uralma alatt is, Rhispa néven, Közép-Pannonia praetoriumaként említetik.

Midőn a magyarok Pannóniát elfoglalták, akkor Svatopluk tót király lakott itt, kit Uszubu, a magyarok egyik vezére, 10 napi ostrom után innen kiűzván, a várost Árpád kegyelméből birtokába kapta. Később sz. István ellen Kupa somogyi vezér 998-ban felkelvén, Veszprémet ostrom alá vette, de a veszprémiek addig védték magukat, míg Hunt és Pázmán vezérek Esztergom környékéről megérkezvén, Kupát legyőzték. E vitéz viseletért azt nyerte Veszprém, hogy a királyné rendes lakhelyévé tétetett, püspökséggel és káptalannal felékítettett; a főtemplom a királyné

templomává, s lakosai királyi udvarnokok lettek; továbbá a veszprémi nemesség leányainak nevelésére sz. István apácza-zárdát alapított egy völgyben, s jövedelmeül Vörösberényt rendelte. Itt neveltetett Imre herceg, ki miután házasságra lépett, a főtemplom alatt levő szent György-kápolnájában hitvesével együtt örök szüzességet fogadott.

Több magyar királynénak kedvencz tartózkodási helye volt Veszprém, és különösen Gizelának, az első magyar királynénak; onnan magyarázható, hogy a veszprémi püspökök eleitől fogva mindig a királyné kancellárjai voltak, s a királynék megkoronáztatása is őket illette; melly jogot 1437-ben el akarta tőlök tagadni az esztergomi érsek, de a székesfehérvári országgyűlésen előbbi joguk meghagyatott és megerősített.

Veszprém lakosai több századon át csaknem teljes békében és nyugalomban éltek királyaik által adott szabadságaikban egész 1552-ig, midőn a törökök a várost elfoglalván, a lakosságot részint leöldösték, részint elhurczolták.

1557-ben kiverték ugyan egy kis időre, s a káptalan is visszatért menhelyéről, de csakhamar a törököktől való félelem miatt ismét elköltözött. – Ugyanis 1563-ban ezek már Palotát ostromolták erősen, de a veszprémiek segítségül sietvén, innen csúfosan visszaverettek. Megtudván I. Ferdinánd a veszprémiek e vitéz tettét, mindjárt az ütközet után 13. napon tulajdon kezeirásával a lakosoknak mindazon szabadságaikat megerősítette, mellyeket sz. Istvántól kaptak. 1564-ben ismét bevette a török Veszprémet, de Salm cs. k. vezér közelgésének hírére oda hagyta 1566., miután több nevezetes épületeit lerontatta és felégette. 1593-ban Szinán basa 100.000 emberrel ostromolván, elfoglalta, s csak 1598-ban vették vissza Pálffy és Schwarzenberg cs. vezérek. 1663-ban ismét a törökök jöttek falai alá, de miután a várat be nem vehették, a várost feldúlták, felégették, s lakosait fogságba hurczolták. 1702-ben a vár felső parancsolatból lerontatott.

Honi egyháztörténetünk az itteni püspököket sorban úgy tűnteti elé, mint a haza legjelesebb főpapjait, például Bíró Márton, Koller Ignác, Kopácsy József, és többeknek érdemei még friss emlékezetben élnek. A káptalan is mindig olly egyéneket bírt tagokul, kik tudomány és nemeslekűsége nézve díszei voltak a magyar kath. egyháznak. Nem csoda tehát, hogy az első magyar egyetem, melly a XIII. században itt virágzott e jeles káptalanra bízott. Bár igen kevés részletes adatot bírunk

ez egyetem felől, annyi azonban mégis kétségkívüli, hogy: alapítása az európai egyetemek első korára esik, s hogy rendeltetése: különösen a jogtudományok terjesztése volt. Horvát István (a Tudom. Gyűjteményben 1821. III. köt.) egy 1276-ik évben kelt okiratot közöl, mellyből kitűnik, hogy ez egyetem a veszprémi káptalan felügyelete alá helyeztetett. Igen valószínű, hogy az akkori nagyprépost, ki „Magister Paulus dominus legum” nevet viselt, ugyanaz, ki ugyancsak a XIII. században Paulus Ungarus név alatt, mint az egyházi jog legjelesebb tanára, ünnepeltetett a bolognai egyetemen. – Később sokat szenvedett ez egyetem, s daczára azon tetemes adományoknak, mellyekkel Kun László megajándékozta, hanyatlásnak indult, s a XIV. század bonyodalmi alatt végkép elenyészett, és újra felállításának minden reménye megszűnt azáltal: hogy Nagy Lajos a pécsi egyetemet állította fel, mellyet V. Orbán pápa 1367-ben megerősített.

Valamint Magyarország több más vidékén, mellyek hajdan a török iga alatt nyögtek, úgy itt is a török uralom lényeges változásokat idézett elé. Azelőtt a külváros a Séd vize hosszában nyúlt el meglehetősen kiterjedésben, és azon helyen, hol jelenleg Veszprém szebb része van, nem igen voltak még lakházak. Oka ennek a még mai napig is érezhető vízhiány lehetett, míg a Sédvölgye elegendő mennyiségű vizet szolgáltatott. A hajdani dominikánus zárda romjai a Séd vize balpartján, eléggé bizonyítja a hajdani külváros szebb részének helyét; még azon hely, hol jelenleg az új város, vagyis a mai Veszprém szebb része elterül, csak annyiban említetik régi okiratokban, hogy ott egyes és még máig is meglevő kutak, – mint a komakút – neveztetnek meg, de lakházakról annál inkább városrésztől szó sincs.

Igen természetes volt, hogy midőn a törökök 1552-ben Veszprémig nyomultak és az egész megyét elfoglalták, a külváros sem kerülhette el végpusztulását, és miután 1598-ban a vár és környéke visszafoglaltatott, a város újra felépítéséről szó sem lehetett, mert a törökök még mindig a közel vidéken tanyáztak, és a főgond a várnak, – mint a mögötte levő vidék védbástyájának – fenntartására volt irányozva. Így történt, hogy a külváros csak a XVII–XVIII. században épülhetett fel de mivel már ekkor más nézetek szolgáltak irányul az építésben, a külváros a mai Veszprém szebb részén épült fel, és a régi város helyeit csak a szegényebb néposztály foglalá el.

Ámbár ma már Veszprém, egészben véve, levetkezé ódon jellemét, azért egyes részei még sem tagadhatják meg azt egészen. Az itt található régi nevezetes épületek közül legérdekesebb a Gizela-kápolna, a püspöki lak jobb szárnyán, melyet Koller Ignác püspök Mária Terézia alatt megújított, mint a rajta levő felirat bizonyítja.¹

E kápolna kicsiny ugyan (42 láb hosszú, 10 1/2 láb széles és 12 láb 8 hüv. magas); de ha tekintjük tiszta római stílusú építészetét, s a falak szép festményeit és díszítményeit, melyek a XII. századból, vagy még régibb időkből valók, úgy egyikét látjuk benne Magyarország legbecsesebb műemlékeinek. Egyházai közül legszebb a püspöki templom, mely a törökök által elpusztított régi főtemplom helyére van építve. A kripták, vagy az úgynevezett katakombák még a régi templom maradványai, és ezek alakja után ítélve a XIII. vagy XIV. században épülhetett. Néhai Csapody Lajos nagy prépost két oltárral díszítette. A templom belsejének fényét leginkább gr. Eszterházy Imre, s Koller püspököknek köszönheti, kik valóban példásan iparkodtak mind a várat mind a várost csinosítani, nem kímélvén semmi fáradságot, sem költséget. Említésre méltó a szép ízléssel épült püspöki palota, hová 24 ölnyi mélységű völgyből, malomkerék forgása által mozgatható szivattyúk segédelmével hajtatik fel a víz, innen pedig a város piaczára bocsáttatik; hol egy vörös márvány víztartóból 4 ágra löveli ki magát. Ezt is Koller püspök csináltatta, ki ezeken kívül egy árva, s egy szegények házára nevezetes összeget hagyott.

A várban vannak még a kanonokok lakásai, a papnövelde, gymnasium, és díszes magánépületen kívül, a vármegye háza, mellyen e chronosticon olvasható: „Has aeDes sVperIs patrIae sVIsqVe CIVIbVs nobILIs VnIversItas VeszprémMIensIs eLeVaVI.” – (1757.)²

A városban említésre méltó a sz. Ferencz szerzetbeli atyák klastroma és temploma, mellyen szintén érdekes felirat van: „PIe sVM ConDeCorata eX rVIInIs.” (1723.)³ Továbbá a piaristák temploma és zárdája, a várral

---

¹ „Sacellum hoc, quod a B. S. Gizela, S. Stephani primi Regis Apostolici Coniuge conditum esse traditur, diu desolatum, Ignatius Koller de Nagy Mánya Episcopus Veszprimiensis, priori formae, et nitori restituit atque Altare Christo Domino pro nobis crucifixo dicatum consecravit, die 10. mensis Apr. anno 1772.”

² Veszprém vármegye nemessége emelte e házat a haza nagyjai és a megye polgárai számára.

³ Romokból ékesített engem a kegyelet. (Szerk. megj. Ez a felirat ma: A Székesegyház bejárati csarnok bal oldali, északi falán lévő márványtáblán olvasható.)

átelleni hegyen csinos reform. templom, evang. egyház, zsinagoga, s több jótékony intézet.

Sok vitára szolgáltatott okot, már a múlt század jelesebb történetbúvárainak is azon kérdés: vajjon szent Gizela, szent István neje és özvegye, Veszprémben, vagy Passauban van-e eltemetve, hová férje halála után visszavonult? Ez olly kérdés, mi még máig sincs tisztába hozva. Cornides és Pray Veszprémet állítják temetkezési helyéül, mi igen valószínűnek látszik bizonyításaik folytán; mégis mindeddig semmi nyoma sem mutatkozott a sír helyének. Mások ellenben azt bizonyítják, hogy szent Gizela sírját egyedül Passauban lehet keresni és megtalálni.

Mondják, hogy Koller püspök is azon meggyőződésében, hogy sz. Gizella csakugyan Passauban fekszik, az ottani apáczaklastrom elöljáróival alkudozásba is bocsátkozott, hogy megmaradt ereklyéjét átengedjék, az általa megújított Gizella-kápolna számára; sőt, hogy azok meg is találtattak; és csak az érdemes püspök halála vetett gátat ennek kivitelében.

Végül érdekesnek találok itt még Horvát Istvánnak a Tudományos Gyűjtemény (1821. III. köt.)-ben Veszprém vára nevéről közlött

terjedelmes cikkéből a következő ide vonatkozókat közölni: „Veszprém vára nevét és eredetét többen igyekeztek már megfejteni, de a helyes iparkodásnak nem felelt meg a próbákat ki nem állható találmány. Bonfinius, ki elégséges tudomány nélkül is minden vár és város nevét magyarázgatni szerette, minden tétovázás nélkül írta historiájába: „Hinc e conspectu ad occasum Veszprimiensis comitatus est, ab Episcopali Civitate nominatus: quondam civitas ab albo fonte Alemannica lingua nomen accepit.” E szerint Veszprém rontása volna csak a hibátlanabb Weissbrunn német névnek, s a helyett hogy a magyar Fehérkútvárnak nevezte volna, a mit nem vala nehéz neki anyanyelvén tennie, Veszprém várát inkább magyarul is németesen Veszprimnek mondotta. Mások szintén elég hibásan származtatják Veszprémet a Veszsz-el-prém, veszett-prém szavaktól.

„Németországban hajdan a kerületek első grófjaiktól, azaz főispánjaiktól, s különösen ezek keresztneveitől kapták nevüket. Így volt a szokás Magyarországon is, a mit sokáig tudtak atyáink, midőn Pozsony vára, Orod vára, Veszprém vára, Csanád vára stb. birtokos szólásmódokkal éltek. Így Veszprém várának neve sem egyéb valóságos keresztnévnél, melly nevét Boleslaus lengyel királynak Beszprém nevű fiától nyerte, kinek Judith, Géza vezér leánya, és sz. István testvére volt anyja, s a ki üldöztetvén atyjától és testvéreitől, mindaddig Magyarországon tartózkodott, míg sz. István közbenjárására Konrád német császár lengyel királylyá nem tette.”

„Ezen állítást számtalan, a királyoktól kiadott okiratok is látszanak bizonyítani, hol mindenütt Beszprém formában találtatik. Így szent László király 1082-diki hiteles levelében háromszor fordul elő, ú.m. „Presulis sedis de Beszprém.” – „Ecclesiae sancti Michaelis de Beszprém.” – „Separatur parochia de schola a Beszprém.” – Későbbi oklevelekben Veszprém vára majd Beszprém, majd Veszprém vára nevezet alatt fordul elő, de a köznép szájából, a mit csodálni kell, most is leginkább Beszprém hallatik.”

Zombory Gusztáv

HOGY LETTEM ÉN SZERKESZTŐVÉ

Még most is él az a piárista, akivel ez a históriácska történt, melyről hasonlatomat veszem. A hátsó padok egyikében két tanuló kényelmesen diskurálgatott az előadás alatt; a tanár észrevette őket és kérdőre vonta: „Mit fecsegték ti ott semmirevalók? – Az egyik magát kimentendő feláll: „Kérem tisztelendő úr, N. azt mondja, hogy inkább szeretne virslis lenni, mint piárista.” – Az én jó tanárom a két nemes pályának ilyenén összepárosítása által nem kis haragba és zavarba jött s az épen ujjai közt levő tubákot orrához közelebb vivén, vontatva-kérdő hangon ismétlé:

„Virslis!?”⁴ Piárista!?” – nem szorult a kegyesrend ilyen haszontalan gyereke; mars ki imfamis luridusque puer!”⁵ – Természetes, hogy a merész nyilatkozó keservesen lakolt vakmerőségeért.

Magam is ilyen formán kérdeztem magamtól: „Szerkesztő!?” Piárista!?” midőn Krausz Armin kiadó úr felszólított: „Igazgató úr, vegye át a szerkesztést!” – természetesen azzal a különbséggel, hogy én a jó Krausz urat sem ki nem marsoltam a szobából, sem valami megszegényítő iskolai büntetést nem szabtam ősz fejére. De a felszólítás olyanforma húrokat hozott keblemben rezgésbe, melyek egy jelentményűek voltak Katáéval, kit – a magyar szóbeszéd szerint – könnyű volt tánczba vinni. Haza mentem tehát, mert e felszólítás F. I. kanonok úrnál történt; komolyakat lépkedtem kis szobácskáimban és még komolyabbakat gondoltam szerkesztővé vajúdó fejemben. Társaim, kiknek szobái az enyéim alatt vannak, nem tudták elképzelni, mi fontos esemény történhetett a ház- vagy gymnasiumban, hogy az igazgató egyszerre oly óriási lépésekkel méregeti a szobapadlózatot.

Lenni vagy nem lenni! Ez volt a jelszó, ezek közt kellett választanom. A választás nem volt ép könnyű; mert ki-ki tudja, hogy három vagy négy tárgy közt választani nem nehéz, de ha az ember csak kettő közt akar választani, biz az már feladat lesz. Én is így jártam; a gondolkodásba belefáradtam és még sem tudtam a választásig eljutni. Se baj! Gondolám magamban, most a gondolkodást átadom társaimnak, hadd törjék a fejüket ők is és süssék ki, vajon elfogadjam-e az ajánlatot vagy se. Nap nap után

---

⁴ virsli = „a’ tekintetes Urak... Virstléznek, és söröznek”

⁵ imfamis luridesque puer = elvetemült, haszontalan kölyök

múlt; a dolog végre megérett és én, társaim egyhangú helyeslése után elhatároztam, hogy Isten neki, hát szerkesztő leszek.

Krausz urat magamhoz kérettem és hatalmasan rájlesztettem, hogy Budapestről egy fiatal könyvkereskedő akar Veszprémbe jöni és nyomdával összekötött könyvkereskedést nyitni; engem kért fel, tudatnám vele, képes lesz-e Krausz Arminnal a versenyt kiállani.

Krausz úr ennek hallatára annyira megijedt, hogy sápadt szakálánál is sápadtabb lett és mint aki utóvégre sem állhatja senkinek útját, hogy Veszprémbe ne költözködjék, nagy-savanyú arczzal resignált és mármár belenyugodott, midőn én egy furfangos mosolylyal értésére adtam, hogy bíz ez az egész csak tréfa.

De a dologra! „Van-e már szerkesztő Krausz úr?” kérdém tőle. „Van is, nincs is, édes igazgató úr, ahogy vesszük” volt a válasz, „alkuban vagyok vagy kettővel is, de úgy félek én már azoktól a szerkesztő-féle emberektől, mint a gyerek a forró kásától, mely már egyszer amúgy magyarosan megégette a száját. „Lássá édes Krausz úr”, vágtam közbe „pedig én is szerkesztőt akarok most önnek ajánlani.” „Ugyan kit, édes igazgató úr?” „Találja ki Krausz úr! Ha kitalálja, Rothschild pénzét bírjam, ha meg nem mondom, hogy az-e, akit én ajánlok.” Elmosolyogta magát az öreg és sokgondú kecskecsöcsű szakálát végig simítván, őszintén megvallotta, hogy bíz ő ki nem találja, ha csak meg nem mondom neki. „Na nézzen rám Krausz úr és vallja meg őszintén, néz-e ki belőlem valami olyan szerkesztőnek való embert, mert én magam volnék az, kit Krausz úrnak ajánlanék.”

E közben fürkésző szememmel vizsgáltam, mily hatást tettek reá szavaim. A jó öreg arcán úgy cikáztak a vegyes érzemények jelei, mintha egymást kergették volna. Ily körülmények közt, nagyon természetes, szóhoz sem juthatott és én még zavartalanabban vizsgálódhattam. Nagysokára végre hibezeve-habozva megszólal, hogy ami őt illeti készörömest, de a dolgot megfontolja.

Erre azután aludtunk egyet, aludtunk kettőt, talán többet is, míg végre ismét csak ketten álltunk egymással szemközt és én újra fürkészhettem a jó öregnek érzeményeit, melyek úgy titkon csak el-elárulták, hogy bíz ő mégis csak tart attól, hogy én – pap vagyok, de meg másrészt nem bánja, mert hisz ő így, mert hisz ő amúgy.

A legeslegutolsó találkozásunkra már teljesen belenyugodott és megbarátkozott a papszerkesztő eszméjével, csak még próbára akart tenni,

vajon megtudnék-e minden akadálylyal küzdeni. Egy pirossal körülteremtett híreस्कét mutatott a „V.” régibb számaiból azon kérdéssel, vajon ha ilyesmit küldenének be, mit tevő lennék. Végigolvasom a cikket; röviden odavetem: ezt nem közöltem volna. Láttam, jól esett neki e nyíltságom; továbbment.

„Lássa édes igazgató úr, itt a városban néha bajok vannak, azokon segíteni kell, ilyen esetben a lapnak kell elülmenni, a bajt felderíteni és az orvosságot kimutatni. Merné-e ezt?

„Ebben teljesen igaza van Krausz úr, mondám én „magam is rájöttem már egy igen-igen nagy bajra, melyen, ha szerkesztő leszek, okvetlenül segíteni fogok.”

„Szabad tudnom, igazgató úr, melyik az?”

„Ez Krausz úr az én titkom; de ha már annyira kíváncsi tudni, hát megmondom. – Nézze, itt Veszprémben az a legfőbb baj, hogy igen sok embernek – lapos az erszénye. Ezen segítenünk kell, ha azt akarjuk, hogy a lap közkedveltségű legyen.”

Akkorát hahotázott erre Krausz úr, hogy a szomszéd-tűztoronyban kevésbe múlt, hogy félre nem verték a harangot. A nagy nevetéstől alig volt képes a kérdést kidrukkolni, hogy hát hogyan segítenék én e bajon.

„Igen könnyen. Hát tudja mit, Krausz úr, mindenkinek, aki e bajban szenved, azt tanácsolnám, hogy csináljon legalább egyszer életében egy becsületes – haupttreffer⁶, ez legbiztosabban segít a bajon. Ha nem teszi meg, ám lássa, én oka nem leszek; szerkesztői kötelességemnek eleget tettem.”

„Na már édes igazgató úr, ha minden bajra ily gyökeres javítószert fog ajánlani, akkor itt a kezem –

„Hát beleharapjunk Krausz úr a savanyú almába?” szólok én közbe.

„Bele igazgató úr.” Erre én amúgy alföldiesen a markába csaptam. Ez volt összes írott és pecsételt szerződésünk. Majd meglátjuk, tartósabb lesz-e a valóban megírott és megpecsételnél?

Lévay Imre

---

⁶ haupttreffer = főnyeremény

A JÓ ÉS SZÉP IDŐ VESZPRÉMBEN

Bebizonyított tény az, hogy az egyes nemzetek kivészésére és fölvirágzására nagy befolyással volt ama tartományok éghajlata, amelyekben fölütötték állandó tanyájukat. A meleg tartományok óriási pálmái csak satnya üvegházi növények minálunk; a hatalmas oroszlán Szibériában, s a rettegett jegesmedve Lybia sivatagjain egyformán tehetetlen párákká válnának.

A mily befolyása van az éghajlatnak hosszú idők lefolyása alatt a nemzetekre és szerves lényekre nagyban, kicsiben ugyanily hatása van az időjárásnak is az emberek kedélyállapotára.

Nedves, ködös levegőben elcsügged a lélek, lomha a test, eszünkbe jut összes bajunk s betegségünk, szóval haragszunk az egész világra s haragszunk mi magunkra is; ellenben a szép és jó idő fölvidámítja a szíveket, munka- és életkedvet önt belénk.

Ámde mi is az a szép és jó idő? Mit is óhajtunk mi tulajdonképpen akkor, midőn köszöntve jó reggelt, jó napot, jó estét és jó éjt kívánunk egymásnak?

Eltekintve egyéb körülményektől, jó reggel alatt mi közönségesen jó egészséget és ép erőt a napi teendőkhöz; jó éj alatt nyugodt alvást és jó nap alatt hasznos és alkalmas munkaidőt szoktunk érteni; de a jó estének kívánása csakis a jó és szép időre vonatkozik. Jó és szép esténként megtelnek a sétaterek járókelőkkel, friss levegőt szívni siet a betűragó tudós s a tintanyaló hivatalnok egyaránt, midőn is az egyhangú napi munkában elzsibbadt elme kellemes szórakozást s a fáradt szervek hasznos üdülést nyerhetnek.

A jó és szép időnek föltételei egyébiránt: a levegőnek kellő tisztasága, áramlása, hőmérséklete és nedvességi foka, az égboltozat tisztasága és a mérsékelt világosság.

Nézzük, vajjon mindene föltételeknek mennyiben felel meg városunk klímája?

Levegőnk jósága és tisztasága ellen panaszunk nem lehet, mert a várost majdnem minden oldalról körülzáró erdőségek bőven és első kézből szolgáltatják számunkra az éltető elemet. Utcáink szellősek s a száraz sziklatalaj lehetetlenné teszi a ragályos betegségek erős elharapódzását járványok idején.

Legjobban érezzük magunkat a +15 C°, 20 C° fokú levegőben, a nyári tikkasztó forróságok ellen pedig csak úgy védekezünk, mint a tél csikorgó hidege ellen. Veszprémben, az igaz, hogy az évi hőmérséklet –15 C° és +33 C° között ingadozik; mindazáltal eme az egészségre oly káros ingadozás elég szabályosan megy végbe. Évi középhőmérséklet +10 C°-nak véve, klímája a legkedvezőbbek közé tartozik.

A száraz levegő a testnek túlságos párolgása következtében fölcseresíti a bőrt, szomjúságot idéz elő s fujtóvá teszi a lélegzést; a túlságosan nedves elemben megakadályozza a rendes nedvcserét és számtalan bajok forrásává válhatik. Közönségesen száraznak mondjuk azon levegőt, amely 40–60 perczentjét⁷ tartalmazza azon vízmennyiségnek, amelyet az uralkodó hőmérséklet és légnyomás mellett elbírní képes lenne; kellemes a 60–80 százalékot tartalmazó s nedves a 80–100 viszonylagos páratartalommal bíró. Veszprémben ugyan már e tekintetben nagyobbak az ingadozások, mindazonáltal a relatív páratartalom középértékét 73%-nak véve, elég kedvezőnek mondható.

Nem kevésbé fontos valamely hely levegőjének egészséges voltára az is, hogy ne hiányozzék a kellő légcsere. A légcserét a légáramlatok vagyis szelek közvetítik. Szélcsendben a lakóhelyek környékei megtelnek a levegőt fertőztető szén-sav, ammoniák és egyéb ártalmas gőzökkel; de elégséges a legcsekélyebb légáramlat, hogy ezektől megszabadulva, új éltető levegővel boríttassék be a fertőzött hely.

Legkellemesebb azon szélerősség, amelyet a meteorológiában 1 és 2-vel szoktunk jelezni, vagyis midőn a fáknak leveleit s legfeljebb apróbb gallyait mozdítja meg a légáramlat. Az északnyugat felé fekvő Bakony elég arra, hogy föltartóztassa az erősebb viharokat s másrészt távolságánál fogva az enyhébb légcsere útjában se álljon. Átlag az év egyharmadában fújnak a szelek s ezek fele az északi irányból jön hozzánk.

Ámde földrajzi helyzetünknel fogva épen az északi és keleti – vagyis szárazföldi – szelek szoktak minálunk a legszebb idővel beköszönteni, s így e tekintetben sem marad hátra semmi kívánnivalónk.

A csapadékos napok számát átlag 140-re tehetjük évenként, eloszlásuk azonban nem mondható kedvezőnek, mert szomjas mésztalajunk bizony sokszor nélkülözi a nedvességet. A felhőzet, mely évi középértékben négytized részben földi égboltozatunkat, esténként elszokott enyészni,

---

⁷ percent = százalék

elcsillapodik a szél, sőt a köd is elszokott oszlani a napnyugta körüli órákban.

Mindezeket egybefoglalva láthatjuk tehát, hogy a természet a jó levegőből elég bőven juttatott számunkra s ha az előnyöket kellőképpen ki tudnók zsákmányolni, városunk vajmi könnyen válhatnék hazánk legszebb s legegészségesebb lakóhelyei egyikévé.

Tavasznak a reggel, nyárnak a nappal, ősznek az est, s az éj felel meg egy napi időközben a télnek. S valóban minálunk, valamint az esti órák a nap legszebb szakai, úgy az őszi napok jóval fölülmúlják kellem dolgában akár a nyáriakat, akár pedig a tavasziakat.

Bolgár Mihály

Utánrendelési. sz.

Utánzat tilos.

NÉPSZÁMLÁLÁSI „MEGROVÁSI KALANDOK”

*Három buksi népszámláló nekem szaladt,
Majd kitört a nyaka azalatt!*

Hazafi Veray János

Annyit jó lélekkel köztudomásra hozok a nemes városi publikumnak, hogy engem ugyan nem fog meg többet népszámláló biztosnak. Megköszönök én szépen minden efféle bizalmi férfiúi kitüntetést, hanem erre a tisztségre ugyan többé nem reflectálok.

Nagyon elhiszem, hogy az adókiadó bizottsági tagság nemes foglalkozás; azt is megengedem, hogy a sorozási ügyekben való eljárás hazafias cselekmény, sőt a végrehajtási tisztességet is meg bírom én becsülni, de a népszámlálás nemes functiója, az lefőz minden hivatalos hatalmat, tekintélyt!

Mondhatom, hogy ember- és életismeretemhez már nem volt egyéb szükséges e nemes mesterség gyakorlatánál. Többet tanultam e pár nap alatt, mint 19 évi iskolázásom ivadján.

Hanem beszéljenek a tények.

Városunk legregényesebb részét szánta nekem a sors arra a célra, hogy ott minden lelket (még ha uzsorás lenne is) számba vegyek. Terül el pedig e nevezetes poléta az úgynevezett völgyikút s kerekeskút közt, hol egyik utczából úgy jó az ember a másikba legkényelmesebben, hogy a hegybuczka sáros lejtőjén egyenest neki hengeredik az alsóbb kategóriának, ha pedig vissza akar jönni, pányvát dobhat a nyakába s jószívú szomszédok fölhuzigálják jó szóért.

Beállítottam az első házba; kezemben egy tekintélyt kölcsönző somfa gerundium;⁸ hónom alatt az ismeretes kékfehér űrlap paksaméta.

– Adjon Isten jó napot, jó emberek. Népszámlálás céljából jöttem. Az országban lévő minden élő ember fel lesz írva, hogy kitudódjék, hánynyal szaporodtunk vagy fogytunk 10 év alatt.

– Meg vagyunk mi édes tekintetes úr, hál’ Istennek, mind a hányan vótunk... csak a Lizi néni hót meg görvilybe;⁹ no meg hogy az

---

⁸ gerundium = furkósbot

⁹ görvily = nyaki nyirokmirigy duzzanat

ányomnéném is idejött nálunk s meglett az a kis istenadta Pisti gyerek la... Csak tessék felírni, hogy Sipekéknál megvannak ahogy vótak, mer hogy egy meghót, és egy megszületett, hát...

– Hát jól vagyon asszonyéném, de nem addig a. Ide azt is bele kell írni, hogy mi a vallása, neve, hány éves, mi a foglalkozása?

– Már, hogy édes tekintetes uram, hogy mi az a „foglalkozás.” Mert már én böcsületbe megöregedtem, már én nem foglalkozom öszve semmi férficseléddel. No bizony...

Hiszen nem arról van szó. Hanem hogy mit tesz, cselekszik?...

– Hát csak nyomorgunk valahogy édes tekintetes úr, mer mivel hogy a nagy portió,¹⁰ meg a sok executió,¹¹ meg aminapi licitáció...¹²

– De édes asszonyéném, azt értse meg, hogy azt kell tudnunk, miből él...

– Ehen ni! Hát mégis csak jól mondta az Isván-sógor. Ez memmeg csak adó lesz – óh én uram Jézus!

– No ne féljen, lelkem, nem lesz ebből adó. Csak hívségesen írja ide azt, amit kell.

– Nem én, édes tekintetes uram, nem én. Ha már tekintetes úrnak megparancsolták, hát írjon oda, amit akar, én nem fogom kezembe azt a portiócs czédulát.

– No jó, hát csak diktáljon; – én majd írom.

– Lesrófolom a tintás kalamust,¹³ hogy írni kezdjek; mire fölnézek, hát oda van az egész nemes Sipek-família csóstül-porontyostul. Visszasrófolom a kalamust s kilépek az udvarra. Egy fialelket sem találok ott sem.

– Hónom alá vágom a kékfehér paksamétát s indulok a szomszédba.

– Tisztességes iparoscsalád hajlékába léptem. A családfő szívesen fogadott, illedelmesen leültetett s én elmondám jövelelem czélját. Láttam, hogy értelmes ember s örültem, hogy megértett.

– Csak azt tessék megmagyarázni uram, hogy mi köze a népszámláláshoz annak, hogy az ember bevallja a mellékkeresetét?

– Az uram, hogy egyszersmind konstatáltassék az egyesek könnyebb megélhetési módja.

---

¹⁰ porcio = adó

¹¹ executio = végrehajtó

¹² licitáció = árverés

¹³ kalamus = író toll

– Én is azt hiszem. De biztosíthat-e arról uram, hogy ez a bevallási lap nem-e kerül az adófelügyelő kezébe?

– Nem hiszem, hogy odakerüljön; de erre garantiával nem szolgálhatok.

– Akkor hát megbocsásson, hogy ezt a rovatot nem töltöm ki.

– Úgy tetszik, köhintettem egyet s elbúcsúztam.

A harmadik háznál nagy sürgés-forgást észleltem. Disznóölés volt s a ház kicsinyje-nagyja ott forgolódott az udvaron kiterített sertés-hulla körül. Beléptemre a figyelem reám fordult s a házigazda nyomban bevezetett a házba.

Mikor megértette jövetelem célját, kijelentette, hogy a házban senki sem tud írni; hát írjam én – ő majd diktál.

Az úrlapokon szerencsésen átesvén, a háziállatokra került a sor.

– Miféle háziállat van a háznál? kérdém.

– Egy kutya s egy... kettő, izé... három macska!

– Hát egyéb?

– Egyéb nincs.

– De odakünn sertést láttam.

– Kérem, az már nem él.

– Nos jó. De 31-én még élt.

– Nem az, kérem. Ép akkor öltük le, s most csak daraboljuk.

El kellett hinnem s a háziállat-rovat betöltetlen maradt.

Dél felé járt az idő s sietnem kelle.

A negyedik háznál két özvegy napszámosnét találtam. Egy szobában laktak összesen 11 gyerekükkel s ezt a szobát használták konyhának is. Az asztalt ép akkor teregették meg czintányérokka, az ebédnek nyilvánvaló közeledte miattán. A dombos kályha mögötti vaczakban egy kis gyerek nyöszörgött. A sápadt, beesett arcú anyja sírva beszéli, hogy már 4-ed napja töri a nyavala.

Itt sem tudott írni senki. Betöltöttem hát a rovatokat. Egyetlen gyerek születése hónapját sem tudták biztosan megmondani; kettőnél pedig az évet is csak találomra mondták.

Faggattak itt is, hogy ebből ugye ismét porció lesz s mikor biztosítottam, hogy az nem lehet s én azt írom be, amit ők diktálnak csak, örömükbe sírva fakadtak s kérték, ha meg nem vetem, vegyek részt szerény ebédjükben. Ép akkor tálaltak ki a sipegő éhes gyerek nép elé egy mázos tált, telised teli krumplilevessel s kékesbarna csipkedettel.

– Köszönöm, jó lelkeim, engem is várnak odahaza s ha nem eszem jóízűt, a feleségem nagyon neheztel ám.

– Isten megáldja édes ténsuram! Isten áldja meg.

Mire az ötödik házba értem, az „újfajta adóösszeírás” híre már oda megelőzött s mikor a házba léptem, három marczona képű szegény ember fogadott a pitvaron.

Ide ténsúr ugyan nem teszi be a lábát. Amíg lehet fizetjük az adót; de többet nem vádolunk el!

Nem avégett jöttem. Én csak összeírom a népet.

Igen, de tudjuk ám, hogy ez csak móka. A fő, amit összeírnak, az, hogy ki miből él, szógája van-e, hány szobába lakik, van-e hízója s tudja a csuda, mi mindent. Hát mondja ténsúr, nem úgy van-e?

Úgy biz az lelkem. De hát értsenek meg...

Ezzel beléptem a szobába. Abban a pillanatban az egyik utamat állta, a másik vállon ragadott.

Ide nem lép be ténsúr; ha kedves az egészsége. – S ezzel fenyegető állásba veték magukat élém. – Hát kicsoda az úr!?

Hogy a nagyobb bajt elkerüljem, tekintélyhez folyamodtam.

Én!? Én – tudják meg – magyar királyi császári apostoli felséges teljhatalmú népszámláló kormánybiztos vagyok kerekeskút- és kútvölgyben!

Elámultak s eleresztettek.

Hanem nem is vártam, míg másodszor instáltak.¹⁴ Pillanat alatt künn voltam az utcán. Még ott is hallottam a felséges voltomat emlegetni.

Egynapi hivatalos functióm így végződött, s így fejeződött be harmadnap.

S még áldom az Istent, hogy különb tapasztalatokra nem tettem szert, mint például egy derék diplomás ismerősöm, akit a Jeruzsálemhegyen egy házból formaliter kidobtak s kicsibe múlt, hogy Gellért püspök módjára le nem repült Jeruzsálem ormáról is.

Azt mondom, hogysem még egyszer népszámláló legyek, inkább 3 heti közúti napszámra vállalkozom.

Ott legalább nem ijesztik meg az embert s össze se hunczutolják.

...S tán nagyobb hasznára is vállal az államnak.

Argonautikus

---

¹⁴ instál = kér, unszol

AZ ÜRGEFARKAK

Veszprém városának t. cz. hatósága az idén is kiadta azt a hirdetést, hogy a városházán az ürgefarkakat darabonkint két krajczárért beváltják.

Mezőgazdasági szempontokból az ürgefarkok tudvalevőleg rendkívül fontos valami. Mert az ürge kellemetlen állat, sok kárt tesz a növényekben, de csak addig, amíg a farka megvan. Ezen testrésze azonban levágatván, az ürge megszűnik ürge lenni és itt hagyja ez árnyékvilágot.

Mi a világért sem akarunk csúfolódní. Kijelentjük, hogy mélyen meghat bennünket az a rendkívüli figyelem, melyet városunk bölcsei az ürge-ügyben évről-évre tanúsítanak. De még mélyebben meghatna bennünket, ha a fenn tisztelt bölcsek más, kissé fontosabb és kissé sürgősebb ügyekben is hasonló nagy figyelemnek és gondoskodásnak adnák bizonyosságát. Ámde ahogy azok az urak ma dolgoznak, az erősen emlékeztet bennünket Ábderára, ahol a bikát felhúzták a toronyra, hogy legelje le az ott nőtt füvet.

Méltóztassanak városunk bölcsei kissé körülnézni és konstatálni, hogy hát igazán nincs-e nekik egyéb intézkednivalójuk, mint hogy az ürgék megfosztassanak az ő farkuktól?

Nagyon jól esnék például a mi lelkünknek, ha az utczák tisztántartásáról jobban gondoskodnának.

Nagyon jól esnék például a mi lelkünknek az is, ha közegészségügyi tekintetekben kissé magasabb nívóra emelnék a veszprémi állapotokat.

Elvégre is, tessék elhinni, a polgárságnak nem elég az, ha a városházán sok ürgefarkok lesz és kevés ész.

Az ész pedig sajnos, kevés, sőt sajnos, nagyon kevés, kevesebb talán már nem is lehetne. Ha már eddig is nem ez lett volna a véleményünk, ki kellene hogy adjuk a bélyegmentes szegénységi bizonyítványt városi hatóságunk elmebeli állapotáról most, amikor ismét szemtanúi vagyunk egy olyan dolognak, amin kaczagni lehetne, ha olyan szomorú és felháborító nem volna.

A Szabadi utcán lebontották egy háznak az elejét. Az a ház vagy másfél méternyire szögellt ki eddig s most, amikor a tulajdonosa lebontatta, hogy átalakításokat végezhesen, józaneszű emberek azt hitték, hogy az új épület egy vonalba kerül a mellette levő házakkal, ami már csak azért is nagyon szükséges lett volna, mert a Szabadi-utca épp azon a

helyen a legszűkebb, olyannyira, hogy két kocsi alig haladhat el egymás mellett.

Azt méltóztatik hinni, hogy ez az oly szükséges utczaszabályozás csakugyan megtörtént most, mikor a Braun-házat lebontották és mikor a szabályozásra oly kitűnő alkalom nyílt volna? Menykőt! Az új épület csinálják ugyanazzal nagy kiszögeléssel, amely megvolt eddig, akadályára a közlekedésnek, bosszúságára az embereknek, jellemzésére a városi bölcsek észbeli tehetségének.

No hát ez a dolog csak aprólékosságnak tűnik fel, de az ilyen aprólékos oktondiságok olyan nagy számban történnek szeretett városunkban, hogy az embert már tisztára elfogja a csömör, ha a városi tanácsra csak gondol.

Mi úgy tudjuk, hogy a Szabadi-utczára nézve valami szabályozási tervet már csináltak. Hát a mi városházunknál ezt nevezik szabályozásnak? Hisz ezt inkább paraliszinek kell nevezni!

Nincs városi mérnök? Hát miért nincs? Olyan nagy áldozatokat követelne meg egy mérnöki állásnak a kreálása? Vagy nincsenek tisztában a városi bölcsek azzal, hogy ebben a sajátságos fekvésű városban rendkívül nagy szükség van szakképzett mérnökre? Azzal az ésszel, ami a városházán van, helyesebben szólva, ami a városházán nincs, sosem fogják ezt a várost rendezni.

Úgy látszik, hogy a mi bölcseink vagy nem tudnak, vagy nem akarnak gondolkozni.

Ha nem tudnak, engedjék át a helyüket olyan embereknek, akik tudnak, ha pedig nem akarnak, a közvélemény talál egyszer beleszólni dolgukba igen energikus módon.

Mert higyjék el azt nekünk a városi bölcsek, hogy a közvéleményt nem valami túlságosan elégíti ki az, hogyha ürgefarok-gyűjteményeket létesítenek Veszprémben.

VESZPRÉMI KÉPEK

A VESZPRÉMI VÁSÁR

*Ködös őszi éjre tiszta lőn a reggel,
Siet a vidéki nép egy-egy sereggel.
Megtelik a város, zajlik az utcája,
Örül a csapláros, fogy a pálinkája.*

*Elől megy a Villás, Csengő, Csákó, Kajla,
Ölnyire meredez mindeniknek szarva.
Fütyörész utána fiatal gazdája,
Kezében olmos bot s vállán a subája.*

*Megy Izrael fia, borzos a szakála,
Talán nyereséget számlálgat magába.
Fontos képeket vág, nem beszél egy szót is,
Megbámulja még a szemközt jövő tót is.*

*Siet három cigány szörnyű sebességgel,
Pisze bár a primás, ámde jól vezényel;
A kontrás félszemű, a bőgős meg sánta
S e mellett a ragya derékül behányta.*

*Talpunk alá húzza a szép magyar nótát,
Pedig nem ismeri egyik is a kótát.
Sír a hegedűje, fel-felkaczag néha
Pedig a száraz fa oly hangtalan, néma.*

*Nem tekint senki, hogy minő nagy sár van,
Jön, megyen s alkuszik a baromvásárban.
Nézzel a menyecske tekenőt és rátót*
Pedig már nem egyszer alkudozni járt.*

*Piros csizmát hurczol kezében a lányka,
Nem magas a sarka, vételét megbánta;
De ám nagyon örül ama pántlikának,
Mit Bandi bojtárral vétetett magának.*

*Ott a sátorok közt nagy verekedés van,
Mefogta a tolvajt a szatócs derékban.
És a társak neki esnek izmos rőffel,
Alig menekhetik belyukgatott fővel.*

*Komédia is van, bábut tánczoltatnak,
Kést, ollót nyeldesnek, tüzes csepüt falnak
Nyitva a bemenet, kinek tetszik nézni?
Két garas az asszony, négy krajczár a férfi!*

*Magasan jár a nap, delet harangoznak,
Némelyek itt esznek, mások ott boroznak
A laczi konyháján sül a disznóhús is,
Ha reá jót iszik, vidám lesz a bús is.*

*Majd oszlik a vásár, nagy zaj s lárma támad,
Ki két lovat hozott, haza viszen hármat.
Jó ért némely ember a csereberéhez
S a balkézből jövő adáshoz, vevéshez.*

*Vágtat a sok szekér, pocsog a habarék,
Egymásba ütődve törik tengely s kerék
Haza jutván a férj, nő s gyermek fogadja
Mit hozott, mit hozott? Mutassa kend apja!*

Kállay István

**A PALOTAI-UTCZA GYÖNYÖRŰSÉGEI,
AVAGY
EGY NAP A FELLEGEK KÖZÖTT**

Meghívás

Rendezett tanácsú Veszprém város tanácsának engedélye mellett és egészségügyi bizottságának jóváhagyásával, por-fátyol-képek és por-felleg-alakulások közt végbemenő látványosságokra.

**Színhely: a Palotai-utca.
Programm.**

I. kép

Reggeli 5 órakor. Ébresztőül: A tehén-csordának a legelőre való kivonulása, és e közben a kivonulók által A-mollban elbögött, C-dúrban elkolompolt „Ständchen” felhangzása, ennek tactusai szerint az ifjabb tehén-nemzedéknek virgonciz borjútáncza. Az ekként felkavart portengernek, egy óriási porfelleggé való átváltozása, magasba szállása; és a kelő nap sugarai által való bearanyoztatása, amire egész észrevétlenül a láthatár elborul, recte elporul, és a palotai utcának már csak a füle hegye látszik – a kémények.

II. kép

Reggeli 6 órakor. A disznócsordának kivonulása a legelőre, francia szövegű zenekíséret mellett, az első képhez hasonló hatás és következményekkel.

III. kép

Reggeli 7 órakor. A város összes bérkocsijai és omnibuszainak versenylvágtatása a vasútra. Hatás és következmény tekintetében lásd az első képet.

IV. kép

Reggeli 8 óraker. A harmadik kép megfordítva. – Az V, VI, VII és VIII. képet alkotják a III. képek 1/2 11 és 4 óraker, és a IV. képek 1/212 és 5–6 óraker ismételt változatai.

IX. és X. kép

Esti 8 óraker. A tehén és disznó-csordának czapistrangja vagyis a legelőről való hazatérte mérsékelt galoppban, hatás és következmények az első képtől csak annyiban térnek el, hogy a porfelleget most már a lenyugvó nap sugarai aranyozzák be.

A napnak a programban nem jelzett többi óráiban, a város és vasút közti összes teher-forgalom, valamint a megyei székházépítéshez szükséges mindennemű anyagnak a helyszínre való szállítása, beláthatatlan kocsisorokon szintén a palotai utcán át közvetítetik.

A programbeli látványosságok ily ügyes csoportosítása mellett nincs a napnak egy fél órányi szaka sem, amelyben a palotai utcában hamisítatlan porral, a lakásokban pedig az ablakokon behatolt, de így már destillált porral telített levegőt, tele tüdővel beszívni ne lehetne.

Ezen ingyen élvezetet fokozza azon egyidejűleges és megbecsülhetetlen anyagi haszon is, amely származik a programot akár künt, akár a lakásokban végigélvezőkre azon különös vegyi processusból,¹⁵ amelynek folytán a kelő, delelő és lenyugvó nap sugarai által bearanyozott porfellegróriások naphosszat oszladozva és alkatrészeikre szétválva ezek között a por a tüdőbe, a felszabadult arany pedig a járó-kelők zsebjeibe és a lakásokban nyitva tartott tartályokba és bútorokra rakódik le.

Kezdődnek ezen látványosságok a tavasz végén és végződnek az ősz elején, de a program naponta ugyanaz, mert az utcai öntöztetés, ami a porfátyol-képek és porfellegr-alakulások nagyszerűségét csökkenthetné, aesthetikai, tisztasági és nyilván közegészségi tekintetéből óvatosan elmellőztetik.

Van szerencsénk ezen program végigélvezésére a városi tanács és egészségügyi bizottság t. tagjait különösen meghívni, felajánlván e

---

¹⁵ processus = folyamat

célből lakásunkat is, hogy abban, hacsak egy napot is, eltöltsenek. (Kívánjuk nekik!)

Hogy a hajnali 5 órától esti 9 óráig szakadatlanul folyó porzasztó ostrom ellen kifejtett védekezésünkben – nehogy az utcáról egy kis friss levegő tóduljon lakásunkba – ablakot naphosszat nem nyithatunk, és következve a cholera elleni óvintézkedések tárgyában f. hó 10-én kibocsátott polgármesteri hirdetményben, a közegészségügyi törvényekben foglalt büntetésekre való egyidejűleges figyelmeztetéssel többek közt megrendelt „lakás-szellőztetést” sem eszközölhetjük: ép oly természetes, mint a mily kegyes a t. városi tanács azon elnézése, amelyet ebbeli kötelesség-mulasztásunkkal szemben tanúsítva: bennünket büntetlenül hagy.

De nehogy a t. városi tanács azon gyanúba essék, mintha a palotai utcának az öntöztetés jótéteményéből való kizárása által, a közegészségügyi tekintetek követelte hatósági gondoskodásában a város összes lakosságát nem egyforma mértékben részelteti: elismerésünk kifejezése mellett sietünk kijelenteni, hogy nekünk meg – mintegy kárpótlásul a napi szenvedéseinkért – kivételesen megengedi, hogy lakásainkat – esti 10 órától hajnali 5 óráig szellőztethessük, ami által bennünket – palotai utcai lakosokat – azon kétségtelen előnyben részesít, hogy míg hatóságilag öntöztetett egyéb utcák, nappal szellőztethetett lakásaiban, egy éjjeli jégeső, vagy setétben repkedő denevér, a zárt ablakok üvegtábláit bezúzhatja: addig a mi – csak éjjel szellőztethetett – lakásunk ablakain ilyen kár nem eshetik, épp oly kevéssé, amint a szellőztetés céljából szintén nyitva hagyott ajtókat is, éjjeli tolvajok be nem törhetik.

És mivel az egyrészt személy- és vagyonbiztonságunkat jelentékenyen fokozza, másrészt pedig azon körülmény, hogy a nyitott ablakokon esetleg berepkedő denevérek és egyéb éjjeli szárnyasok, a szintén nyitott ajtón ismét kirepülhetnek, éjjeli nyugalmunk zavartalanságát nagy mértékben biztosítja: indíttatva érezzük magunkat a t. városi tanácsnak, reánk palotai utcai lakosokra különösen kiterjedő ezen gondoskodásáért, meghívónk capsán köszönetünket nyilvánosan is kifejezni.

EGY PORHÜVELY

A „BETEKINTS”-BEN

Betekintek én is oda gyakorta.

Nincs feleségem, aki meghúzza hátul a kaputrékomat, mikor késő esti siestámra indulok – hát ugyan miért ne tenném?!

Mikor lerázom nyakamról a munkát s a kéziratra éhes szedőgyereket, mikor megszűntem „közvélemény tolmácsa” s „erkölcsbíró” lenni, mikor kibékülök a világgal s a „Veszprém” nyomdaszemélyzetével, a lemenő nap akkor lát engem a hosszú-utcán végig morfondírozni ki – a „Betekints” felé...

Útközben sokszor igen sajtóságos dolgokról gondolkozom. Eszembe jut, hogy talán mégsem az az idylli kedves, őszinte társadalmi világ uralg itt, amelyről annyi szépet hallhaték mesélni egykor, mikor kis fiú voltam és a meséről azt hittem, hogy igaz. Eszembe jut, hogy másutt tán pezsgőbb a vér s az agy hidegebb, – a vágy kevesebb, az akarat több; eszembe jut, hogy itt kevesebben vagyunk, mint a fővárosban s mégis többen szólnak meg, – szóval igen sötétnek látom az itteni világot. Talán, mert barna szemüvegen át nézem...

Mikor a Sét h vize mentére érek, akkor gondolataim más irányt vesznek. Balról óriási sziklatömegek, jobbról düledező part. A sziklák oldalain életűnt ficzkók madárfiakra vadásznak; a kétgémű kút körül leeresztett hajú vízi nymp hák vitáznak jog és elsőség felett, lenn a folyóban szekér elé fogott pár melancholikus csacsi s vagy három tuczat meztelen apró magyar fürdik irigylendő egyetértéssel...

Azok a póre kis emberek s azok a madarászok fenn a sziklafalon eszembe juttatják mind azokat a szép emlékeket, miket túl az óceánon a yankeek birodalmában élvezheték.

Öserdők, ezredéves rengetegek közt épült farmtelepeken is az a szokás, hogy akinek a szirteken kedve van kitörni a nyakát, hát annak megengedik azt, még ha gyermek is, a farmok körül pedig ép úgy futkosnak meztelenül a piczike yankee gyerekek, mint Európában a cigányrajúk s Veszprém-ben a kis iskolás fiúk...

Távolabb a tájkép már a modern kultúra bélyegét hordja magán. Egyik oldalon fürge menyecskék mosott patyolatot csapdosnak verő fával az alacsony part mellett, másik oldalon kényelemszerető kocsisok hányják le sebtiben kocsijaikról a lovak ételmaradványát. Mikor aztán az illatos domb elkészült, boldog megnyugvással rágyújtanak makrapipáikra,

átkacsintnak a fürge menyecskékhez s azután visszatérnek mint akik dolgaikat jól végezték.

Ez a látvány ismét szép emlékeket idéz fel andalgó lelkemben. Még három évvel ezelőtt Konstanczinápolyban láttam ily praktikus eljárást. Ott is ép úgy tesznek az öszvérhajcsárok, hogy istállóikból az almot csak kihányják az utcára. Talán, hogy puhán járjanak a harmatidegű bájos ozmanhurik.

A magyar hurik azonban nem oly követelők s nem is óhajtják az ily előzékenységet...

Már kiértem a malomig. Kerekei víg zakatolással csörtetnek az összeszorított hullámok fölött. A veszprémi Styxen¹⁶ itt egy szál deszkán (évszázados jubileumok alkalmával kettőn) sétál át az ember a „Betekints”-be. Az ily akrobatamutatványokhoz különben mihamar rászokhat az ember s nagyobb baj nélkül is eljut a helyi eliziumba.

Délutáni 6 1/2 óra.

Még üres a kert. A tekepályán a bábok szépen fölállítvák, a „gyerek” a sövény körül ólálkodik s lesi az első golyó kifutását. A kert nyugati részében barna fiúk lopják a napot; hangszerére hajtva fejét azt álmodja a bögös, hogy a vörös tenger budai vörösből volt s mert ősei száraz lábbal keltek rajta át, hát ő az utód, most büntetésül örökké kótyagos...

Leülök egy asztal mellé. Bohn úr a „Betekints”-beli alkirály oda ítél nekem egy fél meszely bort, egy szikvizet s egy tányér sóskiflit; kíváncsi tudni, hogy vagyok, honnan jöttem, mit akarok, elmondja, hogy ma nagy meleg van, holnapra esőt jósol, aztán visszatér budoirjába, flaskái közzé.

Fölöttem piczi madarak csicseregnek. A hús esteli szellő olykor meglebbenti a virágos lombtetőzetet s virágosó hull le rám. Így vártam én egykor az élet örömeit s az ég áldását – most vágyamat a kósza szél teljesíti. Megnyugszom benne; a remények s a vágyak ismeretlenek már előttem, a jövő hímes képei idomtalan torzalakokká váltak a fásult szívben s a szerelem mámorát, a népboldogítás részegítő vágyát most a „Betekints”-beli alkirály szikvizes bora pótolja furcsán...

Megnyugszom benne s iszom a bort keverve szikvízzel, hársvirággal s füstbe ment reményekkel...

---

¹⁶ Styx = alvilági folyó

A cigányok végre megszánnak. A primás hangot ad; társai végig kínlódnak az E. A. D. G. harmonikus akkordjain, aztán elhallgatnak egy pillanatra; mire felcsendül a kedves dallam...

*„Szigetközi lány
Férjhez menne mán;
Férjhez menne, de nem veszik,
Azt a bolondot nem teszik...
Szigetközi lány!”*

Elhallgat a madárdal s a cigányok is keresztbe rakják nyirettyűiket. Ismét olyan csendes minden, mint azelőtt.

Lassankint összegyülekszik a rendes társaság; egyenkint, kettőnkint jönnek elő s a tekepálya köre csoportosulnak. Itt látjuk rendszerint azt az uraságot, ki 3 dobásra 9-ből 7-et üt fogadásból, itt látjuk olykor azt az örökvidor kedélyű urat, ki az egyes babot úgy leüti, mintha ott sem volna s oly bizton röptí a piczi golyókat, mint valami japán achaana-bűvész; ott látjuk ama desperát¹⁷ dobókat is, kik rendszerint a „fizető part”-hoz tartoznak s politikai hitvallásukat a „kiegyezés”-ben szeretik érvényre emelni, ha az ellenpárt hatalmas „wándli”-aival 9–18 bábnyi előnybe jutott...

Nyolcz órakor már oszlik a társaság, s azután ismét üres, elhagyott a „Betekints”.

Hanem vasárnap. Oh, akkor egész más itt az élet! A haute crème ilyenkor átengedi a rért a plebsnek, mely aztán jó kedvvel mulat éjfélig. Három-négy óra után néhány előkelő fiatal ember is leszokott tekinteni oda s egy sarokasztal mellé szorulva nézik a hadnak s konyhadrábantok fesztelen multságát, mialatt oly formán gondolkoznak: Öröködbe uram, pogányok jöttenek!

Ilyen a „Betekints”! Veszprém városligete. Kedves, jó kis helyecske megénekeltem, mert mint már mondám, én is betekintek oda gyakorta.

Kompolthy Tivadar

---

¹⁷ desperát = reményvesztett

A VESZPRÉMI VÁROSLIGETBEN

– Egy délután a Betekincsben –

Valahányszor ott járok a Betekincs körül, mindig eszembe jut az a szegény boldogult Knau Ferkó.

Víg napok is voltak azok nagyon, mikor itt kikiáltották képviselő-jelöltnek, vicze-kapitánynak, vagy főpolgármesternek.

Ott szokott ülni a deszkafal mellett, egy magasabb széken, ott állt fel, ott köszönte meg a bizalmat az ő ékes nyelvének halálra kaczagtató rugamaival.

Akkor azután odasettenkedett valaki közvetlen a háta mögé és egy óriási csapást mért egy fapörölyvel a deszkafalra, úgy, hogy az általános kaczagás közt ami szegény Ferkónk vérbeborult szemekkel, ijedten ugrott fel helyéről, hogy megátkozza mindazokat, akiket két perczel előbb éltetett.

– Ne haragudj te bolond, hiszen ez díszlövés volt a tiszteletedre! Erre a magyarázatra aztán ismét megbékült. Jó szíve volt a szegénynek nagyon. Főállt, hogy megköszönje a díszlövést.

Ekkor meg nagy titokban egy tányér vizet tettek ülőhelyére, s mikor aztán megpödörve napóleoni bajuszát, leült, viharos kaczagás közt tört ki kebléből a sallangos „szónézet”; melynek mottója rendesen a lakatosok és kötelesek agyon átkozásából tellett ki.

Hanem azért komolyan sosem haragudott meg. Még halála óráján is büszke önérzettel gondolt arra a Betekincsbeli kitüntetésre, melyen őt a kerthelyiség térparancsnokának választották meg.

...És büszke mosoly kíséretében zárta le szemeit.

Igaz, hogy Knau Ferkó halála óta megcsappant a lelkesültség a város e részén levő mulatókertjei iránt, hanem mindazonáltal még mai napság is Veszprémnek a Betekincs az, ami Budapestnek a városliget.

Ott láthatjuk vasárnap délutánonként az intelligetiát a fák alatti asztalok mellett ülni, míg a vízi villik¹⁸ és dézsatündérek az istálló lovagjaival és néhány vitélző huszár ural járják a csöndest a szomorú hangú hegedű szavára.

A temetőhegyi sváblányok szálig egyforma ruhában odatelepednek a kerítés melletti zöld pázsitra, nekik „derogál” táncolni; mert meglátja azt

---

¹⁸ villik = tündérek

a „Hansli” meg a „Szepl”; azután abból nagy baj eshetne még odafönn Kis-Márkón.

Csürhe gyermekserég, maszatos arcú apró népség, ott a Séth partján törí fejét, a kolumbusi terveken, zöld békákat halásznak; míg a másik rész odalapul a vén fák mögé s hiúz-szemekkel lesi az eldobott szivardarabokat s ha egy-egy vendégcsoport felkél; elszánt bátorsággal rohannak az elhagyott asztalhoz, hogy a maradékcseppekkel áldozhassanak Bachus isten őfelségének.

Közbe-közbe azután rá-rázendül a „trillárom hoppszasza” keserű melódiája, fűszerezve a „Csicsóné galambom” ékes dallamával; mire a Betekincs porondjának seladonjai a táncztér közepére sorakoznak a mutatóujjuk intésével invitálják meg szívök mosogatásmentes választottját egy csöndes „ugrásra!”

A szoknyák perdülnek, néha egy-egy világgyűlölő kurjantás segít a pikulának; midőn szokatlan mozgás keletkezik a tánczosok közt: hosszú botjával megjelenik a tánczrendező, egy nyugalmazott sánta koldus s magakörül kört kerítvén, „Columinába” tereli a „Schnellpolkában” telhetetlen ifjúságot.

Ekkora már a brátyás cigány is megunja az ingyendicsőséget s egy tányérral kezében, elszánt pofát vágva, odaáll a tánczkör szélére s kabátjuk szélénél fogva csipi el az „urakat”, míg a „hölgyek” szemlesütve fordulnak félre e kellemetlen „intermezzo” alatt.

Mikor azután a tányér megtelt a sok lyukas krajczárral, akkor Fáraó ivadékai osztozkodni kezdenek s rendesen véleménykülönbség merülvén fel köztük, két részre oszlanak s míg az egyik a „Csicsónét” nyeggeti, addig a másik rész csak azért is azt húzza:

*„Kettő el ment belőle,
mégis három a pille”*

állván a banda rendesen öt tagból.

Hulló Csillag

A VÁROS SÉTÁNYAI

Veszprém, május 31.

A városi szépészeti bizottság dicsérendő buzgalmat fejt ki hónapok óta, hogy a századok óta könnyelműn elhanyagolt szépészeti ügyeket rendezze, illetve, hogy a szépészet ügyét lendületes szárnyra segítse.

Szükséges is volt rá, mert a legutóbb szakértelmetlen kezek által lerakott új járda rosszasága, dísztelensége megtaníthatta a várost arra, hogy ha már tesz a szépészetért valamit, azt végezze alaposan; eszközöltesse szakértő-s a mi legfőbb lelkiismeretes emberek által. Így nem fecsérlődik el haszontalanul a polgárság pótdadó izzadmánya.

Sok éven át Plosszer polgártársunk által, közadakozás útján, rendszeresített u. n. Plosszer-sétány volt az egyedüli sétáló helye a városnak. Ide zarándokolt ki, a nap munkája után, a hivatalnokok, tanárok, egyházi- s általán a szellem munkájával foglalkozó polgárok zöme, hol legalább pormentes levegőt kaphatott s nem törött ki lába a szörnyű flaszterköveken.

A belső püspökkerti séta-utakat (mivel e kert nem tekinthető közkertnek, s nem is az) nem igen frequentálta a közönség. Mélyen fekszik; két alejáján kívül a többi utcai szűkek s a légáramnak nem levén e mély helyen kellő járata: a reggeli órákat kivéve levegője fülledt, fojtó, forró.

Így a lövölde-térre vetette szemét a szépészeti bizottság s most a Plosszer-sétánnyal parallel egy második sétányt vágat ott, a lőpor-torony alján.

Mondanunk sem kell, hogy csodálatos közöny kell ahhoz, miszerint a város fősetányai közvetlen közelében, hol naponta száz meg száz ember sétál, megtűr a hatóság egy olyan löportornyot, mely folyton tele van robbanó tűzanyagokkal .... s amelyet senki sem őriz.

Micsoda explozió volna az, azon a magaslaton, ha bűnös kéz egyszer tüzet vetne arra! Talán ép akkor, mikor ezernyi nép temetési szertartáson van a tőszomszédos temetőben, vagy a legtöbb ember ott sétál alatta, a Plosszer-sétányokon.

Hát mire jó a baka, ha arra nem, hogy a közveszélyes löportornyokat őrizze s a hatóságok pénztárainál strázsáljon.

Itt arra nincsen gond.

Pedig a Veszprémben arra nagyobb szükség volna, mint bárhol az országban.

A lőportorony légberöpíthet száz embert ... nem lesz érte felelős senki. Ott a város végén, a legutolsó házban, a postaépületben pedig legyilkolhatják az összes benlakókat - kocsira rakhatják az összes Wertheimokat a zsványok ... arra is csak az lehet majd a hatóság mentsége: Bocsánat! Nem én voltam!

Hát egy-egy honvédbaka elkelne mindkét helyen. Vagy ami sokkal józanabb dolog lenne: biztosabb helyre kellene vinni úgy a postát, mint a lőportornyot.

De, visszatérve a tárgyra, azt ajánlanók a szépészeti bizottság figyelmébe, hogy tenne lépéseket ő mltsza Hornig báró kegyes püspökünknel aziránt: engedné meg a Plosszer-sétány melletti külső püspökkert parkieroztatását s engedné meg (természetesen teljes tulajdonjogának fenntartása mellett) a közönségnek az abban való sétálást. Olyan park volna az, milyennel kevés város dicsekedhetik s e mellett elég hely volna még abban, házikerti-vetemények részére is.

Mi úgy hisszük, hogy nagylelkű főpásztorunk szót se vetne e kérelem ellen. Hiszen székvárosa közügyei iránti meleg lelkesültségét minden alkalommal érvényesíti s barátja minden kezdeményezésnek, mely a város javát célozza.

Ha a kérelem – mely régi közóhaja a polgárságnak – teljesül, akkor a szépészeti bizottság megkoronázhatja önkéntes szép hivatását. Olyan édent teremthet azon a most félig haszontalan helyen, mely közegészségünket nagymérvben fogná emelni.

S kegyes püspök úrnak s a bizottságnak, - melynek alispánunk az elnöke, egyaránt hálával fog adózni a város összes közönsége.

KÖZÉLETI ESEMÉNYEK

MIKOR A NÉP MULAT

Az ökörsütés mindenkinek nagy örömet szokott szerezni (kivéve tán az illető ökröt, akit megsütnek). De ha már valaki ökörnek született, s úgyis lebunkózás a vége, nem szebb-e éljenriadalom közt sülni, s ujjongó néptömeg ezreinek gyomrába temetkezve bevégezni a földi rendeltetést? Az ökrök mélabús bögéssel bizonyára azt felelik, hogy legszebb sík mező fekete puha földjében óvatos léptekkel végig húzni az ekét, nagyokat enni ropogó szénából, s még nagyobbakat kérődni hűvös istállóban. De hát nem minden ökörnek adatott meg ez az idilli élet, s igen sokan sülvé és fölve tesznek jelentékenyebb szolgálatot az éhező emberiségnek.

Az ökörsütés hagyományos pontja a népünnepek programjának. S így hát a veszprémi népünnepről se hiányozhatott. A veszprémi nagypiaczon építettek az ökörnek egy kis szobát négy (3 láb magas) falból, tető nélkül, s ott vasnyáron megsütötték. A főispán a beigtatás öröme uradalmainak legkövérebb ökrét bocsátotta a nép rendelkezésére. Délben kezdték meg a sütést, s úgy hat óra felé már szép angolos volt. A nép egész nap nagy tömegekben állta körül a süllő ökröt, kenyeret tartva kezében. Azt hitte, hogy amint porhanyós lesz, rögtön neki állhat s fogaival leeszi a nyársról. Egy devecseri polgár meg is próbálta, de elégette a száját. Ki is jelentette, hogy többet ökröt nem eszik, ha kétszer akkorára sütik is. Csúfolták is, hogy most már nem csak az ökör, de ő is meg van sülvé.

Mi abban a perczben kezdtünk a tömegben keresztül az ökör felé nyomulni, mikor a mészáros legények zsíros húsdarabokat vagdaltak le az ökörről s a nép közé röpítették. Micsoda dulakodás keletkezett erre. Aki először hozzá kapott, az rögtön el is eresztette, mert meleg volt; megkapta a másik, az meg földobta a levegőbe, hogy majd a kalapjával kapja el, annak nem lesz meleg. Eközben a legelsőnek eszébe jutott, hogy tán nem is forró, csak zsíros, s a húsdarabot elfogta a kalap elől. De a kalapos atyafi oldalba lökte az aspiránst, s a hús a földre esett. Öten lebuktak érte, s a tömeg kaczagása közt dulakodtak a konczon, melyet végre is egy okos komondor kapott el, s vonítva hurczolt tova. (Valószínűleg ennek is forró volt, de azt gondolta magában, hogy „azért nem eresztem el, elég ha vonítok”.)

A zsírtól csöpögő húsdarabok egyre sűrűbben hullottak, a mészáros legények hatalmasan működtek. Puffogva csapódtak egy-egy paraszthoz s a puffogás mindig egy-egy mándli, dolmány, szűr, vagy ing

tönkrezsírosodását jelentette. Az asszonyok serpenyőkért és kosarakért futottak s azokat tartották a húszápor elé. Így voltak aztán oly húsdarabok is, melyek por és személgarnirung nélkül kerültek valamely szerencsés halandó birtokába. Különben a téglatalon álló mészároslegények minden egyes darabot ugyancsak körülteremtették (káromkodván). A káromkodások azokat az atyfiakat illették, akik a húszóztók lábait ostromolták egy-egy jó falatért.

– Pista bácsi elmenjen innen, ne tapogassa a lábamat.

– Azt hittem, hogy az is ökör.

– Nohát, hogy különbséget tudjon tenni köztünk, fogja.

Ezzel egy szalonnadarab repült Pista bácsi nyaka közé s lecsúszott az ingébe. – Pista bácsi ordított.

– Hát fújja kend! – szólalt meg a komája.

– Fújhatnám, ha a hasamon volna a szám. Vegye ki komám hamarosan, mert köröszkül ég a bőrömön.

– Így pusztá kézzel?

– Hát húzzon kesztyűt az árgyéusát!

– Ne kajabáljon Pista bácsi! – szólalt meg a mészároslegény, – az ökörnek jobban fájt, még se bögött.

Ekközben Pista bácsi megszabadult a szalonnától, s szeszeregve elment borral kúrálni az égés sebeit; de – belülről.

– Tessék friss Esterházy-rostélyos! – szólalt meg a mészároslegény, mikor minket meglátott.

Fenyvessy Feri megragadott egy lenyújtott darabot, s mindnyájunknak őszinte borzalmára beleharapott. Nem tudtam, hogy ennyire szereti a marhahúst.

– Ne egye meg nagyságos úr! – szolt egy öreg paraszt, – adja inkább nekem.

– Hisz, magának már egyetlen foga sincs, mit csinál vele?

– Van a Bundásnak. (T. i. foga)

– Kinek?

– A kutyámnak. Annak szántam.

– Azt ne tegye öreg, megártana szegénynek.

Ezzel a húst messze eldobta, s az egy veszprémi tűzoltó csákóján pihent meg.

– Húst a deveçseri banderiumnak! – szólalt fel hetykén egy pityókos díszlegényke.

- Hát a lovad hun van?
- Az köszöni, jóllakott már zabbal.
- Hát egyél te is zabot öcsém.
- Öcséd az enyingi ménkü; tíz kila hús dukál a devecseri bandériumnak, mink is a főispánra szavaztunk.
- Nem kapsz, még ha térden állva lovagolsz is ide három lovon egyszerre. Eredj kapkodni.
- Majd kapkodsz te is mindjárt! – szólt a legény mérgesen s ezzel fölragadván a mézáros legénynek a falra állított, levetett rongyos czipőit, a tömeg közé hajította.

A tömeg persze e körül is dulakodni kezdett. Nagy örömmel tapasztalták, hogy nem meleg, de többen nagy fájdalommal is, hogy – czipő. Azért a többi közt bizonyosan ez is elcsúszott. Ha csak puhasága (a húshoz képest) el nem árulta.

A piac sarkain zöld hordók voltak csapra ütve, ilyen föliratokkal: „Árpád vére”, „Hó megállj, Itt igyál!” „Kedves sógor, Itt a jó bor.” „Ha megkóstoltad a húst, Itt vár rád a jó ó must.”

A hordók nagy vonzerővel bírtak s tartalmuk gyorsan ürült. Bögrékkel, poharakkal állt körül a nép s itta a hordó levét. Elvinni nem volt szabad, ott rögtön helyben meg kellett inni a kapott porciót, ha valaki berúgott, azt ellökődtek onnan. Egyet elpáholtak, mert berúgva jött az egyik hordóhoz.

Igaz is! micsoda bizalmatlanság ez az ingyen bor iránt, mintha ettől nem tudott volna berúgni? Csak aztán tűnt ki, hogy a boldogtalan a – másik hordónál rúgott be. De a tévedés áldozata akkor már a pocsolyába volt gázolva s ott csókolgatott egy barátságos komondort, azt állítván, hogy az az ő hűtlen kedvese. A nyilvánosan kompromittált komondor ott is hagyta csakhamar a boldogtalan szerelmest és – boldog részéget.

Nyilván nehogy a nép azt gondolja, hogy a bor mérgezett, maga a főispán Esterházy gróf (aki körutat tett) szintén megkóstolta. A nép éljenzett, s vállaira emelve, körülhordozá főispánját. Fölemelték Véghely alispánt, a veszprémi polgármestert, Kinszky Jenő grófot, Lévay piárista gimnáziumi igazgatót... Egyszerre csak elkezdik éltetni a „Budapesti Hírlap”-ot, s mielőtt megakadályozhattam volna, én is ott lebegtem a levegőben. Hírlapíró kollégáim is mind így jártak. A fővárosi sajtót éltették a körülállók. A nép egy ideig fülelt, aztán ő is éltette a fővárosi

„sajt”-ot. Bizonyosan sajtliferánsoknak nézett bennünket. Mert a sajtót ő –
prés név alatt ismeri.

A katonabanda Rákóczyt fújta, a főispán egy fél kalap ezüsthátost
szóratott ki, az ökörből csak a szarvak, a borból csak a hordók maradtak
meg, s ezzel a veszprémi népiünnep véget ért.

Rákosi Viktor

A „KORONA”-SZÁLLODA VENDÉGEI

(Vendégeknyv 1889. május)

Kőváry Armin, bankár, Budapest
Rácz Vendel, földbirtokos, Bakony
Vitárus A., kereskedő, Keszthely
Bauer A. C., kereskedő, Bécs
Pfeifer József, utazó, Bécs
Csinger József, utazó, Bécs
Friss László, borkereskedő, Tapolca
Dr. Zánkay Zoltán, ügyvéd, Kaposvár
Kulharek József, órás, Knittelfeld
Linderberger József, szíjgyártó, Knittelfeld
Benedek József, utazó, Budapest
Puzdor Gyula, földbirtokos, Ajka
Walder J., utazó, Bécs
Hirschler Adolf, utazó, Bécs
Hertelendy István, plebános, Lesencz-Tomaj
Klein Henrik, kereskedő, Újpest
Weisz Ede, kereskedő, Budweis
Frankfutter A. kereskedő, Budapest
S. Axelrap; utazó, Bilicz
Löwy Sámuel, utazó, Győr
Vronberger Gyula, utazó, Bécs
Krausz Imre, utazó, Budapest
Hoffmann Ignác, utazó, Székesfejérvár
Polnauer Miksa, utazó, Budapest
Kolinczky A., kereskedő, Bécs
Fellner Soma, kereskedő, Székesfejérvár
Löwenstein A., kereskedő, Bécs
Lohel József utazó, Bécs
Schönfeld M., kereskedő, Bécs
Fisher Armin, utazó, Budapest
Engl. M., utazó, Budapest
Müller József, utazó Brün

ISTEN ÉLTESSE VESZPRÉMET!

(A megyegyűlés alkalmára)

*Van egy város, szép regényes,
Jelene szép, múltja fényes; –
Jó magyarok laknak benne –
Büszke reá ki ne lenne?
Az is magyar itt, ki német!
Isten éltesse Veszprémet!*

*Egyre halad, egyre szépül –
Benne most is egy ház épül;
Büszke fala, ércz-tetője
Szép tettek lesz hirdetője, –
– Szeretik itt a jót s szépet –
Isten éltesse Veszprémet!*

*Vártornyait ki megnézni,
Ha pogány is megigézi –
S ha népe közt tölt pár napot
S szemmel kísér polgárt, papot,
Lát szép nyájas arcú népet;
Isten éltesse Veszprémet!*

*Sok iparos lakik benne,
Ki közjóra mindent tenne –
Sok meg tudományban serény,
És ez mind szép honfierény. –
Meg is érdemlik az érmet;
Isten éltesse Veszprémet!*

*Házakban s utcán szert-szét,
Csak magyarul szól a beszéd, –
S beszél kiki a hazárul,
Melyet soha el nem árul –
Sőt, ha kell ver ellenséget.
Isten éltesse Veszprémet!*

Kömíves Imre

CSARNOK
Csevegés az „Istelláció”-ról
(From our own.)

Tehát már vége az egésznek. Hosszú két hete már, hogy vége az ünnepegeknek, elmúlt az „istelláció”,¹⁹ s vele az őskori aranjúezi szép napok. A diadalkapuk s pyramisok, zászlók, s mind a többi szép díszítések ködfátyolkép gyanánt eltűntek. A rögtönzött ebédlőteremnek még romjai sem, ha nem csak a helye maradt meg: – az ez alatt elfogyasztott nemes italok sokszor nem nemesítő gőze elpárolgott s az akkor mondott sok szép beszédeknek csak a nem hallott részei felett vitatkozik még egy-egy tudálékos hazafi. A városban helyreállott a régi csend, a kedélyek lecsillapultak, – az intéző körök nagy része fürdőre sietett, hogy az „istelláció” izgalmait valamely enyhet nyújtó tengerben lehűtsék, s a nagy hőségben városunk csakugyan úgy néz ki, mintha a lakosság fele része kihalt volna. Pedig dehogy, sokkal egészségesebb nálunk a levegő, (legalább az irányban, mit az orvosok neveznek betegségnek), hogy itt sokan meghalhatnának, hanem aki teheti az ugorkasaisont²⁰ fürdőben tölti. Vendégeink, minőket s mily számban ős Veszprém városa emberemlékezet óta nem látott s sokáig talán nem is fog látni, eltávoztak.

Eltávoztak s hiszem, hogy mindannyian szép emléket vittek magukkal nemcsak az ünnepélyességek pompájáról, hanem városunk derék lakosságának vendégszeretete- és figyelmességéről is. Sok nagy és büszke név volt közöttük. Daliás alakjuk s díszmagyar ruhájuk pazar fénye, egy kis koronázást juttatott a szemlélő eszébe.

De hát mondom, vége van a külső fény és pompának. S amíg három napon át leginkább csak a szem gyönyörködött, most, hogy nyugodtan végiggondolhatunk az „istelláció” nagyszerű lefolyásán – a lélek gyönyörködik. És méltán. A külső fényt elpusztíthatja ismét az a kéz, mely azt felállította, de nem rombolhatja le azt a várat, melyet ifj. Esterházy Móricz gróf, szeretett főispánunk megjelenésével s leereszkedő szeretetreméltóságával, az egész megye lakosságának szívében, a tisztelet, becsülés, őszinte ragaszkodás és osztatlan szeretet alapköveiből épített.

---

¹⁹ installáció = beiktatás

²⁰ ugorka saison = uborkaszezon

„Jöttem, láttam és győztem” ezt mondhatja viruló ifjúságában levő fiatal főispánunk is magáról, mert a tettekre még nem volt ideje és máris keresetlen ragaszkodással veszi körül őt vármegyénknek minden szép és nemesért lelkesülni tudó közönsége. Arany betűkkel jegyezheti fel a történelem az ifjú gróf beiktató beszédjének azon részét, midőn azt mondá: „a legelső virilistának csak annyi jussa van a megyéhez, mint annak legszegényebb lakosának.” Így a megyének csak az az első virilistája beszélhet, ki polgártársait egyformán és őszintén szereti, – ki ismeri s teljes van tudatában azon hatalomnak, melyet a királyi kegy kezeibe adott. Ezek után nyugodtan nézhetünk a jövőbe, mert a tapasztaltak után ifj. Esterházy Móríc z gróf a tettek mezejéről sem fog elmaradni.

De most, nyájas olvasóm, meg fogja engedni, hogy egy kis visszapillantást tegyek az „istelláció” sok apró érdekes részére. Ha ismétlésekbe bocsátkoznám, nem volna csoda, mert már nagyon sokat írtak a veszprémi „nagy napokról” s így én egy résszel elkésve bár, de el nem maradva, fel akarom eleveníteni a magam módjára, izgatott napjaink mégis csöndes és magasztos lefolyását.

Tehát kérek türelmet! Ebben a nagy melegben, midőn a „hírlapi kacsák” gomba módra nőnek, könnyen megemészthető az is, ami nem „kacsa”. (Fényes bizonyíték erre, hogy az „istellációs” banketten a libát is megemésztették.)

Nem vagyok ugyan rák, de itt e helyen mégis visszafelé megyek s visszavezetem magammal szíves olvasómat is a két hét előtti időszakra. Sétáljunk egy kissé az utcán. Lépten-nyomon címerez Estvány bátyánkkal találkozunk.

A fő-főczeremontenmeister oly büszkén lépd el az utcán, mit egy kakas két szemétdombon. Az utcák és házak díszítése javában folyt, midőn találkozával vele, vettem magamnak a bátorságot megkérdezni tőle, hogy tulajdonképpen milyen is lesz majd az az egész ünnepélyesség. „Majd meglátod!” ez volt a méltóságteljes válasz. De igaz is! Mit kíváncsiskodik nála egy szegény újdonsz. Mert ő csak ilyet akar ismerni. Eközben a város díszítése javában folyt, s mondhatom Androvics Imre, ki mindenben csak a jó utat szereti, ebben dologban is igen szépen kitett magáért.

Majd elérkezett a várva várt nap, a július 5. A város apraja nagyja sietett a palotai-utcába és a vasútra, hogy a díszes bevonulást saját szemével is lássa. És nem bánta meg, mert volt is mit látni! Magam, féretéve

szerénységemet, kisettem a vasútra, hol már lázas izgatottsággal várták a vonat megérkezését. Ez alatt én a díszes banderiummal kötöttem ismeretséget. Bemutatom tehát a nagy statisztikusok gyengéd bosszantására: összesen állott 98 tagból, Kollár Gyula csóti körjegyző vezetése alatt. Képviselve volt a devecesteri járás 15 taggal (bő fehér gatyá, piros pruszlák), zirczi járás 15, Márkó 8, Enying 8, Szentgál 14, Pápa város 8, Gyimóth 7, (szinte bő fehér gatyá, piros pruszlák), Bakonybél 5, Lepsény 4, Veszprém város 4, Dégh 2, Lovászpátona 2, Papkeszi 2, Szt.-K.-Szabadja 2 taggal. Tagadhatatlan, hogy ezek is nagyban emelték a bevonulás nagyszerűségét.

Csöngetnek. Néhány másodperc után berobogott a 11 kocsiból álló grófi különvonat s az utolsó kocsiból utolsónak kilép ifj. Esterházy Móricz gr. Az új főispán. Szünni nem akaró éljenzés, melynek lecsillapulta után megtörtént az üdvözlés. – De most kocsira! Azonban könnyű ezt kimondani! Nagy nehezen egy órai küzdelem után mégis sikerült. Tehát induljunk! Az első kocsiban büszkén legelteti jámbor szemét a közönségen Estány bátyám, utána nyomban díszes bandérium, azután jött a polgármester, – majd még egy hosszú kocsisor, és a 77-ik (két zs... – pardon szerencseszám, s így a főispán nyugodtan nézhet jövője elé) mondom a 77-ik kocsiban Eszterházy Móricz gróf. Szegény közönség hiába akarta éljenezni az új főispánt, nem tudta, melyik kocsiban jön. Négy bandéristát kényelmesen a kocsija mellé lehetett volna adni s akkor aztán lett volna lelkes és harsány éljenzés mindenütt, de így csak ott volt, – igaz, hogy nagyon sok helyen – ahol a grófot felismerték. – S most nem tudom kit dicsérjek meg, hanem a mi jámbor tüzoltózenekarunk a bevonulás alatt gyönyörűen játszott a „Gott erhalte”-t²¹, akár csak Albrecht főherczeg fogadására vonult volna ki. Végre lépésben, óriási néptömeg közt, a kocsik szerencsésen a főispáni lak elé értek.

Egy kis szünet, – és kezdődött a küldöttségek fogadtatása. Ezt a lapokban avatottabb tollak már igen szépen megírták s nekem vajmi kevés maradt meg, amit újság gyanánt felemlíthetnék, ha csak egynémely küldöttség vezetőjének vagy szónokának a lámpaláz okozta sajtóhibáját nem akartam feltárni. Azonban tekintettel az egész fogadtatási aktus fenséges komolyságára nem teszem. – Hanem tisztelgett ez alkalommal – igaz, hogy a programon kívül – egy küldöttség, mely utolsó volt ugyan a

---

²¹ Gott erhalte = osztrák himnusz

sorrendben, de nem utolsó jelentőségében. Midőn a gróf az észet és a testet egyaránt kifárasztó tisztelegések után az utolsó sorrendi küldöttséget is már elbocsátotta, ifj. Purgly Sándor a boldog bejelentő levente, az iparos tanonczok küldöttségnek azon kérelmét terjeszti a főispán elé, miszerint lenne kegyes őket is fogadni, mibe a gróf szívélyesen beleegyezett. Ekkor belép egy fél tuczat ünnepi ruhába öltözött iparos inas. Rostásy, egy jóképű lakatos inas kilép a platzra s jól betanult szép dikczióban az ég áldását kérte a főispánra és főúri családjára. A gróf, kinek láthatólag jól esett ezen figyelem is, néhány hivatásuk pontos teljesítésére buzdító szót intézvéen hozzájuk, Rostásynak kezet nyújtott, ki azt két kezébe fogva megcsókolta. Ez a jelenet oly megható volt, hogy a fiúk szemeibe könnyek tódultak – a nagy örömtől.

És most, ha ezekre a tisztelegésekre, bonczkással a kezemben, visszagondolok, sehogy sem találom meg annak a nyitját, hogy ugyan mily rendkívül okos intézkedés lehetett az, hogy a mi „úri kaszinónk” a főispánnál nem tisztelgett. – Szerettem volna ezen furcsaság iránt az igen tisztelt elnökséget úgy bizalmasan meginterviewolni, de hát mint a téltre a fecskék, úgy most az elnökség tagjai is más légkörbe vándoroltak. Én azt mondom, ha más nem is volna, de ez az elmaradás bizony egy kis öreg hiba! – Mert tudom igen jól, hogy a kaszinós uraink közt is többször élénk eszmecserét képezett azon körülmény valjon a mi főispánunk most többször és hosszabb ideig fog-e Veszprémben tartózkodni? – És ha most ez így lesz is, – kérdem, hivatalos munkája után szórakozni hova mehetett volna a főispán inkább mint az „úri casinóba”? Ez az „úri casinó” pedig, melynek minden tagja egy-kettő kivételével más czímen jelen volt a tisztelegéseknél mint testület nem tisztelgett. – Már uraim, nem mindig szép dolog az, ha valaki túlokos, – s megérhetik azt az időt, hogy szégyenükre, többször tanúsított finom tapintatosságával majd a főispán maga fogja az önök hibáját jóvá tenni.

Legyen világosság! És este lőn olyan kivilágítás, mely városunk szegény lakosságának igazán becsületére vált. Csak a vöröskereszt egyesület multságán, az úgynevezett lövöldei sétányon, volt személyenkint 50 krért olyan pokoli sötétség, hogy az ember bizony csak a hangjáról ismerte meg egymást. – Utólag a rossz nyelvek megsúgták nekem, hogy itt akkor világitottak ki igen szépen, mikor az eső a közönséget már elkergette. Pedig hát esett zimankónak nem kell suba.

—
VESZPRÉM, 1885.
NYOMATOTT KRAUSZ ARMIN FIA KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.
(27.)
—

Salantai és frahnói
ifj. gróf Esterházy Mór
cs. és kir. kamarás úrnak
Veszprémvármegye főispánjának
beiktatása alkalmából rendezendő ünnepélyek
Sorrendje.

Galantai és frankói ifj. gróf ESTERHÁZY MÓRICZ

cs. és kir. kamarás urak

Veszprémvármegye főispánjának
beiktatása alkalmából rendezendő ünnepélyek

SORRENDJE:

Vasárnap, 1885. évi juliushó 5-ikén.

1. Főispán úr elé kivonulás a veszprémi vasut-állomáshoz.
A megyei tisztikar a megyei székbáztól, a városi küldöttség pedig a városbáztól délután 2 és 1/2 órákor együttesen indul.
Az indulást 6 ágyulóvas jelzi.
2. Főispán úrnak és a törvényhatóságok küldöttségeinek a veszprémi vasuti állomásra érkezése d. u. 3 órákor.
3. Megérkezés után főispán urat a pályaház előtt r. t. Veszprém város polgármestere üdvözlí.
4. A vasut-állomástól bevonulás.
A bevonulásban a fogatok a rendezőség által megállapított sorrendben vesznek részt a e czéliból a rendezőség által sorszámossal láttatnak el.
5. Főispán úr megérkezése után fél óra mulva a tisztelgő küldöttségeket és testületeket saját lakásán a következő sorrendben fogadja:
1. Fejérvármegye. 2. Győrúarmegye. 3. Komáromvármegye. 4. Tolnavármegye. 5. Vasvármegye. 6. Zalavármegye. 7. Veszprémvármegye. 8. R. t. Veszprém város. 9. Káptalan és clericus. 10. Kir. törvényszék, járásbíróság és ügyészség. 11. M. kir. honvédség. 12. Kir. tanfelügyelő és vezetése alatt a tanítói kar. 13. M. kir. építészeti és pósta hivatal. 14. M. kir. adófelügyelőség és adóhivatal. 15. Megyei gazdasági egyesület. 16. Az ág. evang. egyházmegye és egyház. 17. Az evang. reformált egyházmegye és egyház. 18. Izr. hitközség. 19. Veszprémi nő-egylet, vöröskereszt-egylet és tűzoltó-egylet. 20. 48-as henvéd-egylet. 21. Iparos-kör. 22. Polgári társas-kör. 23. Községi és körjegyzők-egylet.
6. Este 8 órákor a vöröskereszt-egylet által a főispáni lak mellett téren a 19. sz. cs. és kir. sorgyalogezred zenekarának közreműködése mellett rendezendő estély.
7. 9 órákor a város általános kivilágítása.

Hétfőn, juliushó 6-án.

8. Reggel 8 és fél órákor a törvényhatósági dísz-közgyűlés meguyítása a megyeház nagy termében.
9. 9 órákor „Veni Sancte” a székesegyházban.
10. 10 órákor a dísz-közgyűlés folytatása és főispán úr beiktatása.
11. Délután 2 órákor főispáni dísz-ebéd.
12. Népuünnepély a vásártéren.

A megyei rendező bizottság.

66.316

S ha valaki azt kérdezi tőlem, hogy a Koronában mi volt, annyit nyugodt lélekkel mondhatok, hogy bizony meleg volt. – Hanem azért éjfél után 2 óráig jól mulattak.

Az „istelláció” ünnepélyes lefolyása nem tartozhatik tárczám keretébe. Hanem ha visszagondolok arra a gyönyörű képre, melyet a megyeház nagyterme akkor nyújtott szemlélőnek, úgy önkénytelen eszembe jut azon nagyszerű kép, melyen Mátyás az igazságos nagylelkűségével meghódítja magának az ellene fellázadt főurakat, azzal a különbséggel, hogy Esterházy Mórícz grófnak nem kellett fellázadt főurakat meghódítani, hanem hódolatát fogadta főúri barátainak és az őt tisztelve szerető polgártársainak, – no még azzal a különbséggel, hogy ezen gyönyörű képnek, gyönyörűbb oldal díszletét városunk páratlan szép hölgykoszorújának egy része is képezé.

Azután jött a nagy ebéd. Ennél már csak arra emlékezem egész tisztán és egész határozottsággal, hogy a főispáni asztaltól jó messze elültettek. Hiszen csak journalista voltam ott is, minek lássam s minek halljam én azt, ami a főispáni asztal körül történik? – De utóvégre nem zúgolódom érte. Krisztus urunk, ki hitem szerint isten fia volt, a legnagyobb méltatlankodásra, melyet tűrni volt kénytelen, csak annyit mondott: „Uram bocsáss meg nekik stb.” – Magam pedig csak halandók fia vagyok, így tehát nem szólok egy szót sem, hanem leírom, hogy miképpen nézett ki a főispáni asztal (Igaz, hogy ennek megszerzése végett, úgy mint más egyébért egy kissé tolakodónak kellett lennem.) A nagy csarnok észak-keleti oldalán volt egy hosszú asztal, melynek közepén ült a főispán (háta mögött inasa, gyönyörű sárga „libériában”). Jobbról sorrendben mellette ültek: Pribék István felsz. püspök, gr. Nádasdy Ferencz, gr. Cziráky Béla Fehérmegye főispánja, Reiszig Ede Vas megye alispánja, Véghely Dezső Veszprémmegye alispánja, gr. Zichy Antal, gr. Batthyányi Iván, gr. Esterházy György, gr. Esterházy Ferencz és gr. Kinszky Jenő. Balról sorrendben: gr. Esterházy László csász. kir. kamarás, Zuber József Komárommegye főispánja, gr. Festetish Pál, gr. Batthyány Lajos Győr megye főispánja, dr. Laky Kristóf cs. kir. kamarás, gr. Esterházy Imre, Simon Zsigmond tihanyi apát, gr. Esterházy Andor cs. kir. kamarás, Szegedy György cs. kir. kamarás és br. Augusz Antal. Ez asztal maga oly szép látvány volt, hogy az ember nehezen vette róla le a szemét. Hogy miképpen folyt le az egész ebéd, azt úgyis tudja már mindenki, én még csak egyet akarok belőle kiemelni, s ez kitűnő megyei főjegyzőnknek

Kolozsváry Józsefnek toasztja, melyet a főispán méltóságos nejére, gyermekeire s közös családi boldogságukra mondott. Igaz, ez ünnepélyességen jellegénél fogva hiányzott a nő, a minden szép és nemesnek eszményesítője, hiányzott a grófné. – Igen, de Kolozsváry megemlékezett róla s szavait szünni nem akaró éljenzés követte. A szellő suhogása elvihette neki e drága hangokat, melyek mind szívből jövének, a jelenvoltak átérzett tiszteletének és szeretetének voltak tolmácsai. A nemes grófné pedig e közben otthon mit tehetett? Kezébe véve kedves apró gyermekeit, óránként azt mondhatta nekik: „Tudjátok meg kedves gyermekeim, édes atyátok most gazdagítja fényes grófi koronáját egy újabb mocsoktalan gyémánttal: meggyéje közönségének osztatlan szeretetével, – homlokát díszítő babérkoszorújára pedig újabb babérlevelet szerzett: népének önzetlen becsülését.”

De hát az ebéd sem tartott örökké, s jól is volt ez így, mert talán még most is ott ennénk, ott innánk azalatt a kis meleg fatető alatt. – S amíg az ebédről oszolni kezdtünk, érdekes politikai eszmecsere folyt le a főispáni asztalnál, melynek hősei leginkább a tisztességes politikai ellenzéknek néhány jókedvű és kitűnő egyéniségei valának. Magam is egy darabig politizáltam s mondhatom, hogy ez hálátlan mesterség. Meg is szöktem előle hamar s a véletlen sor a joviális Kinsky Jenő gróf társaságába hozott. Igazán jó humorú, szellemtől szikrázó kedélyhangulattal bíró mágnást ismertem meg benne, kire társadalmunk minden osztálya büszke lehet, mert csak az egyenes útnak híve, s bizalmas barátainak megengedi, hogy „Nuschi” grófnak szólítsák őt. – Még egy érdekes ismeretséget kötöttem itt ebéd után s ez nem más, mint hazánkfia, Eberhardt Károly olasz tábornok. Nagyszámú, díszes rendejelei mellett valóban patriarchalis tiszteletet parancsoló alakja tűnt fel nekem. Igazi magyar arcz, szemeiben, éveit daczára páratlan elevenség, s szavai és tetteiben higgadt megfontolás, ezek jellemzik őt külsőleg. Szíve nemességének pedig már nagyon sokszor adta fényes tanujelét. Kindl barátomnál vacsoráltam egyszer vele s a vele való társalgás által arra a meggyőződésre jutottam, hogy életének tövises pályafutása után, mai napon oly díszes állást elfoglalhatni, mint ő, az nem mindennapi érdem. – De nem írok többet Eberhardt Károlyról, mert élete és élményei ritka, élvezetes tanulmány tárgyát képezik s félek, hogy hívatlan megemlékezésem, egyéniségének érdekességéből elvonhatna valamit.

Különben az ebédet Palkovits Ede, fiatal, életre való ember, a budapesti mágnás kaszinónak vendéglőse szolgáltatta, és pedig oly eleganciával, amely hivatásához méltó. Betekintettem a konyhába s meglepett a tisztség, rend s a bőség, mely ott uralkodott. Nem csekély érdem az, 90 tagból álló személyzettel s oly roppant mennyiségű tányér, tál, pohár és étellel hiba nélkül Veszprémbe érkezni. A szivarokat ebéd után August Veilleux, a grófnak öreg, derék szolgálója kezelte és pedig nem épen megvetendő emberismerettel.

Tudvalevő, hogy ebéd után a gróf minő látogatásokat tett, melyek után a vásártéren rendezett népnünpélyt nézte meg. A népnek lelkesedése tetőpontját érte, midőn szeretett főispánja közte megjelent. – Az ökörsütés pompásan sikerült, s marháról lévén szó, csak az a sajnos, hogy Bauer Károlynak minden igyekezete daczára, mégsem sikerült e szép alkalommal Veszprémből a legnagyobb marhát nyársra húzni, – pedig mondhatom, a megnyársalt ökör is jókora marha volt. – A katonazenekar vígan játszott, a négy hordóból pedig a bor csak folyt, – akár a kaszinó előtti kútból a víz.

Elmúlt a másik nap is az előbbihez méltóan, este pedig a gróf teljes inkognitóban, mert úgymond: „hazuról haza utazom”, a rendes vonattal Pápára utazott. Elutazott – s mondhatom, bánata mellett is, a meglegedés mosolyával arczán hagyta el városunkat. – Bátran kimondhatom ezt, mert láttam, – sőt mitőbb, midőn a Perronon búcsúzásra nyújtá nekem kezét a gróf, ez érzésének szavakban is adott kifejezést.

És most még egyet akarok konstatálni. Sok mágnást láttunk ez alkalommal s sokat hallottunk beszélni is. Úgy látszik kezd múltófélben lenni az a régi rossz szokás, hogy mágnásaink mindenféle nyelvet beszéltek csak a magyart nem, mert magyarul, és szépen magyarul beszéltek mind. Szomorú ugyan az, hogy azt, ami nekik kötelességükké vált, azt most még érdemüknek kell felróni, – az újabb nemzedéknél erre talán már nem lesz szükség. – Legyünk tehát ebben a tekintetben is büszkék főispánunkra, mert ő kitűnően bírja a magyar nyelvet, szép szónoki tehetséggel rendelkezik, s mindig kellően tudja hangsúlyozni a mondatokat és a mondatokban a szavakat.

Végül pedig megemlítem, hogy városunk előkelő urai közül többen szintén díszmagyarban voltak s mondhatom igen jól állott nekik, feltűnőek valának: Dr. Bezerédj Viktor, Dr. Matkovics Tivadar, Kopácsy

Árpád, Kovács Imre és Dr. Purgly Sándor, de gr. Szapáry Károly is, ki tengerész tiszt ruhában volt.

S ezzel letéve a tollat, köszönöm nyájas olvasóimnak a türelmét.

Long-Fellow

MEGHÍVÓ

A VESZPRÉM VÁRMEGYE ÚJ SZÉKHÁZÁNAK ÖNNEPÉLTYES FELAVATÁSA
ALAKMÁNNA

galanthalai és fraknoi új. gr. Esterházy Móríczné született Stockau Paula grófnő Ő Meltóságának
VENDÉGSÉGE ALATT

Veszprémben, 1887. évi november hó 24-én

AZ ÚJ MEGYEHÁZ DISZTERNÉBEN RENDEZENDŐ

MEGYE-BÁLRA

<p>Dr. BEZTEREDI VIKTOR FENYVESY FERENCZ alcskák</p>	<p>Dr. OVARI FERENCZ pénztáros</p>	<p>Dr. KISSÉNY KÁROLY KENDÉSEY ZOLTÁN KESZÉCZ HELGA KESZÉCZ IMRE KLEGG FERENCZ KLEGG LÁROS KOLLER KÁLMÁN KOLLER SÁNDOR KOVÁCSY ÁRPÁD KOVÁCS GYULA KOVÁCS KÁROLY KÖRÖSMÉNY IRÉKA Dr. KOSZGÁNY JÓZSEF Dr. KÖRÖSMÉNY FERENCZ könyvtartó</p>	<p>Dr. ESTERHÁZY FERENCZ alcskák</p> <p>SZÉKELY GYÖRGY alcskák</p> <p>LAKAT ISTVÁN LAKAT JÁNOS Dr. LAYATRIH KÁLMÁN Dr. MATYÁSZKI ISTVÁN NAPSZÓRZ LÁROS NOSZDOR GYULA NOSZDOR VIKTOR Dr. PAPP GYULA PONGRÁCZ JÓZSEF PUSZTAI LÁSZLO PUSZTAI FERENCZ Dr. PUSZTAI SÁNDOR SARJAY GYULA Dr. SÜGGÖDY FERENCZ</p>	<p>KÖRÖSMÉNY JÁNOS KENDÉSEY MIKLÓS alcskák</p> <p>SCHNYMÉ ISTVÁN SCHNYMÉ ZOLTÁN SZILHÁRNYI SÁNDOR SZILHÁNYI JÁNOS TAKÁCSY KÁROLY VAGH ISTVÁN VAGHILY ZOLTÁN VILÁSIK KÁROLY WALLA GYULA WALLA GYULA WERTHEIM ALMÁN WIEGHÖFEL-SÁMÁ ZAVARINK FERENCZ</p>
--	--	--	---	---

Beleptéj: személyenként 3 frt -- Családjegy 5 frt -- Karzatjegy személyenként 5 frt.
Kezdete esti 8 órákor.

Beltől jegyek a megyei főtanácsnál, mellette előre utalható ERŐSÖZ ÁRMI FIA központosítottan, napi posty a pénztárnál.
A teljes díjazás az új megyeházánál, de az új díjazásnak közzétételére van szükség.

Az új székház 1887. november 24-i avatóbáljának meghívója.

A NAGYSÁGOS TANFELÜGYELŐ ÚR

– Epizód Tarányi Ferencz életéből –

A napokban jobblétre szenderült Tarányi Ferencz vígkedélyű volt volt teljes életében. Szerette is mindenki. Jószívúségéről ismeretes volt országszerte; akárki jött hozzá látogatóba, vagy valami egyéb ügyben, a jó öreg úr addig el nem bocsátotta, míg nem ivott az illető egyet jó somlai borából a – hazáért.

Jókedve sohasem hagyta el s ha társaság volt nála, az élcelés adomázásából soha sem fogyott ki. Tarokkozás közt csak úgy sziporkázott lelkéből a szebbnél-szebb és ügyesebbnél-ügyesebb élcz. Szóval: Tarányi Ferencz még a „jobb idők” embere volt.

Jóságáért szerették és becsülték, szolgálai és alantasai tisztelték, de ő viszont szerette azokat.

Ez ízben valamelyik kocsisa rossz fát tett a tűzre. A derék főpap maga lement az istállóhoz és előhívta a kocsisát és jól megdorgálta. A kocsis elfelejtkezett magáról és olyan valamit válaszolt, ami felmérgecsítette.

– Ejnye haszontalan kenyérfogyasztó, te még így is mersz válaszolni, nemhogy megköszönéd a leczkéztetést?! Majd adok és neked! – így kiáltott a feleselő szolgálára, ki épen villával kezében már az istállóba indult.

– Add ide csak azt a vasvillát, hadd lapítsak a hátad közepére, haszontalanja... szólt tovább, de ekkor már mosoly ült az arcán.

– A cseléd látva, hogy nem haragszik a nagyságos úr, oda vitte a vasvillát, várva a megérdemelt ütleget. Tarányi átvette a vasvillát, aztán megütögette a bűnbánó kocsist – tenyerével a vállain.

– Derék legény vagy János és szófogadó. Látod, ezt szeretem. Aztán máskor becsüld meg magadat. Érted? Most pedig gyere fel és igyál egy pohár bort – a hazáért!

De egészen eltérünk a címtől. Egy érdekes epizódot mondok el a derék főpap életéből.

1850. évet írták, midőn Tarányi Ferencz Peremartonban volt plébános, és mint ilyen, egyszersmind iskolaszéki elnök is.

Őszre járt az idő, midőn a plébános úrnak besúgják, hogy a nagyságos tanfelügyelő úr hivatalos látogatását holnap megfogja tenni Peremarton községében.

A hír gondolatgyorsasággal terjedt el a faluban s úgy a hivatalos személyek, mint a nem hivatalosak érdeklődéssel várták a tanfelügyelőt, mert mellesleg legyen mondva, olyant, mióta iskolájuk volt, soha sem láttak.

Tarányi Ferencz mindig lelkiismeretesen megfelelt hivatalának, de e hírt még sem fogadta a legszívéyesebben, mivel másnapra éppen hivatalos volt egyik földesúrhoz hajtóvadászatra. A mester és a jegyző szintén a meghívottak között voltak. El is fogadták mindannyian a meghívást, de midőn értesültek a tanfelügyelő megérkezéséről, le kellett mondaniok a vadászatról.

Elérkezett a másnap reggel. Nyolcz órakor Tarányi vendéget kap.

Egy fogat áll meg a paplak előtt és abból egy úr száll ki.

Deák Ferencz volt, Tarányi sógora. Kölcsönös ölekezés után beszédbe ereszkedtek a sógorok. A családi ügyekről folyt a beszélgetés, majd ezt Tarányi panaszkodása váltotta fel, hogy épen ma kell megérkezni a tanfelügyelőnek, midőn ő hivatalos egy hajtóvadászatra s még hozzá ilyen kedves vendége is van. És azon óhajának adott kifejezést, vajha Deák Ferencz is vele tarthatna a vadászaton.

A haza bölcse, Deák Ferencz elmosolyodott.

– No ne búsulj, Franczi, segíték a bajon, mond Deák, – te csak hallgass és kövess az iskolába.

Úgy tettek.

Elmentek az iskolába, ahol már az iskolaszéki tagok szép számmal várták a tanfelügyelőt. Midőn beléptek, Deák Ferencz bemutatja magát sorra a jelenvolt polgároknak.

– Dénes Gábor vagyok, e kerület tanfelügyelője. Tarányi bámult. A mester ezután elénekeltette a gyerekekkel: „Isten hozott szép vendégünk” című üdvözlő dalt, aminek bevégezte után odafordult a nagyságos tanfelügyelő úrhoz, megkérdezve, vajjon miféle tantárgyból kezdje meg az examinálást.

Deák Ferencz a tanfelügyelőhöz illő komolysággal válaszolt:

– Hagyjuk ezt tanító úr holnapra. Ma legyen a gyerekeknek vakációjuk! Hadd örüljenek.

Örültek is a nebulók, de még jobban a mester, a jegyző és a hajtóvadászatra meghívottak. Csak Tarányi nem örült, ő félt, hogy megtalál jönni az igazi tanfelügyelő.

Midőn elhagyták az iskolát, odasúg Tarányi Deáknak:

– Ugyan drnsza, mit műveltél?

– Tréfa az egész, tudd meg Fránczi, hogy a tanfelügyelőnek eszeágában sincs titeket meglátogatni. Nekem jutott az eszembe, hogy reátok ijesztek, besugattam a tanfelügyelő érkezését. Jer, ülünk kocsira s menjünk a vadászatra.

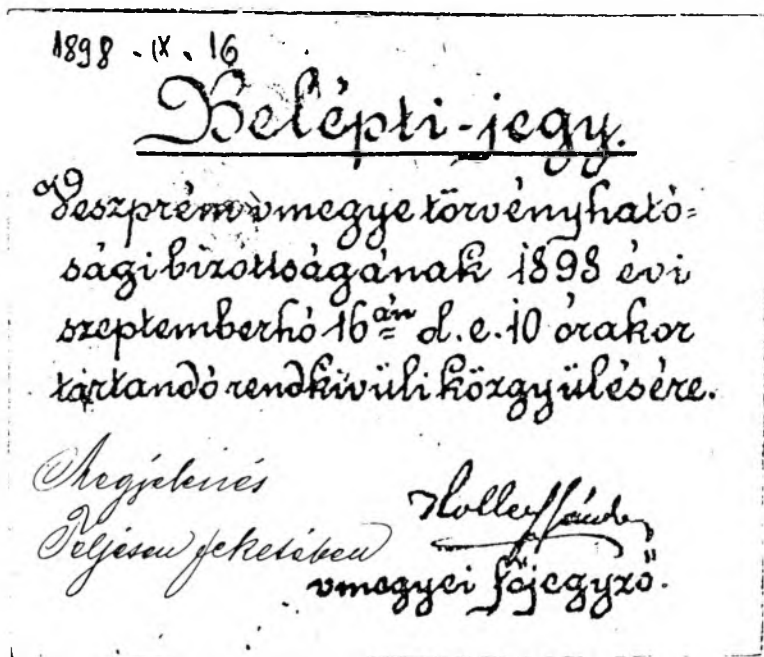
– De előbb csak mogmondok a többieknek is – mond Tarányi jót nevetve a tréfán.

A vadászat megtartatott. A mester is elment a vadászatra, az iskolásgyerekek pedig beálltak a hajtók közé.

A mester megköszönte a „nagyságos tanfelügyelő” Deák Ferencznek, hogy szíves volt elengedni az előadást, mert máskép ő alig szabadulhatott volna az iskolából.

Eddig az epizód, mely azóta bejárta az egész országot adoma módjára, de csak kevesen tudják, hogy Tarányival történt és Deák Ferencz főzte ki e sikerült tréfát.

Hullám

A MEGYEBÁL

Kedves szerkesztő úr!

Épen merengtem a lejtő táncospárokon, midőn ön olyan kényelmetlen helyzetbe hozott, mint egy kriminális sajtóhiba a nagyszebeni lábtyűművészt amidőn azt írták egyik helyi lap bálitudósításában, hogy a plafondról függő óriási suszter hintett ragyogó fényt a nyüzsgő tömegre, mikor odalép hozzám egy díszruhás megyehajdú s odasúgja:

– Tessék kérem egy kicsit kimenni, egy kisfiú hivatja.

– Hm, ki hívhat engem, mondok s azzal kilejtek a táncoló párok közül a díszteremből a folyosóra. Majd sóbálvánnyá lettem.

A szedőgyerek állt előttem és követelő hangon mondá:

– Tisztelteti a szerkesztő úr, írja meg a báli tudósírást, mert a szedők várják a kéziratot.

No ez mégis borzasztó! Hát nem tudnak reggelig várni?

– Nem, mert ön holnap bizonyosan aludni fog s akkor...

– No jól van, lódulj s egy óra múlva jer vissza, kapsz kéziratot.

És a szedőgyerek, homlokán a megelégedés kinyomatával, távozott.

Én visszamentem a díszterembe s annak egyik sarkában meghúzódva, elkezdtem fásulni, mint Borsszem Jankóként a krumplicsösznek dohányzacskójáról lefityegő tüsző redves ölében a kétrajczárnyi tapló s vergődtem a sötét eszmék tengerében, mint a faluházi öblös kalamáris fekete levébe bepottyant őszi légy...

Hullámzó kedélyem egyre jobb változásokon ment keresztül. Hideg láz fogott el, midőn a szedőgyerekre gondoltam.

Amilyen jól esett látnom az előttem lejtő szépségek fekete gyémántjait, épen olyan fájó érzés vett rajtam erőt, midőn arra gondoltam, hogy írni is kellene.

Igen írni, mégpedig fontos dolgokról, az első megyebálról.

– De elég lesz a bevezetésből, mondja ön kedves szerkesztő úr, ideges türelmetlenséggel.

– Megengedjen, de mikor olyan desparált²² vagyok, hogy azt sem tudom hol kezdjem el a báli tudósítást.

---

²² desperate = kétségbeesett

Éljek talán azzal az elcsépelet frázissal, hogy már hetekkel ezelőtt élénk érdeklődés mutatkozott a megyebál iránt? Nem mondanék igazat, mert őszintén megvallva, nem annyira e bál iránt, mint Eszterházy Móriczné grófnő felé fordult az érdeklődés.

A vármegye, de kivált városunk hölgyei régen óhajtották látni a szép grófnőt.

És Kiss Jancsi egész páthossal rázendítette az „Eszterházy-indulót” s e nyitány közepette megnyílt az ajtó és belépett a szép grófnő, Véghely alispán karján vezetve.

Mintegy varázsütésre, minden szem feléje fordult s midőn rákezdték a csárdást és Véghely a cigányok elé vezeté a grófnőt, hogy szerencsés lehessen vele tánczolhatni az első tánczot, az érdeklődés a legnagyobb fokra hágott.

– Milyen pompásan járja; szól az egyik.

– Milyen egyszerű és mégis csinos a toilettje – jegyzé meg a másik.

És mindkettőnek igaza volt. Kik azt hitték hogy a grófnő rendkívüli pazar fénnel kiálított toiletteben fog megjelenni, nagyon csalódtak.

A lehető legegyszerűbb, minden uszály nélküli barackvirágszínű selyemruhában volt a Lady Patronesse, kinek drága gyémántjainál csak a szeme ragyogott fényesebben. Méltán irigyelhette ezt sok vármegyei szépség.

A főispánnénak méltó vetélytársa volt az alispánné, ezután pedig legtöbb bolygót vonzottak maguk köré a szép és művelt lelkületű Paál nővérek.

De azért a többiek sem maradtak el; sem szépség, sem toilette tekintetében igen az említettekől, és bátran elmerem mondani, hogy ez a megyebál egyszersmind – mintabál is volt.

Csak a rendezőségre volt egy kis apprehendáció. A száztágú rendezőségből igen kevés tánczos került ki s mi tőrés-tagadás, már csak megmondom szerkesztő úrnak négyszem között, hogy voltak hölgyek, akik keveset tánczoltak.

Tagadhatatlan azonban, hogy egyesek a rendezőség közül felülmúlták önmagukat Kopácsy Árpád, Huszár József és Purgly Sándor ugyancsak robotoltak. De úgy van ez rendjén. Pláne Kopácsy Árpádtól el is várható. Aki a banketten a hölgyekre lelkes felköszöntőt mond, attól ezt is meglehet kívánni, mert minden Demosthenesnél többet beszél a – tett.

Véghely Dezső is megmutatta, hogy nem csak a monographiához ért – hanem az oktatáson és tanításon kívül mulattatni is tud.

Nem is jutott eszébe senkinek az ötvenesztendőre szóló kétperczentes megyei pótadó, hanem mindenki csak a jelennek élt, kivéve a mamákat, akik szemelőtt tartották leányaik – jövőjét is.

De hát én nem terjeszkedhetem ki a múlt, jelen, jövőre, siettek összeírni a hölgyek neveit, mert mindjárt jön a – szedőgyerek.

Ott voltak: Lady patronesse gróf Eszterházy Móriczné, született Stokkau Paula, Véghely Dezsőné, Paál Dénesné, Kenessey Kálmánné, Bauer Károlyné, Kolozsváry Józsefné, Matisz Dezsőné, özv. Fodorné, Karlsruherné, Vikár Istvánné, Ferenczyné, Pongrácz Jenőné, Kenessey Móriczné, Végh Istvánné, Jákóy Gézáné, Óváry Ferenczné, Barcza Kálmánné, Wojta Adolfné, Zarka Dénesné, Matyók Kálmánné, Szabó Imréné, Vértessyné Makkfalvay Gizella, Papp Gyuláné, Koller Sándorné, Kovács Imréné, Kurczveilné, özv. Zombathné, Szili Horváth Pálné, Horváth Lajosné, Harabasevszky Henrikné, Kubay Hubertné, Látos Ferenczné, Marinczer Antalné úrnők. Továbbá: Paál Vilma, Paál Gizella, Fodor Ida, Kenessey Jolán, Kenessey Berta, Plosszer nővérek, Hankóczy nővérek, Wojta Ilus, Dunst nővérek, Huszár Vilma, Gyurkovics Erzsike, Balassa Gizella, Balassa Irma, Tóth Jolán, Zombath Gabrielle, Bossányi Erzsike, Papp Szidónia, Bauer Lencsi, Kubay Mariska, Látos Mariska, Harabasevszky Juliska, Bocsor Vilma, Ferenczy Margit stb. kisasszonyok.

– Kérem megint itt van az a kóczos gyerek; – jelenti a megyehajdú.

Tehát sietek bevégezni leveletem, pedig még igen sok írivalóm volna!

Kérem kedves szerkesztő úr, bocsásson meg, ha nagyon unalmas vagyok, csak száraz tudósítást küldök, de tetszik tudni, még nem volt szünóra és így még kedélyem hévmérője rendes fokon áll.

Egyszersmind tudom, hogy holnap délelőtt nem megyek irodába, mert aludni fogok.

Hullám

U. i. Kérem, szíveskedjék a szedőgyerek kóczos haját megcizálni, ha a névsor nem teljes, de nem akart várni, s így sietni kellett az összeírással. Apropos még azt is megjegyzem, hogy pezsgőt ma már nem iszom, részint mivel a kiszolgálás remítő drága, részint mivel holnap is szükség lesz a fejemre.

Fenti

A HANGVERSENYEN

Veszprém, 1879. márcz. 24-én. A hőmérő egész nap nem képes +1-nél magasabbra emelkedni; a láthatárt sűrű eső- és hófelhők borítják, melyek hol esőt, hol havat csapnak arczodhoz, mintha csak azt akarnák, hogy szobádból ki se mozdulj, nehogy vagy meghútsd magad, vagy rossz kedvedben olyasmit kövess el, amit verőfényes napon kelljen úgy tenmagadnak, mint erszényednek megbánni. Hiába művelődünk, hiába civilisálódunk annyit, az idő mindig megtartja fölöttünk jogát. Ha verőfényt küld, önként kinyílnak kebleink és mi vígak, kedélyesek, jók vagyunk; ha ködbe, felhőbe pólyáz bennünket, kebleink elzáródnak, mindenkiben, még magunkban is bizalmatlankodunk, haragosak és kiállhatatlanokká válunk úgy mi, mint előttünk mások.

Ilyen átkozott rossz idő volt márcz. 24-ke, a szegedi árvízkárosultak részére városunk által adott műkedvelő-hangversenynek napja, tehát alakilag a legrosszabb idő hangversenyre. De ez egyszer velünk szemben az időjárás elvesztette lehangoló hatását; városunk legelőkelő és legműveltebb közönsége vetélkedve kapkodta szét a jegyeket, úgy, hogy mire a nőegylet néhány bájos tagját egy pár jegy elárúsítása végett kiküldte, már legtöbb helyütt a jegyek meg voltak váltva. Este nyolczadfél órakor egymást érték a „Koroná”-ba robogó magán, és közfogatok, melyek a szép nemnek egy részét szállították oda. Benn a terem szép egyszerű csinos berendezésével a legjobb hatást tette a belépőre: az emelvényen a zongora, amellet alább környes-körül a műkedvelők szép csoportja, kiknek arczairól le volt olvasható a lépés fontossága, melyre a szerencsétlenek érdekében nemes szívük őket vonzotta; a nézőtér hosszú széksorai a legszebb női közönséggel, közben-közben egy-egy komolyabb arczú férfival, oly szép látványt nyújtottak, amilyen a legügyesebb művész ecsetét is megérdemelte volna és amilyent városunk egyhamar nem is látott. Kellemes feszültségben, kedves csevegés közt telt el az idő nyolczig, amidőn Neszmélyi Antalné, sz. Barcza Jozefa úrnő megnyerő alakjával taps és éljenek közt az emelvényre lépett elszavalandó azon prologot, melyet ez alkalomra P. Tóth Kálmán tanár úr készített s melyet olvasóink a tárcza élén vesznek. A szavaló hangján éppúgy érezhető volt a meghatottság a szép költemény tárgyának fontossága és az ünnepély komolysága által, mint a hallgató közönségen, mely síri csendben hallgatta végig a szívből fakadó és ép ezért szívhez is szóló, a költő

kebléből a szavaló ajkain ellebbent, esdő igéket. Ezután tapsok és éljenek közt lépett Bíró Margit kisasszony és Kerszt Frigyes úr a zongorához Mendelssohn B. Felix „Ruy Blas” nyitányát négy kézre játszandók. Az ügyes technika és az erős hatású játék tapsokkal és éljenekkel jutalmaztatta a zongorázó párt. Alig hangzott el az utolsó taps, már négy férfialak lépett az emelvényre, kiknek ismert vonzó személyiségei újra feloldották a perczről perczre fokozódó lelkesülő közönség tetszésnyilvánítását. Köves Ede tiszta csengő tenor prim, Pintér Kálmán kellemes tenor secund. Köves János szép baryton és Végh Sándor erős telt bassushangjával férfinégyesben énekelték először Dürner „Vihar”-ban című imáját, utána Cherubin „A zenéhez” című dalát oly kellemes összhangban, hogy a közönség viharos tapsai az utóbbit meg is ujrátatták. Szerényen, a sűrű tapsok és éljenek által mintegy egészen meghatva lépett a közönség elé Krausz Francziska kisasszony és elszavalta az ezen alkalomra igen helyesen megválasztott „Tisza” című költeményét Petőfinek oly behízeltgően kedves hanghordozással és kifejezésteljjel, hogy a közönség mindaddig nem szűnt meg tapsolni, míg a kisasszony újra fel nem lépett és rögtönözve el nem szavalta Gyulay Pál „Éji látogatás” című érzékeny költeményét. A szavalat helyességére elég legyen felemlítenünk, hogy a legtöbb nőnek könny csillogott a szemében. A műsorozat első részét a két kedves Szentirmay-nővér, Gizella és Irma kisasszonyok zárták be, előadva zongorán négy kézre Brahms „Magyar tánczok” című darabját. A kisasszonyok vonzó megjelenése, iskolázott, érzésteljes játéka felvillanyozta annyira a lelkes közönséget, hogy itt is csak akkor pihent a kéz a tapsoktól a száj az „újra” szótól, mikor a darabot, ők maguk is lelkesülve, ismét eljátszották.

Mintegy félórai szünet állott be most; de jól is esett, legalább elmondhatta ki-ki szomszédjának, mennyire meglepő a siker már eddig is.

A műsorozat második részét a derék férfinégyes kezdte meg előadva Beckertől „A kis templom” című dalt, melyen oly megható imaszerű hang vonult keresztül és a harangutánzat oly kivehetőleg volt énekelve, hogy az ember azt hitte, miszerint nem embereket, de csakugyan harangot hall szólni. Az elismerés csattogó tapsokban nyilvánult, melyek egyszersmind apellatiók voltak újabb fellépésért, mi be is következett, mert Witt „A könny” című, a zenei költészet bájával bíró dalát énekelték el általános és osztatlan tetszés közt. Utánuk Szentirmay Gizella kisasszony lépett harsogó éljenek közt a zongorához és Schubert

„Impromptu”-ját játszta el meglepő könnyedség- és biztossággal. Még el sem hangzottak a lelépő kisasszony után a közönség elismerő tapsai, már ismét óriási taps és dörgő éljen jelezte, hogy ismét kedves személyek lépnek a közönség elé, és csakugyan, mert a szép Ányos Lászlóné jelent meg Ambrus Lajosné úrhölgygel együtt az emelvényen és énekelt Mendessohntól egy gyönyörű duettet. Ányosné hangja soprán, iskolázott, a leggyengébb hangárnyalatig tiszta és világos, melyet teljes érzéssel és öntudatossággal visz keresztül. Ambrusné hangja alt, erős és kellemes mérséklettel van kezelve. Nem csoda tehát, ha a közönség lelkes tapsai a szó legjóakaróbb jelentményében ezen duett után még két más duettet (ugyancsak Mendelsohn után) csaltak illetőleg erőszakoltak ki a kedves éneklőtől. A hálás közönség nem fukarkodott sem tapsokban, sem éljenekben.

Néhány percz múlva Kerszt Frigyes úr lépett a zongora mellé és érzésteljesen játszta „Magyar ábránd”-ját, melyet meg kellett ismételnie. Utána ismét a férfinégyes lépett az emelvényre Abt „A csendes vízi rózsza” című dalával. A közönség oly lelkesedéssel tapsolt, mintha a műsorozatnak elején, nem pedig a vége felé voltunk volna, lankadhatlanul, fáradhatlanul, de a szép dal mégis kicsalta a tapsokat, ki az éljeneket, mert valami megmagyarázhatatlan zenei báj ömlik el az egész dalon és mély érzésű költészet. A tapsok újra az emelvényre csalták a négy férfit, kik most már részint hangjegyekről, részint azok nélkül magyar népdal-egyveleget daloltak oly szívhez szólólag, hogy a magyar vér a magyar közönségben szikrát fogott. Ott majdnem mindenki el volt ragadtatva; az arczok kigyuladtak, a szemek tűzben forogtak és valami lázas izgékonyosság lüktetett a közönség ereiben fényes jeléül annak, hogy a magyart csak magyar dalok képesek, ha kell csodára lelkesíteni. Vége, hossza nem volt: sok tapsnak, a harsány éljeneknek, melyeket hála fejében nyújtott a közönség. A máris lobogó lelkesedésre a műsorozat utolsó pontja öntötte az olajat, midőn Bíró Margit kisasszony és Kerszt Frigyes úr a „Rákóczy-induló”-t Berlioztól talpunk alá verték. A lelkesedésnek és az öröm felindulásának zsongása cikizzott végig a talpán égő publikumnak, mely teljesen kielégítve, nemcsak, hanem várakozáson felül meglepetve a legnagyobb meglepéssel távozott azon helyről, hogy annyi magas és nemes műélet élvezett. Soha egyhangúbb helyeslő ítéletet egy hangverseny felett nem hallottunk, mint ez alkalommal. A lassan távozhatók itt-ott csoportokat alkotva egymást múlták felül a

hangverseny dicsérésében és sajnálták azokat, kik azon jelen nem lehettek!

Illő, hogy ez alkalommal meg ne feledkezzünk azokról, kik közönségünknek e valóban ritka nemes élvezetet nyújtották. Első helyen kell itt említenünk Forintos István kanonok úr ő nagyságát, ki, mint a hangversenyt rendező nagy bizottságnak elnöke, fáradhatatlan tevékenységet és buzgóságot fejtett ki annak anyagi és alaki sikerét illetőleg.

Utána a szűkebb körű bizottság elnöke tek. Peczek Gyula, majd ugyanezen bizottság tagjai Kerszt Frigyes, Pintér Kálmán, Köves Ede és János, Bezerédy Viktor és Győröcskey György uraknak tartozunk elismeréssel, kik a valóban ritka tapintattal összeállított műsorozatnak alkotói voltak. Elismerést és az árvízkárosultak nevében köszönetet kell mondanunk mindazon tisztelt műkedvelő úrnők- és kisasszonyoknak, valamint a jegyárusító nőegyletnek, kik nemes szívük sugallatát követve szíves közreműködésükkel e hangversenyt oly nem várt szép sikerre juttatták. Hasonló köszönettel adózunk Kerszt Frigyes úrnak a zongoráért, Roland úrnak a díjnélküli zongorahangolásért, valamint Rasztl vendéglős úrnak a terem díjtalan átengedéséért.

Ily hangverseny tudunkkal még városunkban nem adatott, mely a hozzáfűzött reményeket nemcsak kielégítette, de azokat túl is haladta. Valóban buzdulhatnánk ezen és csak tőlünk függ jövőre a téli hosszú estéken olykor-olykor hasonló műkedvelő hangversenyeket rendezni, ha nem is mindig valami jótékony célra, de mindig minmagunk nemesítésére, ízlésünk finomítására, társas életünk józan fenntartására és fejlesztésére.

DUNST-ÜNNEPÉLY

A veszprémi polgári társaskör múlt vasárnap, május 9-én, szép ünnepet ült. Lefestette ugyanis köztiszteletben álló és több, mint huszonöt év óta működő elnökének, tek. Dunst Ferencz polgármester úrnak arczképét és ezen arczképet az említett napon leplezte le.

Az idő nem kedvezett az ünnepélynek; kora reggeltől szakadt az eső és mosta szünet nélkül a nemzeti zászlót, mely a kör helyiségének erkélyéről jelezte a nap jelentőségét. De talán így volt ez jól; hisz ez az idő mutatta meg tulajdonképpen, hogy mennyire bírja az ünnepelt a polgárság bizalmát, tiszteletét és becsülését. Szép, napos időben a kíváncsiság gyűjthetett volna talán sok dilettans tisztelőt az ünnepélyre, de a bírálónak megtagadta volna azon szempontot, amelyből egyedül helyesen megítélhetni azt, vajon őszintén nyilatkozik-e és mily mérvben a bizalom. Amint a nagyterembe léptünk, örömmel láttuk, hogy városunknak színe-java itt egyesülve van és nemcsak a nagytermet foglalta el zsúfolásig, hanem még a szomszédtermeket is. A nagyterembe belépve balkéz felől függött a gyönyörű aranyrámás kép lefüggönyözve, a kép előtt közvetlenül emelvény, az emelvény előtt székek az ünnepelt férfiú és családja részére. Midőn Dunst Ferencz családjával együtt a terembe lépett, dörgő éljenek fogadták; a kör tagjai csoportosultak és a kép alatt Barcza Kálmán társasköri jegyző úr üdvözölte a társaskör nevében, mire az ünnepelt rövid szavakban, meghatottan, könnyes szemekkel válaszolt. A zenekar ráhúzta a lelkesítő himnust.

Ezután Véghely Dezső megyei főjegyző úr lépett az emelvényre és a jelenlevők feszült figyelme közt megkezdé nagyhatású ünnepi beszédét. Arcza a szónoknak eleinte halvány, szava halk és vontatott volt; látszott, hogy most nem a gyűlésterem zöld asztala körül kell a törvény rideg paragraphusai mellett kardoskodni, hanem a szív lapjairól kell leolvasni azon meleg érzeményeket, amelyeket az ünnepelttel való hosszas együttműködés a nyilvános téren, a jó és rossz sorsban való együttesztőzés, szóval a sokévi tapasztalat vésett oda letörölhetetlenül, lemoshatatlanul. De amint jobban, jobban belehevült az ünnepelt életének rajzolásába, annál fokozódottabb lett szónoki heve, annál erőteljesebb hangja, annál metszőbb ítélete azon akadályok és nehézségek fölött, amelyekkel Dunst Ferencznek nyilvános és hosszú pályáján találkoznia kellett, de melyeket szerencsésen le tudott mindig győzni. Sajnáljuk, hogy

e remek, ünnepi beszédet csakis vázlatosan és nem egész terjedelemben közölhetjük tisztelt olvasóinkkal.

Báró Wesselényi Miklós ezen mély tartalmú szavaival vezette be beszédét a megyei főjegyző úr: „Az értelmi műveltség hiányát teszem bajaink mindenek feletti első okául: mert értelmi műveltség minden hibákat s hiányokat képes orvosolni s polgári alkotmányunk vagyis törvényeink utóbb említendő hibáit is ez fogja javíthatni. Sok helyt említettem, s még többször is fogom mondani, hogy lelki műveltség az, ami egyedül tehet nemzetet nagygyá, hatalmassá, s hogy ez minden polgári alkotmánynak valódi talpköve, támasza.” (Balítéletekről.)

Azután áttért a kaszinók és körök tulajdonképi czéljára és azok fennállhatásának természetes módjaira és eszközeire. Itt eszünkbe juttatta gr. Széchenyi István ezen-örökérvényű szavait: „A Casino, mint minden egyesületi intézet, csak úgy állhat fenn kellemkép, haszonkép s tartólag, ha minden, ki benne részes, önkényének egy kis zablát vet, s az intézetben levőket nemcsak úgyszólván, kicsinységig becsüli meg, hanem legnagyobb vigyázattal kerüli a nekik legkisebb alkalmatlanságtévést is: s ezt nem csupán azon okból, mert mindenkit megbecsülni illő, s viszont valakinek alkalmatlanságot okozni illetlen, hanem mivel azon idomzatban, melyben másokat becsülünk, s kímélünk, jussunk van kívánni, hogy mi is becsültessünk, s kíméltessünk meg. S ím ez a társasági szabadság veleje!”

Ezen előzmények után vázlatos fejlődési történetét adta a polgári társaskörnek azon időtől fogva, midőn 1814-ben a városi magyar és német polgárságból társulat alakult jótékonycélú előadások rendezésére 1843. elején az iparúzők némely tagjai, „hogy az eddig bizonytalan helyeken sokszor kárt s illetlen következtetéseket maga után vonzott személyzetek közé kénytelenségből való összejövetelek helyett egy az illendőséggel és sorsunkkal is megegyező móddal megállapított társaságban egy bizonyos helyen ártatlan multság s illő és szükséges dolgokról való beszélgetés végett másoknak, kik társaságunkhoz nem tartoznak, kizárásával naponként, kinek mikor tetszik, megjelenhessünk” társaságot alakítanak „veszprémi egyesült társaság” címmel „a művelődésnek, a polgárosodásnak a szelíd és józan társas életnek.”

Elmondja, hogy e társulat minden évben újra alakul, és első évben 67 tagja volt, hogy a Veszprémben 1841. évi júliushó első napján alakult olvasó társaság „a részvétlenség miatt” oszlott fel.

Ezen polgári társaskör 1867. február 12-én a helybeli szegények javára sorsjátékos tánczvigalmat rendezett, mely 606 frt 54 kr. tiszta jövedelmet eredményezett.

A városi hatóság eljárása folytán a kiosztás a polgári társaskör helyiségében márczius 20-án történt meg, – 509 egyén részesült segélyben és ezen kívül a levesosztó egylet rendelkezésére 102 frt 17 kr. adatott át.

Ezekből kifolyólag áttért az ünnepelt Dunst Ferenczre, kinek dióhéjba szorított életrajzát röviden előadja. Dunst Ferencz született 1815. évi januárhó 10-én Pesten a városházánál, hol atyja: Máté 58 éven át mint házgondnok szolgálta a várost és így a városházánál is lakott.

1829-ben egy pesti börgyárban a tímárságot tanulta, – 1831-ben felszabadult, – 1831–1842. részint mint tímár-iparos iparával foglalkozott, részint a katonaságnál szolgált.

1842-ben Veszprémbe jött és itt bórkereskedést kezdett és folytatott.

1849. szeptember 27-én mint városi képviselő alkapitánynak megválasztott.

A társaskörnél 1854., 1855., 1856. és 1857. években elnök volt, – továbbá 1862-től mostanig.

Majd jelzi tapintatos célzásokkal azon áramlatot, mely e derék férfiú, a mai nap ünnepelt hősének, útjába annyi akadályt gördített, de jelzi egyszersmind e baltörekvések sikertelenségét is.

Nagyhatású szavait befejezendő emléünkbe idézi Kölcsey Ferencz eme szavait: „Minden erény önáldozattal jár, feláldozásával pillanatnyi kényünknek, megtagadásával önhasznunknak s nem ritkán hajlandóságunk vagy gyűlölségünk elnémításával: azonban minden áldozat kicsiny azokhoz képest, miket a hazának kívánni joga van. Mindent amit élted folyta alatt arcod izzadásában gyűjtöttél; mindent amit lángoló szerelemmel fűztél magadhoz, javaidat, kincseidet, házadnépét, saját éltedet naponként és pillanatonként érette fel kell szentelned. Mert tudd meg: e szóban haza foglaltatik az emberi szeretet és óhajlás tárgyainak egész öszvessége.”

Továbbá gróf Teleky László mondását említi, melyet napjaink úgy látszik, elfeledtek: „A tűz ha az ember szüntelen nem ébresztgeti, ha táplálást nékie nem ad, magában elaluszik; úgy az ilyen állapotban is, ha az előljárók a tökéletesség gradussához alkalmaztatott módokat, utakat fáradhatatlanul nem készítgetnek a legpallérzottabb nemzet is könnyen

visszaeshetik előbbeni együgyűségébe.” (A magyar nyelv elmozdításáról buzgó esdeklései.)

Igen találólag említi Bajzát: „Nem abban van érdem, hogy sok pályákat fussunk, hanem abban hogy szerencsével; ki csak egyet futott is így meg, méltó a koszorúra.” (Kritikai lapok.)

Végre bezárja beszédét Horácz ezen szavaival...

*Virtutem incolumem odimus,
Sublatam ex oculis quaerimus invidi.*²³

A mondottakat és idézetteket összegezi és Dunst Ferenczre vonatkoztatja, kinek arczképéről eközben a jelenlevők viharos éljenei közt lehull a függöny és a gyönyörű szép arczkép ülőhelyzetben nyugodt, higgadt vonásokkal az élőhöz az utolsó hajszálig hüen előttünk áll.

A zenekar üdvözlőt húz, a terem visszhangzik a dörgő éljeneiktől, az ünnepelt férfiú meghatottan, könnyezve mond a kitüntetésért hálás köszönetet.

Alig hangzottak el az ünnepeltre szórt üdvkiáltások, a hálás közönség a derék művésztől, Pápay Viktor úrról sem feledkezett meg és élénken megéltjezte. Aki ily remekműveket állít ki, hogy azok csaknem megszólalnak, az megérdemli, hogy elismerésben részesüljön. Pápay úr ismét egy szép művel emelte művészi hírnevét, amely nemcsak neki, de városunknak is becsületére válik.

A délelőtti szép ünnepély ezzel véget ért. Este 8 órakor az ünnepelt naphősének a „Korona” szálloda nagyterme száz és négy tisztelőjét egyesítette a terített asztalok köré. Az idő is vígabbra fogta a dolgot, de a délelőttinél hűvösebbre is. A kedélyesen megkezdett vacsora alatt egyszerre a veszprémi dalárda jól választott dalai hangzottak fel, melyek lelkesen üdvözölték azt, akiért annyi pohárköszöntés volt a jelenlevők közt vajjúdóban. A pohárköszöntések sorát Perlaky József társasköri alelnök úr nyitotta meg éltetve Dunst Ferenczet, mint a kör érdemdús elnökét. Utána Véghely Dezső emelt poharat az ünnepeltnek jelenlevő nejére és gyermekeire. Pongrácz Dániel Pápay Viktor művészurat, mint városunk büszkeségét élteti. Ifj. Dunst Ferencz az ünnepeltnek fia, lesencze-tomaji plebanus úr fiúi kegyelet-sugalta köszönetet mond a

---

²³ Azt, aki büntelen – jaj, átok! – lebecsüljük, és kívánnánk irigyen vissza, ha már halott.

polgárságnak és azt élteni. Benkő István Dunst Ferenczre mint a jó Vetterre emeli poharát.

Véghely Dezső ifj. Dunst Ferenczre ürit poharat kívánva, hogy a családnak szellemi utódokat neveljen. Jánosy Sándor Pápay Viktor művésznek jelenlevő atyjára, Devics József ő nagysága Véghely Dezsőre, Rosenthal Nándor Dunst Ferenczre, mint ki az izraeliták egyenjogúsításának oly nagy pártolója volt, Véghely Dezső Kisovics József ő nagyságára, Balogh Károly Dunst Ferenczre, Kisovics József Dunst Ferenczre mond lelkes toasztot. Dunst Ferencz ehelyütt is köszönetet mond a kitüntetésért és élteni a polgárságot. Pongrácz Dániel a helybeli gymn. igazgatóra és tanári karra, Pintér Kálmán a polgári társaskörre emelt poharat. Lévy Imre mint a sajtó képviselője emel poharat Dunst Ferenczre és azon alapelvből kiindulva, hogy a társadalom a bizalom által jutalmaz és a bizalmatlanság által büntet, hangsúlyozza, hogy a bizalomnak ezen fényes nyilvánulása által nem pusztán a polgári társaskör elnöke; hanem egyszersmind a polgármester is meg van tisztelve és így a mai ünnepély egyszersmind városi ünnepély is. E szép bizalomnyilvánulásból kifolyólag élteni az ünnepeltet. Ezt még néhány pohárköszöntés követte Pongrácz Dániel Véghely Dezsőre, Vikár Lajos Perlaky Józsefre és Benkő István Vikár Lajosra üritett poharat.

Ezután már oszlani kezdett a szép társaság, csak a vígabbak álltak még helyt kedélyesebbnél kedélyesebb poharakat üritve egymásért, amivel a Dunst-ünnepély véget is ért. Tiszta szívünkben kívánjuk mi is a bizalom férfianak, tek. Dunst Ferencz polgármester és elnökúrnak, hogy az isten őt városunk javára sokáig éltesse!

MULATSÁGOK

Érettek junálisa

A Korona szálló ütött-kopott, rossz falai közé, számban sem igen nagy, de erősen fiatal, mulató csapat vonult be f. hó 8-án.

A főgimnáziumban az érettségi vizsgálatot sikerrel kiállott ifjúság rendezte ezen az áldatlan, tűzre való csúf helyen a maga első, független mulatságát. Júniálisnak keresztelték el, de erre azon kívül, hogy tényleg június hónapban rendezték, semmi más jogczímük nem volt. Mert ki

hallott juniálist zárt falak, és hozzá ilyen piszkos, omladozó falak közt! Bizony jobban tették volna, ha valami szabad helyen rendezik vala ezt az első mulatságot! A Betekints-csárda például valóságos versaillesi kéj-kert ehhez a lerombolni való odúhoz képest, mely igazi szégyene Veszprém városának!

Kikeseregven azonban magunkat a hely stílszerűtlensége fölött, konstatálnunk kell, hogy az érett ifjak mulatsága, ha nem is volt olyan látogatott, mint az előző években, elég jól sikerült.

Legalább a kedv nem hiányzott, ami természetes is, mikor a résztvevők kilencztized része nem érte el még az ezredik hetet sem. Diákok, pardon! – urak, akik tegnap még diákok voltak, s a hosszú ruháról álmadozó bakfisok még nem egykönnyen zavartatják magukat a mulatásban, különösen ha tánczról van szó, s ehhez a tánczhoz Kiss Jancsi muzsikál. Jancsi ugyan szintén előlépett ezen az estén, mert a rendezők csupa szerénységből állhatatosan a tekintélyes János néven szölongatták.

Érdekes volt ez a mulatság már csak azért is, mert a rendezők közt ott volt a kis Györke Ilona Margit is, az egyetlen érett leány a sok férfiú-jelölt között. Sima fekete ruhája elütött a többi leány rózsaszín, kék, meg fehér ruhájától, s a vállára feltűzött fehér szalag jelentette, hogy ő is rendező, nem pedig vendég. Bájos volt, amint sok biztatás után lassankint ő is belemelegedett a tánczba, amit bizony a latin, meg görög mellett – elfelejtett megtanulni. Hiába! A logaritmus meg a pas de quatre nem illenek össze, legalább diákkisasszonyoknál!

Még jóformán be sem sötétedett egészen, mikor Kiss Jancsiék már rázendítették a talpalávalót. Tíz óra felé pedig Takáts igazgatóval megjelentek a tanárok, akik az ifjúság kettős sorfala között, s a Rákóczy-induló hangjai mellett vonultak be a terembe, hogy az iskola padjaiban kiáltott szorongattatás után tanúi legyenek a maturus homo-k feszteleen jókedvének.

A rendezők csinos, színes dombornyomású tánczrendekkel kedveskedtek a tánczosnőknek, s volt rá gondjuk, hogy kevés pihenő mellett sokáig tartsanak a tánczok, az egész mulatság pedig – ha már egyáltalában végének kellett lenni, – későn érjen véget. Ezt aztán úgy sikerült elérniök, hogy jó korán – a hajnali órákban mentek csak haza.

A jelen voltak névsorával nem számolhatunk be, mert a rendezők ennek az egynek az összeállításáról elfeledkeztek. Azoknak a névsorát azonban, akik mulatság jövedelmét felülfizetésekkel gyarapították, itt adjuk:

Dr. Pauler Gyula 1 frt, Udvarhelyi Gyula 1 frt, Wurda Manó 1 frt, dr. Óvári Ferencz 5 frt, dr. Kemenes Ferencz 5 frt, Szabó György 3 frt, Harczy Gyula 50 kr., Gosztolya István 1 frt, Kauzli Kálmán 1 frt, Szilágyi Mihályné 1 frt, Hencz Ödön 2 forint, Demjén Márton 1 frt, Kanczler N. 1 frt, Litz János 1 frt, Lukács Lajos 2 frt, Köves Béla 1 frt, Takács József 1 frt, Hencz László 4 frt, Szegelethy György 1 frt. – Összesen 35 frt 50 kr.

TÁNCZ - RENDE.	
1.	Megnyitó Marsch. Hávasikürt (<i>Alpenhorn.</i>)
2.	Lassú Magyar. Rózsavölgyitől
3.	Ujjoncz, keringő (<i>Novellen.</i>)
4.	Rokoko " " "
5.	Taglioni " " "
6.	Mária " " " (<i>Marien.</i>)
7.	Casinói vágató (<i>Casino-Galoppe.</i>)
8.	Lepke keringő (<i>Cotillon.</i>)
NYUGÓRA.	
9.	Lassú és friss Magyar Bunkótól.
10.	Lengyel. (<i>Mazur.</i>)
11.	Casinói keringő (<i>Casino-Walzer.</i>)
12.	Leányka-szerelme (<i>Mädchenliebe.</i>)
13.	Rokoko (<i>Ismételve.</i>)
14.	Lepke keringő (<i>Cotillon.</i>)
15.	Mária " " " (<i>Ismételve.</i>)
16.	Taglioni " " " " " " " " "
17.	Lengyel vágató

TÍZ ÉV MÚLVA

Valóban megható ünnepély folyt le városunk falaki közt, f. hó 3-án. E napon adtak egymásnak találkát a veszprémi gimnáziumnak 1873/4 évbeli növendékei, hogy ezzel beváltsák tíz év előtt tett fogadásukat.

...Mily nemesen érző, nagy szíve lehetett annak, aki nem tudott megbarátkozni az elválás rideg gondolatával s nem tudta addig szorongó szívének lázas dobogását lecsöndesíteni, míg társakat nem gyűjtött maga köré, társakat, kiknek szívét szinte a baráti szeretet dobogtatta, társakat, kik megfogadták, hogy, hacsak szívük meg nem szűnik dobogni, tíz év múlva viszontlátják egymást!...

A kitűzött nap elérkezett s a volt tanuló társak közül 19-et hozott össze a baráti szeretet és a boldog ifjúkor emléke iránti kegyelet. Reggel 1/2 10 órakor a piaristák templomában hála-istenítésztelet tartatott, melyen úgy a miséző pap (Dr. Békeffy Remig), mint a ministránsok, (Dr. Óváry Ferencz és Kőszeghy József) meg az orgonista és kántus is az ünneplők sorából került ki.

Délben 1 órakor bankett volt a „Korona” szálló nagytermében, melyre a volt tanulótársakon kívül, Lévay Imre főgimnáziumi igazgató, a „Veszprémi Közlöny” – és Hegedűs János, a „Veszprém” szerkesztője is hivatalosak voltak. Pompás tósztokban nem volt hiány. Az elsőt Lévay Imre tartotta. Megható szép szavai, igazán szívhez szóltak. Dr. Magyarász Inczét éltette, mint a veszprémi gimnázium időkori igazgatóját. Szóltak még Dr. Óváry Ferencz, Dr. Békeffy Remig, Katz Lajos, Steiner József, Kőszeghy József, ki csaknem egy óráig tartó humoros felköszöntőjében, a diákélet kedélyes epizódjait elevenítette föl s általános derűtségben tartotta az egész társaságot; végül Lejtényi Sándor (Lévayra) és Hegedűs János az ünneplőkre mondtak tósztokat. Dr. Békeffy indítványára gyűjtés is eszközöltetett, mely 70 frot eredményezett. Ezen összeg 10 évig a veszprémi takarékpénztárban tőkésítették s tíz év múlva, vagyis 1894. évi augusztus havában tartandó újabb összejövetel alkalmával, melyre a jelenlevők szerződésileg kötelezték magukat, egy szegény sorsú, jó tanuló, 6-ik osztályt végzett ifjúnak fog kiadatni. Üdvözlő sürgöny is érkezett Dr. Pap Gyulától Siófokról. Majd fölolvastattak azon volt tanulótársak levelei, kik személyesen nem jelenhettek meg, pedig az egyik nagyon szeretett volna a családi gondoktól, habár rövid időre is, megmenekülni! (Élénk derűtség!) Szalay Sándor, a „Zalai Közlöny”

szerkesztője szintén nem jöhetett el, hanem egy remek levelet küldött, melyben oly megragadóan ecseteli családi boldogságát, hogy valóságos eksztázisba hozta az egész társaságot, lévén valamennyien legényemberek. Üdvözlő sürgönyök küldettek dr. Magyarász Inczének és az időkori tanároknak, s az akkori népszerű kurátornak Nagy Ferkónak. A pezsgő és a jó cigányzene olyan virágos kedvre hangolta a vidám társaságot, hogy a kedélyes bankett csak este felé ért véget. A derék vendéglőst is meg kell dicsérnünk az elegáns kiszolgálásért.

A bankett után kirándulás volt Almádiba s a részvénytársaság vendéglőjében kedélyes táncmulatságot rögtönöztek. Melyen részt vettek: Thaly Lászlóné, Lakat Mihályné, Patzel Jenőné, Potyondy Elemérné, Prokes Jánosné és Horváth Józsefné úrnők, – Lakat Mariska, Patzer Ottilia, Potyondy Mimike stb. kisasszonyok. Azon óhajtással zárjuk be, kissé hosszúra is nyúlt leírásunkat; engedje a Gondviselés, hogy tíz év múlva, mint boldog családapák üdvözölhessék egymást e nemes ifjak, kiknek már kora ifjúságukban oly nemesen érző szívük volt!

Nem lesz érdektelen, ha ide iktatjuk a találkán megjelentek névsorát: dr. Békeffy Remig, tanár (Zircz). Nagy István, földbirtokos (Rostás). Holczinger Imre, tanár (Tata), Kenessey Aladár, joggyakornok (Veszprém), Lakat János, földbirtokos (Vilonya). Kőszeghy József, joggyakornok (Veszprém). Dukavits István joggyakornok (Veszprém). Steiner József, joggyakornok (Veszprém). Dr. Ováry Ferencz ügyvéd (Veszprém). Katz Lajos segédlelkész (P.-Teszér). Hindler Károly, gazdatiszt (P.-Sárosd). Hooz Lajos, városi hivatalnok (Veszprém). Závodnik Mihály, tanár (Pécs). Závodnik Ede, gyógyszerész (Veszprém). Weisz Sándor, tanár (Veszprém). Pongrácz Béla, gyógyszerész, (Budapest). Lejtényi Sándor, tanár (Budapest). Meiszner Lipót, kereskedő (Veszprém). Megyesi Imre építész (Veszprém).

EMLÉKEZÉSEK

A VESZPRÉMI ALSÓVÁROSI TEMETŐBEN

Halottak napja van. Fájó, megdöbbenő komolyság szállja meg keblünket. Az árvuló lombok hullanak, a természet haldoklik, a néma sírok száraz harasztja – megzördítve egy-egy őszi szellőtől – azt suttogja: Memento mori!²⁴

A halottak kegyeletes emlékünnepe magát a természet az év hanyatló időszakára tűzte ki, midőn az éjszaka mélyen benyúl árnyékával a nappalba, midőn az utolsó vándormadár a fénylő keletre költözött s az őszi nap fénye a fák sárguló leveleire árad.

Megjelenik ilyenkor a vallási fellobogás s bánatos könnyük közt röpitünk imákat az egek Urához. Még a legridegebb emberen is erőt vesz az egyetemes gyász e napján a fájdalom, s a kegyeletes megemlékezés érzete. A szemlélő méla szellem, ki gyűlöli az élet prózáját s az életet álomnak nézi, melyet végig akar álmodozni, gyászba öltözik ilyenkor s elmerengve a múltak emlékein, felzaklatott lelkének hullámgyűrűit elsimítani törekszik. A torony ércnyelve bánatosan, mélán kondul meg, hangjában, mintha a föld kebeléből szólna, van valami ünnepiesen fájdalmas. Az ősze borult aggastyánt a halálnak feltünedező rémképe foglalkoztatja, az ábrándozó ifjú lélek is feldíszíti a sírokat, s a földi boldogság közepette túlvilági eszmékkel foglalkozik.

A sírok látogatásának meg is van erkölcsnemesítő hatása, mert még a legfásultabb kebelben is felmagaslik ilyenkor a kegyeletes érzelem...

*Van bíró a felhők felett,
Áll a villámos ég!*

Azok, kik az életben gyűlölték egymást, most alig pár lépésnyire egymástól hamvadoznak, – a néma föld kibékítette a hideg tetemeteket, a halál kiegyenlítette az élet ferdeségeit.

E hatalmas közös ellenség egy ágyba fekteti a királyt a koldussal, kioltja életét a deli szűznek, délczeg ifjúnak, tudósnek, hazafinak, öregnek, csecsemőnek egyaránt. Könnyüket facsar az árva szeméből, megveresíti szemét a szegény özvegynek, megfosztja az aggastyánt egyetlen

---

²⁴ memento mori = emlékezzél a halálra

gyámolától, a szerelmest lelke üdvétől, kin rajongó szeretettel csüng. Pusztít a palotákban és kunyhókban. Szeszélyének nincs határa...

A holtak sötét honában vagyunk. Mily sok nagy embernek tetemeit rejti e sírkert!

A veszprémi temetőnek szánt látogatásom alkalmával egy-egy kegyeletes gondolatot szenteltem ismerőseim, a derék hazafiak s egyéb jó lelkek emlékezetének.

Itt domborul Ruszek József, veszprémi kanonok s magyar író sírja. Hantjain nem láttam virágokat, a gondozatlan sírra senki sem fűz koszorúkat. Pedig méltán megérdemelné a bölcselő s nyelvész a kegyeletet!

A bemenetnél porladozik Lavottának kortársa és tanítványa Csermák Antal, kiről Tóth Kálmán írta:

*„Cseh muzsikus Csermák hegedül,
S aki hallja, fölgyúl, fölhevül.
Gyönyörű is minden nótája,
Maga húzza, maga csinálja.”*

A jeles zeneszerző 1822-ben hunyt el. Városunk derék polgárai 1879-ben csinos emlékkövel jelölték nyugvó helyét. Sírkövén a következő jellemző sorok olvashatók:

Csermák Antal sírköve a veszprémi temetőben.

*Nyugtalan élet után e sír nyugalma öleljen!
Dalt hagytaal örökül s dal örökíti neved.*

Csermák szláv születésű volt, remek hegedűjátéka azonban feledtette idegen származását. Valóságos lángész volt, annak legnagyobb hibájával, a könnyelműséggel együtt. A bor hevétől föllángolt képzelőtehetsége szabad szárnyra kelve a leggyönyörűbb ábrándokat játszotta. A magyar palotás zene legfőbb mestere nyugszik e hantok alatt.

A jótékonyágáról, tudományosságáról, különösen pedig a nőnevelés érdekében tanúsított példás áldozatkészségéről egyaránt ismeretes Ranolder János püspök hamvai is itt porladoznak. Aulicus szellemű volt ugyan, de a magyar irodalmat pártolta. Kisfaludy Sándor költőnk sírjára ő készítette az emlékszobrot a sümegi temetőben.

A híres insurgens²⁵ kapitány Márkus József is itt alussza örök álmát, 1834-ben halt meg 71 éves korában.

Ott nyugosznak Márkl Ignác nagyprépost, a tanulóifjúság nemes jótevője, kinek áldásos emlékezete sokáig fog élni; Vizeki Tallián Pálné, kit életében kevésbé sugárzott körül a népszerűség nimbusa, de annál nagyobb mértékben kiérdemelte az elismerést halála után, mert mintegy kétszázezer forinttal áldozott a jótékonyág oltárára; Csolnoky Ferencznek a város hálás közönsége emelt díszes emlékkövet, majd félszázadra terjedő buzgó s önfeláldozó orvosi működéséért.

A tanügy a derék, hazafias szellemű piáristákat, kiknek sírhalmát nyáron át valóságos virágkert borította. Mennyi jóakarát, meghíúsult terv van ott néhány négyszöglányi hant alatt eltemetve! Hány tanulónak kellett megválni szeretett tanárától, kiken meleg ragaszkodással csüggött; hány isteni szikra szállt el, mielőtt lángra lobbanhatott s rendeltetését betölthette volna!! Az utódok s az ifjúság soha sem maradnak adósok kegyeletök nemes adójával. Köztük porladozik a korán elhunyt, szép reményekre jogosított költői tehetségű tanár P. Tóth Kálmán is. Kissovics József kanonok, a nevelésügy jeles bajnoka s Veszprém volt országos képviselője is itt alussza örök álmát Bezerédj Miklós cz. püspökkel s Zsoldos Ignácczal, akadémiánk rendes tagjával, ki mint nyug. kúriai tanácselnök végső éveit Veszprémben töltötte.

---

²⁵ inszurgens = nemesi felkelő

Megyének e tudós szülöttének – pápai születésű volt – nem vonja többé senki se kétségbe hazafiságát, nem vetik többé szemére, hogy mikor a hazára vészes fellegek borultak, az ő csillaga jobban kezdett ragyogni, nem kell magát többé a vád ellen védenie, hogy osztrák tisztviselő korában is a magyar érdekek előmozdításán fáradozott. A jó lelkű aggastyán szíve pedig még gyászában is magyar volt!

A neveléssel és a betegek ápolásával foglalkozó jó szürke nénikék emlékét szerény kő jelöli. Egy-egy enyhítő könnycsepp gördül sírjokra. Az angolkisasszonyok emlékkövén „Ki bennem hisz, ha meghal is, élni fog” című jelmondat olvasható, mely a jobb világot hirdeti. Eszünkbe jutott e sorok olvasásánál Bajza szép költeménye:

*„Nem lehet, hogy alkotandott
A sors érző szíveket,
Ha torlatlanul hagyná a
Méltatlan keserveket.*

*Lenni kell egy jobb világnak,
Itt, vagy más bolygó tekén,
Ébren, alva ezt sugalja
Fájó szívnek a remény.*

*Képtelen, hogy a halálban
Eltűnjék minden jövő,
S üdvét meg ne nyerje a jó
És a vétlen szenvedő.*

*Képtelen, hogy volna isten
E nagy mindenség felett,
Aki csak gyötrelműl adna
Érző lénynek életet.”*

Ki tudja, hány jelesünk van itt eltemetve, kiken a bús feledékenység koszorútlan alakja lebeg? Jól mondta a költő: „Sok jeles sírján ingatja vándor fuvalom a feledésnek tüske-bokrait.”

Majd minden családnak van itt ugyanis egy-egy kedves embere, kinek emlékezetét kegyeletesen ápolja, kinek neve hozzáolvadt érzelmeikhez.

Én atyámat gyászolom, ki 1848 óta porlik az enyészet lakhelyén. E hely felé röpítem én is a távolból ama kívánságomat, hogy a béke áldása övezze a sírt, melyben nemes hamvai pihennek!

Dr. Vutkovich Sándor

EGY ELFELEDETT SÍRDOMB
(Markus József és az 1797. insurrectió²⁶)

A veszprémi alsó-városi sírkert közepe táján áll egy domb, régi, bemohosult kövekből összerakva s a domb előtt egy ódon, megrepedezett sírkő, mely ötven esztendő előtt „Méltóságos Ezredes Kapitány Markus József Úrnak Emlékezetére” állíttatott. Köröskörül az eőri Markus család többi, rég elhunyt tagjai nyugszanak; Markus Antal Veszprém vármegye főjegyzője, Markus Ignác cs. kir. udvari tanácsos, a Szent István-rend vitéze: ma már valamennyien elporladt, elfeledett emberek, kiknek sírját csak egy-egy eltévedt temetőjáró látogatja.

A domb, mely az ezredes kapitány hamvait elfödi, rég bemohosult, a zászlós, kardos címér lovagját alig venni ki a szürkéségből; a sírkő megrepedezett; az írás elhalványult – de a repülő cserebogár, a farkát harapó kígyó, a halhatatlanság jelei, most is meglátszanak. A sírkő még most is azt hirdeti, hogy az alatta nyugvó halott nem fél az enyészettől; hogy nevét jövő századok is fenntartandják; most is, midőn az errejáró azt sem tudja, ki volt Markus József? S midőn csak elsárgult, elpenészesedett okiratok beszélnek nevérol; ha ugyan valaki kíváncsi arra, hogy mit tudnak mondani felőle?

Álmodva, elmerülve gondolok a múltakra, midőn e sírkő előtt megállok. Egy lélek sem jár a temetőben s nagy, álmothozó csendesség vesz körül. S nekem úgy tetszik, mintha rég letűnt, elmúlt idők támadnának fel újra, s elporladt, elfeledett alakokkal telnék meg a levegő körülöttem.

Mintha a nemesi insurrectiók kora éledne fel újra; az eltűnt, elpusztult régi világ, melynek utolsó hőseit is rég eltakarta a sírhalom. Poros akták hősei új életre kelnek; nemes urak elhagyják kúriáikat és sok nemes

---

²⁶ insurrekció = nemesi felkelés, a magyar nemesség fegyverfogása Napóleon ellen

kisasszony hiába várja vissza lovagját a francziáktól. Az a kor volt ez, midőn még a Kisfaludy Sándor költeményei mellett szerelmeskedtek; a „Kend az az Alvinczy” adomájának korában.

Szép kor volt ez: bátorság és hősiesség kora; habár sok tekintetben nincs is okunk azt visszakívánni. Talán szilajabb, hevesebb vérű képviselői voltak a magyarságnak; a nyersségben mely e régi világ embereit átlengette, talán jó csomó patriotizmus volt elrejtve; s ama elszigeteltség, mely a többi Európával szemben fentartottak: talán szintén a hazaszeretet érzelmére vezethető vissza. De a kor, ez eszmék örökre elmúltak; ma már kevésbé emlegetik a hazafiságot s többet tesznek érte; s józanabb, okosabb a világ, mint akkoriban. A régi jó idők elmúltak s nem jönnek vissza többé; de nem is kívánjuk, hogy visszajöjjenek. S ha e kor egyik-másik hőst újra felidézzük emlékezetünkbe: ez csak annak a jele, hogy becsülésünk, tiszteletünk nem szűnt meg a régen nyugvó irányában s ama érzelmek, melyek az ő szíveiket átlengették, a miénket sem hagyják érintetlen.

Az 1797-iki insurrekció! A nemesi élet utolsó előtti fellobbanása! Amikor még egy szívvel, egy lélekkel gyűltek össze a nemesek s a szombathelyi táborban oly élénk és mozgalmas élet uralkodott, mint talán soha azóta Vas megyében. E vitéz tábor láttára énekelte Berzsenyi Dániel hatalmas ódáját: „a felkölt nemességhez” s ebben a költeményében, ettől a lelkesedéstől áthatva mondta azt a híres mondatot: „Csak sast nemzenek a sasok, s nem szül gyáva nyulat Nubia párducza.” Ekkor énekelte meg a bőkezű, pompaszerető gárdakapitányt, a leggavalérabb magyar főurat... herczeg Eszterházy Miklóst, ki az 1797-iki insurrekcióban a dunántúli fölkelők generálisául szerepelt. Ez után még csak egy nevezetes nemesi fölkelés volt, a legemlékezetesebb azóta: az 1809-iki. Ennek a hírét egy-egy öregebb úr nagyon sokáig fentartotta; az igazságtalan „retirálj, retirálj, Komáromig meg se állj” gúnydalát évtizedeken át énekelték; de lassan-lassan elcsendesedett a gúnydal s elmúlt a nemesi fölkelések korszaka; mint ahogy a „nemesek” is elmúltak lassanként. Jött egy korszak, mely egy lépéssel századok munkáját túlhaladta; s e fényes és ragyogó korszak minden nemesi előjogot örökre elfújta e föld színéről. Támadtak férfiak, kik az örök emberi igazság törvényeinek hódolva, lángoló ékesszólással keltek ki azon jogok ellen, melyek a véletlen születés által keletkezhetnek. Az egyik, a legnagyobb közülük, bár idegen földön, most is él még; s hatalmas szavát gyakran fölemeli azok ellen, kik

a terjedő liberalizmus ellen botorul küzdeni merészelnek. Mert vannak, kik még ma is küzdenek ellene s a születés előjogait elismerni hajlandók. De fognak jönni évek, s nemsokára, midőn az emberi fölvilágosodás gúnyjal fog e hasztalan küzdelmekre tekinteni; midőn minden előjog, minden születési előny örökre elpusztul; s midőn e lomtárba való botorságok helyett az ész, a szorgalom s a munka tisztelete lesz általános.

Bocsánat e kis kitérésért, mellyel bizonyára nem az 1797-iki insurrekció hőseit kívántuk kisebbíteni. Hiszen őket nem ez előjogok gyakorlatában találjuk; ők a legelsőek voltak azok közül, kik a veszélyben forgó haza védelmére fegyvert ragadának s nem armalisuk²⁷, hanem lelkük nemességével tündöklének. Ez az igazi nemesség; s e fegyverfogás, a haza védelme: ez az igazi előjog.

Markus József, a vitéz ezredes kapitány, ebben az insurrekcióban szerezte meg első babérait. A francia hadsereg, a világ egyik legelső tábornokának, Bonaparténak vezénylete alatt egész Közép-Olaszországot meghódította s lelkes katonáival egyik osztrák hadsereget a másik után tönkre juttatta. A diadalmas hadsereg mindig közelebb jött az osztrák fővároshoz s a rémület oly általános lőn, hogy az udvar nagy része kincseivel együtt elmenekült Ausztriából. Ekkor rendelte el Ferencz király az általános nemesi fölkelést s a megyék nagy sietséggel állították ki csapataikat. E csapatok sok gyakorlatban résztvettek; manővereik minden kíváncsnak megfeleltek: s a király, nádor és regularis főtisztek nagy dicsérettel adóztak a kivívott eredményekért. De tudjuk, hogy Napóleon, a direktórium hanyagsága vagy szándékos késedelme következtében, nem kívánta tovább folytatni a háborúskodásokat; béke-ajánló levele, melyet Károly főherceghez intézett, eredményre vezetett s a háború végre, annyi viszontagság után, a kis Campo Formióban lelte befejezését. Hogy a béke mennyire nem volt tartós, azt a később szükségessé vált insurrekciók eléggé megmutatják.

Markus József az 1797-iki insurrekció egyik legvitézebb ezredes kapitánya volt. Veszprémmegye a köteles lovasságon kívül két század gyalogságot is állított. E gyalogság Amadé Antal, az óbester parancsnoksága alatt állott s kapitánya eleinte Hanovszky János volt hadnagy az Eszterházy regimentben, jeles katona s később is sokat emlegetett tisztje a következő insurrekcióknak. E gyalog sereg 400

---

²⁷ armalis = nemeslevél

emberből állott s zászlója – mely már a múlt században több viadalt látott – május végén szenteltetett meg Paintner Mihály rátóthi prépost által. A zászlóra a főispánné díszes fehér pántlikát adott evvel a szép felirással: „Királyunk’, hazánk’, törvényeinkért életünket és vérünket!” Ezen zászló alatt indult meg a gyalogság a táborba s a deli, szép legénység minden egyes tagja türelmetlenül várta az órát, amelyben fegyvereit Napoleon diadalmas katonáiéval összemérheti.

Markus József július hó elsején vette át a veszprémmegyei gyalogság vezényletét. Ezelőtt a regularis hadsereg tagja volt; mint főhadnagy szolgált a Jellachich granatérosok között. A király kedvezményképen engedélyezte Veszprémmegyének Markus áttételét az insurrekcióhoz; azon föltétellel, hogy a fölkelés végén előbbi rangjával tér vissza a hadsereghez. Ez különös kedvezmény volt; azon készségért, mellyel a megye a lovasságon kívül gyalogság felállításáról is gondoskodott.

Markus nem kevésbé volt büszke azon körülményre, hogy előbb a hadseregnél szolgált; mert – hiába tagadjuk – a regularis katonák inkább csak játéknak tekintették az egész insurrekciót. Azon volt tehát, hogy hadi tudományát, gyakorlottságát minél inkább kimutathassa; s azért szigorúan és lelkiismeretesen látott föladatához. A keze alatt levő gyalogságot a hadseregnél uralkodó szellem szerint igyekezett kiképezni; s azok valóban túltettek a többi insurgens gyalogságon, Markus e buzgalmát sokan félre is magyarázták; s valaki egyszer bepanaszolta a vármegyénél, hogy a legénységet külföldi minták után tanítja; hajukat levágatja, angol, francia s porosz manővereket rendez s ezáltal viszálykodásokat idéz elő csapatánál. Markus sietett tiltakozni ez inszinuáció ellen s kimutatta főlebbvalói előtt, mire törekedik szigorúságával?

Ilyen módon példás rend állott be a gyalogságnál s a külső hiányokon is lehetőleg segítettek. Júniusban még haragosan jelenti Hanovszky, hogy hatvan embernek sem inge, sem csizmája; pedig ő mezítlábas sereget nem kíván kommandérozni. Július végén azonban már fel volt a csapat csizmásítva; a rend máskülönben is helyreállott; s az átutazó nádor nagy dicsérettel emlékezett meg a veszprémmegyei gyalogságról.

Markus csapata már július közepén elmarchirozott Veszprémből s egyideig Pákán campirozott.²⁸ Az augusztusi manővereken, melyeket

---

²⁸ campíroz = táboroz

Ferencz király is végignézett, már a szombathelyi táborban találjuk a veszprémi gyalogságot s vele Markus Józsefet is. E manőverekben számos vármegye insurgensei résztvettek s a néző közönség között a regularis katonaság számos tábornoka, a király és királyné, József főherczeg nádor s a polgári osztály számos tagja megjelent. S az insurgensek e nagy tömege között az alig kétszázfőnyi veszprémi gyalogság oly bámulatot ébresztett maga iránt, mint ritkán csapat a rendes katonaságból. Az augusztus 18-iki manőveren Markus nemcsak 70 gyalogot, hanem egy czúg lovast is elfogott Olad falu tájékán. Augusztus 31-én a hermányi erdőt oly tüzeléssel szorongatta, hogy ellenfele, herczeg Eszterházy Miklós alig tudta azt megvédelmezni. Szeptember 6-án a kozári erdő elfoglalása volt rájuk bízva, s ezt oly gyorsan, oly ügyes fortéllyal hajtották végre, hogy a nádor alig tudott betelni dicséretükkel. József főherczeg palatinus nagyon szerette őket s szolgálattételre nagyon gyakran e csapat közül rendeltettek melléje.

November 24-én már Veszprémben volt a gyalogság s itt is tartózkodott az insurrekció feloszlataáig. Ennek megtörténte után ismét visszatért Markus a hadsereghez; de nem volt ott állandóan; a későbbi, de különösen az 1809. insurrekcióban előkelő szerepet játszott s akkor már az igazi háború tüzével is megismertette legénységét.

1834-ben halt meg Markus József, 71 éves korában, szülővárosában: Veszprémben. Teste fölé egy hatalmas dombot emeltek kortársai és sokáig az volt a hagyomány, hogy e domb alá hű paripáját is eltemették melléje. Ma már teljesen benötte a sírhalmot a moh és a gaz; mintha csak az emberi feledékenységet akarnák jelképezni.

De a vitéz katona, ki annyi háború dörgését hallotta életében, sohasem gondol többé e világ véleményére. Ő talán most is csatáiról álmodik s arról a régi világról, mely sohasem fog többé feltámadni.

Aki elmegy e domb mellett: emlékezzék meg még egyszer arról, ki alatta örök álmát nyugossa; s gondoljon vissza ama régi világra, mely még a „nemesek” küzdelmeiről nevezetes s mely nemsokára talán nagyon rövid idő múlva, örökre eltűnik a föld színéről.

Szomaházy István

LÁTOGATÁS TÁNCICS MIHÁLYNÁL

(„Veszprémmegye” íróihoz)

Augusztushó végén néhány napig Pesten tartózkodván, felkerestem megyénk szülöttét, Magyarország legkiválóbb s különösségében egyetlen íróját, a börtönében megvakult Táncsics Mihályt. Megvallom, nem vezetett hozzá más, mint azon vágy, hogy őt, kihez hasonlót nem mutat fel többet irodalmunk, megösmérem, s hogy aggkorában legalább meglássam azon emberünket, kinek egész élete rendkívül hányatott és nehéz s épen emiatt rendkívül érdekes is volt! Ez indok ugyan magában véve nem kielégítő s talán nem is szép, de miután megösmérem vele: elfelejtetem kellemetlen oldalait.

Augusztus 22-én délután tikkasztó melegben sétáltam fel a budai várba, ahol Bécsikapu-utca 181. szám alatt lakik. Mint a hellyel ösmeretlen, sokáig kerestem, míg végre rátaláltam a keresett házra. Neje jött eléem belépésemkor, ki, miután bemutattam magamat, egy setétes szobába vezetett, hova mindjárt kiszólította egy másikból férjét. – Elöttem állott egy izmos testű, középtermetű vak ember; hosszú fehér szakálla egész mellét elborította; arcán s magas homlokán nyugalom, de a megszokott fájdalom és sebző kín nyugalma honol; beszéde reszketeg s gyakran megszakgatott volt erős sóhajoktól, mely a folytó börtönlég eredménye, de mely huzamos beszélgetés után mégis kellemessé vált; homályos szemei tévetegen látszottak körülnézni, mintha Goethe „mehr Licht”-jét keresték volna, azonban azok elvesztették látási erejüket, mert a lassanként világossá tett szoba igen kevés változást idézett elő arcában.

A megösméremedésen hamar túl voltunk. Hisz köztudomású dolog, hogy 1848 előtt, a demokratikus hullámmzások eme korszakában is, Táncsics volt az ilyenekben a legkisebb igényű ember. Hosszabb ideig, majd 4 óráig tartott beszélgetésünkből csak azt emelem ki, hogy a legtisztább meggyöződés hangján ajánlotta az ifjúság társulását s tanintézeteink kebelében oly képzőtársulatok alakítását, melyek nem pusztán a tanulóké lennének, hanem befogadtatnának oda az iparos, kereskedő s földműves osztály ifjai is. Erre szerinte még erkölcsi pressióval is lehetne élni, amennyiben az egyetemi vagy vidéki akadémiákban levő nagyobb tanulók a műveltségi fölény kényszerével is begyűjthetnék az oly társaságtól rendszerint tartózkodni szokott alsóbb osztályt. Tartatnának aztán ezekben változtatva népszerű és tudományos felolvasások, de mik nem pusztán

felolvasás-, hanem véleménycsere végett is terjesztetnének elő. Ki lenne továbbá ezekből zárva minden rang-, vallás- és vagyonskülönbség, de bevive a legtisztább demokratiai egyenlőség stb. E tervet – melyet világ elé, is szándékozik bocsátani – részletesen kifejtette előttem s midőn e tárgy körüli szomorú tapasztalataimat, s ennek kivihetlenségét említettem: feje lehanyatlott s csak későn mondta e szavakat: Oh így nem lesz nemzetemből semmi; sőt így méltó a halálra mert ha semmijébe nem kerülő s mégis egyedüli mentő horgonyát könnyelműen tovadobja kezéből: nincs hatalom, mely azt ismét visszaszerezze számára s neki életet adjon.

Buzdított egyébiránt, hogy ha alkalmam lesz ily ügyben valamit tenni, ama rossz tapasztalatok mellett se szűnjek meg odahatni, hogy a tökélyesbülés ezen eszméje élővé legyen s minél nagyobb kiterjedést nyerjen.

Beszélgésünk im ezen utolsó tárgya után hamar eljöttem tőle s búsan haladtam szállásomra, mert benne egy hosszú élet megfeszített munkáját, egy kifáradhatatlan türelmű s nagy tudományú ember 40 éves küzdését láttam megtestesülve, de mely munka, türelem és tudomány mindedig eredménytelen. Pedig vajmi nehéz reménytelenül dolgozni! De noha egyrésztől fájdalmas benyomások közt távoztam el tőle, másról meg mégis szeretem, hogy megláttam, mert Táncsics azon ember, ki megérdemli, hogy ifjaink elzarándokoljanak hozzá s személyesen megismerjék Magyarország Proudhonát, a communismusnak nemcsak elvben hirdetőjét, hanem egykor tetteleg is megkezdőjét, nem azért, hogy ezt minden kinövésében eltanulják tőle, hanem hogy tanuljanak lelkesülni, kitartóan munkálni egy feltett cél elérésére, amiben most mi ifjak, a „haza reményei” (?) vajmi gyarlók vagyunk. Menjetekek – ismétlem – Táncsicshoz vaskitartást tanulni.

Most még csak egy forradalmi nyilatkozatot írok ide róla, leginkább azért, mivel az most is találó s mivel oly helyen jelent meg, mely ma már majdnem teljesen hozzáférkezhetlen. Ez a Mérei Mór szerkesztette „Radicalas” 1848. 5-dik száma július 2-áról, melynek „Országgyűlési mellképei” épen Táncsicsal, mint a legelső magyar népképviselő jellemrajzával kezdődnek.

„Táncsics a népnek magzata lévén, azon sokszoros hányatások szenvedések nélkülözés, s lealáztatások által, miket részint a társadalmi előítéletek, részint egyesek méltatlankodásai miatt szenvedett, a mostani

politika s társadalmi rend iránt nagy ellenszenvvel viseltetik. Különösen a republicanismus az hol békét óhajtó lelke vigasztaló nyugpontot talál. A socialismusnak, amely értelemben a státusélet háztartási rendszerét tárgyalja, szinte hő barátja. Ily szellemben írt is már egy könyvet „Vasárnapi egyeslet” cím alatt. S ez az ő philanthropicus lelkének tanújele. Tudományos képzettsége fölötté encyclopaedicus, hanem mindemellett eléggé terjedt. Teremtő szellemmel nem bír; innét valami állandó becsű munkát nem is képes írni; hanem dolgozatai a népszerű, világos s mégis szép nyelvű írásmódja (miatt) kedves olvasmányul szolgálnak. Szíve helyén van, s minden vasfejűsége mellett is rendületlen barátja az igazságnak. Minthogy igen kevés alappal s rendszerrel bír a politicában, szónoki tehetséggel pedig éppen nem, a követségre nem is volna alkalmas, ha annyira tiszta s szilárd keblű nem lenne.

„Megérdemli, hogy üdvözöljük. Ő valóban minden különöségei mellett is ritka, nem mindennapi egyéniség. Ha magyar Rousseau, vagy Pestalozzinak nem mondhatjuk is, annyit meg kell ösmernünk, hogy Mentelli után a polgári celebritásaink képcsarnokában eddigelé legsajátságosabb egyéniség. Azon nemes buzgalom, mellyel ő a közös emberjogok terjesztése, s uralma elősmertetéseért harcol – azon népszerűtet, mely őt mindenben, mi a nép egyetemes jóllétét illeti, folytonosan lelkesíti, – s végre a hazaszeretet, mely szívének minden dobbanását vezérli: tiszteletünket méltán megérdemli Neki csak egy imádsága van: az emberi nem általános boldogsága; – egy hite, hogy a gondviselés, mely a népek sorsa felett örökődik, nem hagyja el a magyart: – s egy boldogsága: e honnak boldogsága, melyek gondolatában ő megüdvözül.”

Eötvös Lajos

A VESZPRÉMEGYEI 1848-49 HONVÉD-EGYLET
IGAZOLVÁNYA

részére, ki

az 1848-49 szabadságharcban mint honvéd
fegyverrel védte hazánk szabadságát és a magyar szent korona jogait

Veszprémben, a történelmi nagy nap 40^{ik} évfordulóján 1888 évi Márczius hó 15^{én}

jegyző

nyaszió biz. tag

elnök

KUN GÉZA

Kun Géza, az 1848–49. években honvédalezredes s az ezen időbeli veszprémmegyei 71. számú honvédsászlóalj parancsnoka, meghalt Gyepesen 1878. évi októberhó 22-én.

Kun Géza egyike volt azon honfiaknak, ki szilárd jellem-, páratlan becsületesség- s önzetlen honszeretettel élte át viszontagságteljes pályáját, s akit mindenki, ki őt ismerte, csak tisztelni és szeretni tudott, de akinek fenti erényeivel párosult lelki jóságánál fogva ellensége nem volt soha és senki. Született Veszprémmegyében Vámos községében 1814-ben Kun László és Fülöp Anna nemes szülöktől. Élte 19. évében midőn Pécsen a bölcsészetet hallgatta, hajlamának engedve önként katona lett s bár a huszárságra vállalkozott, az 52. gyalogezredhez soroztatott be, s mint hadapród 8 évet töltött az ezrednél. Legnagyobb részben Olaszországban, míg 1841-ben a szülői házhoz visszatérve előbb megyei esküdt később szolgabíró lett, s e minőségben érte őt a szép, de gyászos emlékű 1848-ik év. Midőn az első felelős minisztériumnak Veszprémmegyéhez intézett felhívása folytán, a megye a rendes hadjuttalékon kívül még 1000 önkénytest állított ki a haza védelmére, Kun Géza az elsők között volt, kik elhagyva a tisztos polgári állást s a haza védelmére kelve, felvették a dicső honvédnevet, melyet ezen két év örök időkre nem csak emlékezetessé, de dicsővé és fényessé tőn. – Az önkénytesek tisztjeinek megválasztása a megyére bízván, Kun Géza csakhamar kapitány lőn, – s e minőségben részt vett már a schwechati csatában, hol még gyakorlatlan de vitéz csapatával megállá helyét, – s éppen, mert a visszavonulást szép rendben fedezte, érdemjellel díszítettetett fel s nemsokára őrnagynak lett előléptetve.

E visszavonulás után Pozsony alá, majd a morva szélekre s innét Komáromba vonult zászlóaljával, hol az első körülzárolás keserves időszakában a csillagsánczot több hóig vitézül tartá, – s Szőny bevételét is megakadályozá éber és bátor csapatával. A felmentés dicső és fényes csatájában a 71. honvédsászlóalj Guyon tábornok roham-csapatját képezé, – s minthogy a tábornok, saját szavai szerint, minden vitéznek érmet nem adhatott, a zászlót díszíté fel az éremmel. – Az elzárolás alatti folytonos nélkülözés és szenvedés napjait, a nyugalom néhány napja követé, de már május hóban előbb a nádorvonalra, majd a csalóközbe lett a zászlóalj vezényelve, itt részt vett a megyeri és apáczaszakálosi csatákban, hol a Károlyi-huszárok, a Károly nevű cs. dzsidások rohamának ellent nem

állhatván, két zászlóalja élén Kun Géza tartóztatta fel e lovas ezredet Mihalovics egy kisebb ágyúütegével.

A győri szerencsétlen csata után a sereg visszavonulását fedezte s a monostori hegyen az első és második számú sánczokba vonult. Július hó 2-án és 11-én részt vett a két óriási csatában, mint szintén az augusztus 2-iki fényes kirohanásban, hogy az ácsi erdő ostromának nehéz feladatát kitűnő bravourral vitte zászlóaljával keresztül, – míg végre októberhó 6-án, még mindig ugyanazon helyen, kényszerült az egyesült osztrák és orosz parancsnokok előtt; a herkályi egyezmény alapján, a fegyvert lerakni.

Az itt nyert „Geleitschein” daczára Kun rövid időre hazatért után elfogatván, Bécsben hat hóig fogvatartatott, – míg végre szabadon bocsájtva ősei fészkébe nejéhez és gyermekéhez visszatért.

1861. évben midőn a megyei tisztikar alkotmányosan újra alakult, Kun Géza egyhangúlag és kijelölés nélkül devecseri főbíróvá, majd a megye közönségének nagylelkűségéből alakított s jelenleg is fennálló megyei honvédségélyező egylet alelnökévé megválasztatván, e kettős minőségben a Schmerling-korszak ideiglenességének behozataláig működött, s ezen újabban bekövetkezett időszakban egyike volt azoknak, kik az érintett honvédségélyező egyletnek, a hatóság által lefoglalni szándékolt pénztárát, e veszélytől megmentették.

Ezen idő óta a magányban s családi körében élt, részt vevén a lehetőségig a közügyekben, melyek iránt mindig érdekeltséget tanúsított, – de tisztelve és szeretve barátaitól és ismerősitől, mert hisz ő mint honvéd bátor és vitéz, mint parancsnok a legénység atyja, s tisztársainak hű barátja s jóakarója volt, mint honpolgár pedig mindenki előtt közszeretet- és tiszteletben állott.

Folyó hó 24. tartott temetésénél az egyházi gyászszertartást egyik legrégebb és hű barátja ngs. és ft. Forintos István apát és veszprémi kanonok úr fényes segédlettel, de lelkileg mélyen megatva végezte.

Áldás emlékére! Legyen neki könnyű a föld a szeretett hazában, melyet ép oly vitézül védett, mint amily hön szeretett!

Mély megilletődéssel állottak a koporsó mellett a veszprémi honvédegylet képviselői: az alelnök, pénztárnok és két választmányig tag, az elhunytak bajtársai és barátjai, megjelent a vidék összes előljárósága; meg végtelen sora rokonai, barátjai- és tisztviselőinek; ezek között megjelentem én is, ki a boldogultnak zászlóaljában tisztvársa voltam; de a

jelenvoltak körül egy szem sem maradt könny nélkül, mindnyájan mélyen éreztük a fájdalmat, melyet az elköltözött nemes lélek hirtelen és váratlan elvesztése okozott.

Bezerédy Gyula

A régi veszprémi megyeház. Becske Adolf felvétele.

A MŰVÉSZ SÍRJÁNÁL

– Emlékezés Csermákról –

Halottak estéje van. A hűvös őszi szellő megpihent a néma sírhalmok fölött s csak olykor-olykor rezgeti meg a fák sárguló leveleit, melyek azután olyan monoton zörgéssel esnek alá a néma sírhalomra és mintha azt susognák figyelmeztetőleg: Meglásd meghalsz!... És az én szegény szívem olyan lázas izgatottsággal dobog, mintha azt kérdezné kíváncsian: hova tűntek a nyíló virágok, hova szállt a virágok bűvös illata, miért némult el a csattogány dala és az énekes madárcák vigasztaló danája miért szünetel?...

Virulással hervadás jár!... susogják a sárga falevelek: elszálltak a dalos madarak egy jobb hazába, ahol örökké szép tavasz virul... az örökké virulás hazájába...

És bohó szívem lassabban kezd dobogni, hisz olyan megnyugtató a válasz és az elmúlásban, a hervadásban is annyi báj van, és vigaszt nyújt a sárguló levél, a hulló virág, hogy egykor én is boldog leszek...

Vigaszt nyújt még e sír lakójának szelleme, hisz akit e sírhalom takar, az is olya boldogtalan volt teljes életében mint én, és most már boldog... igen nagyon boldog...

Már születésekor szerencsétlen volt... megölte anyját...

A gyermek árva lett!...

És így árván, nyomor és nélkülözések közt serdült fel; nem volt otthona, mely biztos nyugtot ad...

Évek múltak... a gyermekből ifjú lett. Ekkor kezdődött boldogtalansága.

Szeretett egy szép rózsás ajkú, fekete szemű, ében hajú kis leányt, aki őt viszont szerette...

Mikor már egy-két nap választotta el őket az egybekelés ünnepétől, – jött a kérlelhetetlen halál és elragadta a rózsás ajkú kedvest.

És az ifjú bolyongni kezdett, szomorúan, bánatosan...

Bolyongott az erdők magányában s hallgatta a dalos madarak vigasztaló énekét; majd megpihent csergő patak virágos partjain, s elmerült a tovaftató habok nézésében, melyek szintén vigaszt suttoztak a boldogtalan ifjúnak.

A lengő szellő játszott holló fűrtelével s csókdosta halvány arczeit.

És merengésben gyönyörű álomkép szövődött lelki szemei előtt:

*„Csodás, felséges, égi látomány! –
Egy lányka jött nagy, villogó szemekkel,
Sugaras koronával homlokán
És míg az ifjú ébren álmodott:
Ajkára forró, hév csókot nyomott!”*

E csók a Geniusznak bűvös csókja volt... Az ifjú felébredt, körültekintett, nem tudta mi történt vele.

Érezte, hogy újjászületett, szíve hangosabban és izgatottabban dobogott, mint rendesen; keble háborgott, feje szédült s úgy tetszett neki, mintha a szellő fuvalma égi zenévé változott volna át, egyre hallotta az erdő dalos madarainak énekét és a csacska habok suttozásait. Úgy szerette volna feledni e hangokat, melyek bár vigasztalták a boldogtalan szívet, de egyszersmind eszébe juttatták az égi látományt...

Szeretett volna feledni, de nem tudott, mert...

*„Lelke csak hallotta
Az áradó, a nem szűnő zenét
S leroskadt, eszméletlen, elcsigázva:
A lángész fénye – villámként találta.”*

Az ifjú elveszté eszméletét, megőrült!

Ez a szegény, boldogtalan ifjú... Csermák volt! Örültségében hegedűt ragadott és életet adott a szárazfának... szólt a dal, a vigasztaló ének, rezgett a négy hur folyton, szakadatlanul...

És honja kedves daláért nyomorral, rút gyűlöléssel fizetett, miért is oda hagyta e helyet, dült arczczal, örülten, hóna alatt hegedűjével...

Ment, bolyongott a nagyvilágban, népet keresett, mely megérti a dalt s elismeri az érdemet; népet keresett, melynek múltja hasonló volt az ő életéhez, mely tudja méltányolni szenvedéseit; népet, mely tud lelkesülni, ha kell, – de tud búsulni is, ha sorsa úgy kívánja.

Bolyongásában elérkezett honunk szívébe is, itt hallott először magyar dalt, magyar zenét és éneket. Szemei könnyeztek, keble emelkedett az örömtől, mert fellelte a népet, melyet keresett.

*„S találhatott-e volna lelkesebbet,
Mint minket, itt, a Kárpátok tövében?
Találhatott-e volna népet, olyant,
Ki szentebb gyászban több hűséggel égjen,
És nagyra, szépre hevülőbb legyen
Náladnál, népek gyöngye: – nemzetem!?”*

Oh nem, mert igazán lelkesülni csak egy nemzet tud s e nemzet: a magyar! És e perctől a magyar zenének élt, örülten bár, de tiszta szívből...

A magyar dalban, zenében találta egyetlen vigaszát, ennek áldozta egész életét, ezt művelte haláláig; ezért rajongott utolsó percében is, midőn behunyta szemeit, hogy elköltözzék egy szebb világba, ahol illatosabb a virág és csengőbbek a dalok. Egy hideg őszi este itt hagyta a földet, melyen annyit szenvedett és küzdött. Most hatvannégy éve!

És most itt nyugosznak hamvai e hant alatt, az ő nevét hirdeti ezen emlékjel, melyet jó emberek állítottak ide a kegyelet nevében, mert hisz az az ifjú, ki annyira rajongott a magyar zenéért, ki köztünk tölté el élete legnagyobb idejét, és ezt a helyet szerette legjobban s itt is akart meghalni – megérdemlé a hálás emlékezetet, melyet leróttak iránta a jó emberek...

Épen ma hat éve...

Az emlékkő, mely porból vagyon, idővel ismét az leszen, de a dal, melyet örökül hagyott, nem veszhet el, „míg a magyarnak egy romlatlan gyermeke leszen!”, a dal nem fog feledésbe menni addig, míg a magyar dalolni és lelkesülni tud!

De im megvirradott... merengéssel töltém az éjet...

Keletről fény-sugár lövel felém: a művész Glóriája ez! Feltűnt, hogy fénnel áraszsa el a sírt, mely a művésznek enyhet ad...

*„Oh jertek! Áldjuk s borítsuk virággal
Porló hamvának büszke sír-jelét!
Édes dalát ringassák langy-fuvalmak,
Tanulja el bércz, róna messzeség –
És járja át szívünket hű varázsa:
Hadd legyen összhang minden dobbanása!”*

Hullám

VÉGHELY DEZSŐ

Más ember rég nem találta volna helyét a megyei szolgálatnak azon a véghelyén ahová Véghely a maga emberségéből jutott. A deficites kis Veszprém városának jegyzőjéből – a póttadós nagy Veszprém megye alispánjának lenni: nem gyerekség. (Lévén a póttadó nem nagy gyönyörűség, hirdesse is az bárhogyan a megye nagyságát, erejét és fényét.)

Szegény Véghelynek emiatt a póttadó miatt kellett legtöbbet kiállani, pedig elmondhatná az egyszeri zsidóként, aki gyermeke halálakor a szokásos virrasztó ülést tartotta: – „No még ilyen híjában nem ültem.” Mert hiszen Véghely azért a hírhedt póttadóról épúgy nem tehet, mint ahogy Festetich Andor gróf nem felelős Pichard plébánosának

„folyékony” előadásáért. No de azóta, mióta idegen határból megjelent „külföldiek” irigységére ünnepélyesen megnyitottuk új megyeházunkat, s egy szépséges lady patronesseben gyönyörködhattünk: most már lassankint minden ember büszkébben hirdeti, hogy: – ő is megszavazta a pótadót. Úgy leszünk a megyeházzal, mint a sváb ember a szőlőtermeléssel. Ha rosszul üt be, akkor ráfogja, hogy azt Isten adta; de ha megtelik jó borral a pincze, akkor aztán tele szájjal hirdeti, hogy: „Dósz hab’ ich baut.” (Ezt én természettem.)

Az egész új megyeházából legérdekesebb emlék marad mégiscsak a régi megyeházi vita, ahol vitézlő kaczagányos Krisztinkovics bátyánk egy gyékényen árult azzal, akit politikailag nem igen tart „kóser” 48-asnak Eötvös Károssal. Hanem azért mikor éppen Véghely kihúzta mindkettőjük alól a gyékényt, Krisztinkovics bátyánk megmaradt a maga lábán, de Eötvös Károly bizony hasra esett az – „amerikai parketten.”

Ki is állíthatja bátran Eötvös a megyei életről, hogy az neki igen sikamlós. Nem is törődik vele sokat, mert sehogy sem bírja megérteni, hogy akármit csinál ő, (minden hét esztendőben egyszer) három-négy szál vad magyarnál nem kap több voksot a megyeházban. Azon kívül a többit mind – Véghely kapja meg. Mert hát a megye népének is csak van esze, s tudja, hogy inkább bízhatik abban, ki e megyének köszönve mindent, sohasem hagyja el e megyét, mint abban, ki csak – parádézik vele.

Annak a sok voksnak van még ám más nyitja is. Véghely az marad mindig aki volt. Igénytelen, egyszerű, okos, kálomista ember. Jelleme éppen ellentétje – ruhájának. Az előbbin nem tűr semmi – piszkot. A másikat azért viseli, mert hát anélkül még sem lehet járnai, hiába dicséri előtte Kopácsi Árpád a – szabóját. Mint alispán erélyes, tapintatos ember. Leszidja magyarán (ha megérdemli) tisztviselőjét, ha mindjárt Herkó Páterék nagy megyei rokonságából való is! A levelezésben lassú, mint Devics kanonok úr a sétájában, de ha cselekedni kell, akkor Breuernek tyúkszemét kap a – keze.

Gyönyörű szép új lakásának, amely buzogányos bátyánk mondásaként, tele van bufffétokkal, fürdőtermekkel és előcsarnokokkal, legtöbb hasznát fogja venni a – hazai történelem, mert végre valahára rendeznie kellett író asztalát, melynek fiókjában a sok halotti czédula mellett nem egy érdekes történelmi élet teleírt czédulája várja a napvilágot.

Bismarkkal, Kóburg Ferdinánddal, az orosz czárral és – Zichy Jenővel csak akkor törödnék, ha azok megye bizottsági tagok volnának. Így neki a

fentisztelt nagyságok nem léteznek. Jobb szereti Kasenczkyt szidni, mint Kálnokyt dicsérni.

Mameluk²⁹ a szó teljes (és szebb) értelmében, de azért a legerősebb hangú egyik 48-as követnek, ki pedig egyszer egyenesen keresztes hadjáratot tervezett a kálomista alispán ellen, – eltüntette a rendőrség előtt lévő kevésbé keresztyeni eljárásáról felvett jegyzőkönyvét. Feltette a keresztes vitéz – bőrét. Mert szép szokása Véghelynek, hogy inkább a másnak bőrével törődik, mint a magáéval. Pedig ezt is szeretnék már a jó barátok – vásárra vinni. Hanem az bizony nem – eladó.

Mi legalább nem adjuk oda a mi Véghelyinket. Legfeljebb kiadjuk itt íme az ő fényképét megýenk nem kis büszkeségére.

Ördög Róbert

BÚCSÚSZÓ

Plosszer István ügyvéd, a veszprémi takarékpénztár volt igazgatója, a veszprémi társadalomnak egy emberöltőn át köztisztelőben állott kimagasló, érdekes alakja elköltözött városunkból. Őszinte szívből sajnáljuk a partiarkális öreg úr távozását és szíves készséggel adunk helyet itt a hozzánk beküldött következő búcsúszavának:

„A végzet akarata megtöri az emberit, ezen életigazság most rajtam valósul, midőn azt rendeli hogy e szeretve kedvelt városból távozzam. Ezen fájdalmasan sújtó parancs teljesítése legelső kötelességemül tűzi a nagyra becsült közönségtől nyilvánosan búcsút venni és örök hálás köszönetemet kifejezni az oly sok éven át irántam tanúsított szeretetteljes jóindulatért, tisztelettel kérvén az összes szeretve tisztelt polgártársaimat, hogy e jóindulatnak a soha nem feledő eltávozott iránt is keblünkben helyet adni kegyeskedjenek.

Isten árássa kegyelmét e nemes városra és annak minden lakójára. ”

Örök hívük: Plosszer István

---

²⁹ mameluk = mohamedán uralkodó testőre

A KÖTETBEN SZEREPLŐ ÍRÁSOK JEGYZÉKE

Veszprém / Zombory Gusztáv = Vasárnapi Újság, 6. 1859. 33. sz. 388–390.

Hogyan lettem én szerkesztővé / Lévay Imre = Veszprém, 2. 1876. 41. sz. 2. l.

Jó és szép idő Veszprémben / Bolgár Mihály = Veszprémi Közlöny, 6. 1889. 47. sz. 2. l.

Népszámlálási „megrovási kalandok” / ARGONAUTIKUS (nem azonosítható = Veszprém, 7. 1881. 2. sz. 1. l.

Az ürgefarkak = Veszprémvármegye, 1. 1898. 15. sz. 2. l.

A veszprémi vásár (Vers) / Kállay István = Veszprémi Független Hírlap, 3. 1883. 18. sz. 1. l.

A Palotai utca gyönyörűségei, avagy Egy nap a fellegek között / Egy porhüvely (nem azonosítható). = Veszprémi Független Hírlap, 6. 1886. 32. sz. 2. l.

A „Betekints-ben / K. T. (Kompolthy Tivadar) = Veszprém, 1. 1875. 6. sz. 1. l.

A veszprémi városligetben / Hulló Csillag (nem azonosítható) = Veszprémi Független Hírlap, 4. 1884. 17. sz. 1. l.

A város sétányai = Veszprémi Független Hírlap, 10. 1890. 23. sz. 2. l.

Mikor a nép mulat / Sipulusz (Rákosi Viktor) = Veszprém, 11. 1885. 28. sz. 1–2. l.

Isten éltesse Veszprémet! (A megyegyűlés alkalmára) /Vers/ / Kömíves Imre = Veszprém, 12. 1886. 49. sz. 2. l.

Csevegés az „Istellációról” / Long Fellow (Priczky József) = Veszprém, 11. 1885. 29. sz. 3–4. l.

A nagyságos tanfelügyelő úr. Epizód Tarányi Ferencz életéből. / Hullám (József) = Veszprémi Független Hírlap, 7. 1887. 17. sz. 1. l.

- A megyebál / Hullám (József) = Veszprémi Független Hírlap, 7. 1887. 55. sz. 1. l.
- A hangverseny = Veszprém, 6. 1879. 13. sz. 1–2. l.
- Dunst ünnepély = Veszprém, 6. 1880. 20. sz. 1–2. l.
- Érettek juniálisa = Veszprémvármegye, 2. 1899. 23. sz. 4–5. l.
- Tíz év múlva = Veszprém, 10. 1884. 32. sz. 3. l.
- A veszprémi alsóvárosi temetőben. / Vutkovich Sándor = Veszprém, 12. 1886. 44. sz. 1–2. l.
- Egy elfeledett sírdomb. / Szomaházy István = Veszprém, 11. 1885. 13. sz. 1–2. l.
- Látogatás Táncsics Mihálynál / Eötvös Lajos = Veszprém, 2. 1867. 43. sz. 2. l.
- Kun Géza / Bezeredy Gyula = Veszprém, 5. 1878. 43. sz. 1. l.
- A művész sírjánál. Emlékezés Csermákról / Hullám (József) = Veszprémi Független Hírlap, 6. 1886. 45. sz. 1–2. l.
- Vég hely Dezső / Ördög Róbert = Veszprém, 14. 1888. 2. sz. 1–2. l.
- Búcsúszó / Plosszer István = Veszprémi Hírlap, 6. 1898. 17. sz. 5. l.

TARTALOMJEGYZÉK

Zombori Gusztáv: Veszprém	5
Lévay Imre: Hogyan lettem én szerkesztővé	11
Bolgár Mihály: Jó és szép idő Veszprémben	14
Népszámlálási „megrovási kalandok”	17
Az ürgefarkak	21
VESZPRÉMI KÉPEK	
Kállay István: A veszprémi vásár (Vers)	25
A Palotai utca gyönyörűségei, avagy „Egy nap a fellegek között”	27
Kompolthy Tivadar: „Betekints”-ben	30
A veszprémi városligetben	33
A város sétányai	35
KÖZÉLETI ESEMÉNYEK	
Rákosi Viktor: Mikor a nép mulat	39
Kömíves Imre: Isten éltesse Veszprémet! (Vers)	43
Priczky József: Csevegés az Istellációról	44
Hullám József: A nagyságos tanfelügyelő úr. Tarányi Ferencz életéből	54
Hullám József: A megyebál	57
A hangverseny	60
Dunst ünnepély	64
Mulatságok. Érettek juniálisa	68
Tíz év múlva	71
EMLÉKEZÉSEK	
Vutkovich Sándor: A veszprémi alsóvárosi temetőben	75
Szomaházy István: Egy elfeledett sírdomb	79
Eötvös Lajos: Látogatás Táncsics Mihálynál	84
Bezerédy Gyula: Kun Géza	88
Hullám József: A művész sírjánál. Emlékezés Csermákról	90
Ördög Róbert: Véghely Dezső	93
Plosszer István: Búcsúszó	95
A kötetben szereplő írások jegyzéke	96

Tipográfus
FRISCH ILONA

Készült
az Eötvös Károly Megyei Könyvtár nyomdaüzemében

Nyomdavezető
DR. FIASNÉ KOMJÁTHY ERZSÉBET